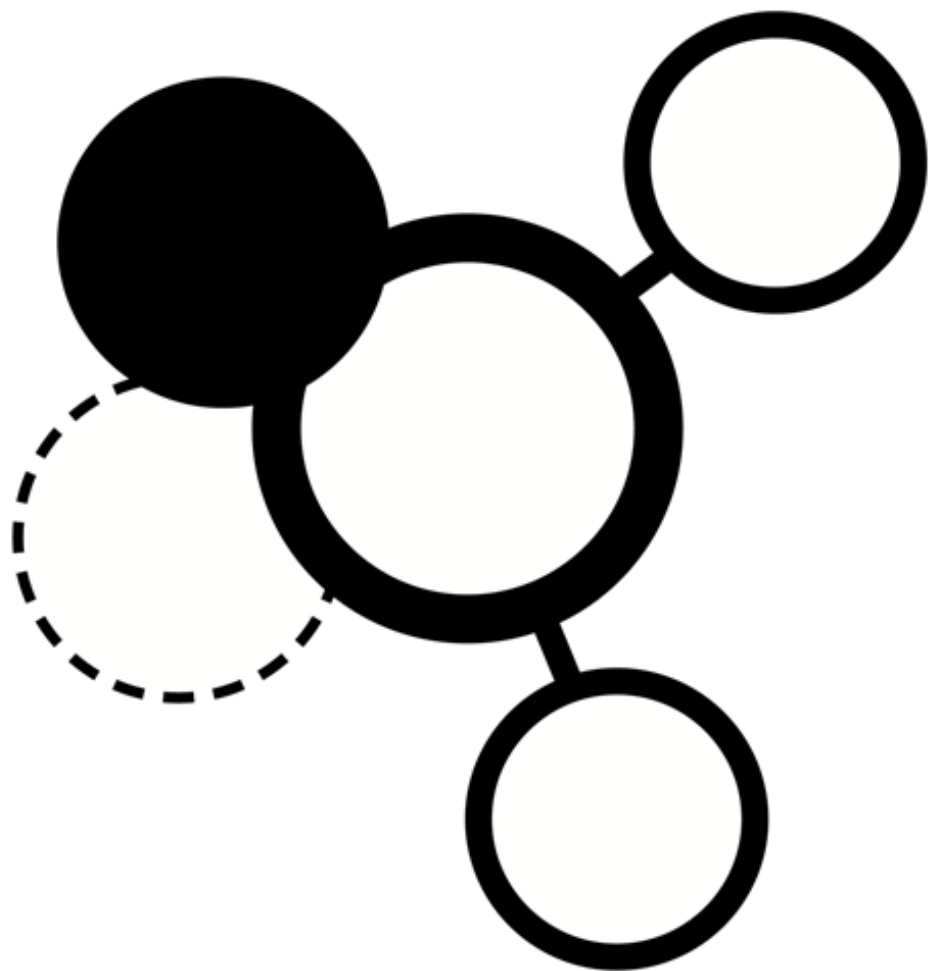


# Gebruikspatronen in beeld

Hoe benutten en waarderen inwoners van Slochteren de maatschappelijke voorzieningen?



Deelrapportage I van  
'Maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Slochteren'  
September 2014



## Gebruikspatronen in beeld

Hoe benutten en waarderen inwoners van Slochteren de maatschappelijke voorzieningen?

Deelrapportage I van  
'Maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Slochteren'

*In opdracht van de gemeente Slochteren*

## Colofon

Onderzoek: Mariëlle Bovenhoff, Sabine Meier, Sandra Zamir  
Tekst: Mariëlle Bovenhoff, Sabine Meier  
Spreidingskaarten: Tom Leerkes

© Kenniscentrum NoorderRuimte

Lectoraat Krimp & Leefomgeving  
Hanzehogeschool Groningen

September 2014

This is a publication of Hanze University of Applied Sciences Groningen. Application for the reproduction of any part of this report in any form should be made to the authors. No part of this publication may be reproduced, stored or introduced in a retrieval system or transmitted in any form or by other means (electronic, mechanical, photocopying or otherwise) without the authors' prior, written permission.



## Voorwoord

De gemeente Slochteren is een plattelandsgemeente die aan de westkant grenst aan de stad Groningen. Het is een populaire gemeente om te wonen, te werken en te recreëren.

Het goede voorzieningenaanbod levert een bijdrage aan de aantrekkingskracht van Slochteren. De gemeente Slochteren wil in de toekomst dat het aanbod aan voorzieningen aansluit bij de vraag van de inwoners. Ook Slochteren ontkomt hier niet aan het maken van keuzes. De samenleving verandert, het aantal inwoners neemt af en er is sprake van vergrijzing. De gemeente krijgt veel nieuwe taken die een stevige aanslag doen op de financiële mogelijkheden. Daarnaast zal ook de gemeentelijke herindeling in de provincie Groningen consequenties hebben voor de inwoners en dus de voorzieningen in Slochteren.

De keuzes voor de toekomst willen we samen met onze inwoners maken. Nu al draagt de samenleving een grote verantwoordelijkheid in de maatschappelijke voorzieningen: circa 50% wordt door verenigingen en stichtingen onderhouden en geëxploiteerd. Het gaat dus niet alleen om voorzieningen voor de inwoners maar ook zeker door de inwoners.

Om verstandige keuzes te maken is het van groot belang goed onderbouwde gegevens als uitgangspunt te gebruiken. Om die reden heeft de gemeente besloten een uitgebreid onderzoek te doen naar het huidige gebruik van voorzieningen.

Voor dit onderzoek hebben we bewust samenwerking gezocht met het Kenniscentrum Noorderruimte van de Hanzehogeschool Groningen. Om samen kennis te verzamelen en te delen met anderen. Om ons te laten adviseren door deskundigen en te laten inspireren door nieuwe frisse ideeën van studenten.

Het onderzoek zie ik dan ook als het prettige begin van een langdurige samenwerking met het Kenniscentrum.

Wethouder Mariska Goeree

## Inhoudsopgave

1. Maatschappelijke voorzieningen op het platteland.....	7
2. Aanleiding en onderzoeksopzet .....	10
2.1 Demografische schets van Slochteren .....	10
2.2 Beleidsvisie op maatschappelijke voorzieningen .....	10
2.3 Doelen en vraagstelling .....	11
2.4 Methode .....	12
2.4.1 Keuze van het onderzoeksinstrument.....	12
2.4.2 Constructie en digitalisering van de vragenlijst .....	13
2.4.3 Steekproef en verwachte respons.....	14
3. Resultaten.....	15
3.1 Respons en representativiteit .....	15
3.2 Gebruik van de voorzieningen en redenen van (niet-)gebruik .....	17
3.2.1 Sportvoorzieningen .....	18
3.2.2 Bibliotheken.....	28
3.2.3 Kinderopvang- en educatieve voorzieningen .....	32
3.2.4 Jeugdhonken .....	37
3.2.5 Dorpshuizen en andere ontmoetingsruimten .....	40
3.2.6 Huisartsen.....	52
3.2.7 Overige recreatieve voorzieningen (zwembaden, ijsbanen, dorpsrandparken).....	55
3.3 Voorzieningengebruik en sociale cohesie in Slochteren .....	62
3.3.1 Sociale interactie als onderdeel van sociale cohesie .....	62
3.3.2 Mate van sociale interactie gemeten per dorp .....	63
3.3.3 Voorzieningengebruik en sociale interactie .....	64
3.4 Overige opmerkingen van respondenten.....	65
3.4.1 Positieve opmerkingen over het dorp en voorzieningen in het algemeen .....	65
3.4.2 Gemis van voorzieningen, kritiek en zorgen over de toekomst.....	66
3.4.3 Voorzieningen voor kinderen en jongeren.....	67
4. Samenvatting en conclusies .....	70
5. Aanbevelingen .....	74
Literatuur .....	76

## **Bijlagen**

Bijlage 1: schriftelijke versie van de vragenlijst

Bijlage 2: uitnodigingsbrief

Bijlage 3: herinneringsbrief

Bijlage 4: wijze van steekproefberekening

Bijlage 5: representativiteit van steekproef en respons

Bijlage 6: respons en responspercentages per dorp

Bijlage 7: exacte aantallen gebruikers en hun herkomst per voorziening (voor zover niet in het hoofdrapport opgenomen)

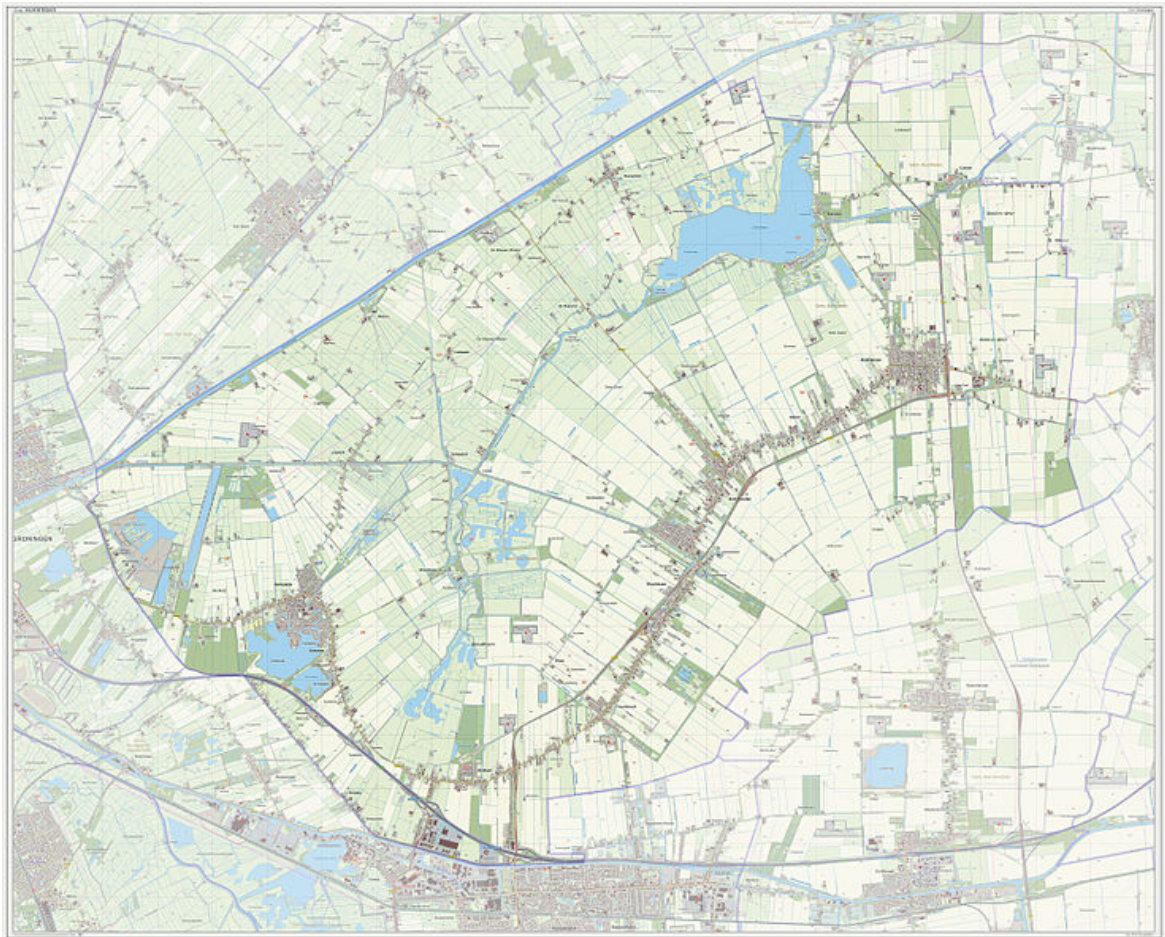
Bijlage 8: prognoses ontwikkeling aantal inwoners 2014-2025

Bijlage 9: aantal inwoners per dorp 1980-2014

## 1. Maatschappelijke voorzieningen op het platteland

Dit rapport is onderdeel van een reeks van drie rapporten over het thema maatschappelijke voorzieningen op het platteland die de lectoraten Krimp & Leefomgeving en Maatschappelijk Vastgoed in samenwerking met de gemeente Slochteren maken. Dit eerste gedeelte bevat de resultaten van het onderzoek naar het gebruik en de waardering van voorzieningen in de gemeente Slochteren.

De gemeente Slochteren ligt in de provincie Groningen en kenmerkt zich door een aantal lintvormige dorpen en een uitgestrekt water- en natuurgebied (zie figuur 1). In alle gemeenten van de provincie Groningen zijn maatschappelijke voorzieningen, zoals dorps- of verenigingshuizen, basisscholen of huisartsen, in meer of mindere mate aanwezig. Ze zijn vanouds onderdeel van de sociale en verzorgende infrastructuur op het Groningse platteland<sup>1</sup>. Echter, al meer dan een halve eeuw is de structuur van deze – en ook van plattelandsvoorzieningen in het algemeen – aan verandering onderhevig.



**Figuur 1** Plattegrond van de gemeente Slochteren, oktober 2013

<sup>1</sup> In dit rapport wordt 'het platteland' gedefinieerd zoals in de rapporten van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Daarin worden niet-stedelijke gebieden met minder dan 500 omgevingsadressen per km<sup>2</sup> en weinig stedelijke van 500-1000 omgevingsadressen per km<sup>2</sup> tot het platteland gerekend (Steenbekkers e.a. 2006). In het recent verschenen rapport *De dorpenmonitor* kiezen de auteurs ervoor om de weinig stedelijke gebieden verder af te bakenen: alleen de postcodes die niet aan de rand van grotere woonplaatsen liggen worden vervolgens tot het platteland gerekend (Steenbekkers & Vermeij 2013).



Een belangrijke verandering is dat maatschappelijke en commerciële voorzieningen langzamerhand uit de kleine dorpen verdwijnen. Basisscholen, winkels, apotheken, bankautomaten of cafés worden steeds vaker geconcentreerd in de zogenaamde centrumdorpen met als gevolg dat bewoners van kleine dorpen grotere afstanden moeten afleggen. Ook nam, volgens onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau, de afstand naar medische voorzieningen toe. Voor bewoners die over een auto beschikken geeft deze ontwikkeling weinig problemen. Het zijn de kwetsbare groepen zoals sommige ouderen en mensen met een beperking die deze verandering als ingrijpend ervaren (Steenbekkers & Vermeij 2013). De 'zorg' voor deze kwetsbare groepen ligt tegenwoordig bij de lokale overheden sinds de rijksoverheid al vanaf de jaren '80 bevoegdheden en budgetten aan hen overhevelt (Derksen 1998). Op het gebied van zorg en welzijn bijvoorbeeld, kregen gemeenten met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) de mogelijkheid en verplichting om hun inwoners ondersteuning op maat te bieden. Maar ook van de burgers zelf wordt steeds meer participatie, verantwoordelijkheid en 'zorgzaamheid' verwacht, niet in de laatste plaats omdat overheden structureel bezuinigen (Ministerie BZK 2013).<sup>2</sup>

Een van de oorzaken voor het verdwijnen van maatschappelijke voorzieningen uit de kleine dorpen is dat er al geruime tijd een verschuiving van productieve naar consumptieve functies plaatsvindt. Waar over een lange periode landbouw en andere, kleinschalige industrie de noordelijke regio's karakteriseerden, zijn tegenwoordig recreatieve functies, natuurgebieden en het wonen in de mooie kleine dorpen in opkomst (Strijker 2006). Thissen en Loopmans (2013) constateren dat de zogenaamde autonome dorpen, waar bewoners voorzieningen en werk vonden en waar een groot deel van hun familie en vrienden woonde, veranderen naar woondorpen zonder voorzieningen. Demografisch gezien wonen in de woondorpen steeds meer 'nieuwkomers': mensen die zich er in een bepaalde, veelal latere, levensfase hebben gevestigd en niet meer (uitsluitend) zijn aangewezen op lokale sociale contacten of het werk om de hoek. Deze ontwikkeling laat zien dat plattelandsbewoners – net als bewoners van meer stedelijke regio's (Grünfeld 2010) – niet alleen flexibeler zijn geworden wat hun woonkeuze betreft. Ook kiezen zij uit een aantal recreatieve en consumptieve voorzieningen waarbij de nabijheid het soms aflegt tegenover het soort en de diversiteit van het aanbod (Steenbekkers & Vermeij 2013).

Een andere oorzaak voor de vermindering van voorzieningen in kleine dorpen is demografische krimp en vergrijzing. Jongeren verlaten het (Groningse) platteland voor een hogere opleiding of hun eerste baan en trekken naar stedelijke regio's. Dat is weliswaar geen nieuwe ontwikkeling (Gardenier 2012), maar het lijkt erop dat de migratie van jongeren nu en in de nabije toekomst niet meer getalsmatig gecompenseerd wordt door het aantal stad-plattelandverhuizingen, het aantal geboortes of buitenlandse migranten zoals mensen die in asielzoekerscentra verbleven (Van Wissen 2009). Bovendien neemt het aantal 65-plussers ten opzichte van de 20-64-jarigen in de gehele gemeente aanzienlijk toe.

In de provincie Groningen krimpt het aantal inwoners structureel al in De Marne en in de gemeenten aan de noordoostelijke rand. Ook in Slochteren is het aantal inwoners na jaren van groei gestabiliseerd vanaf 2008. De verwachting voor Slochteren loopt uiteen; afhankelijk van de geraadpleegde gegevens bevindt de bandbreedte zich tussen gelijk blijven tot 2025 en een krimp van 5,6% (volgens Provincie Groningen resp. Primos, zie bijlage 8). Aan de westkant van de gemeente in Meerstad is er naar verwachting nog sprake van groei; in de andere dorpen varieert dit tussen

---

<sup>2</sup> De capaciteit tot zelfredzaamheid is echter niet voor alle bewoners in gelijke mate aanwezig (Kampen e.a. 2013). Een eerste evaluatie van het Wmo-beleid laat zien dat ouderen in stedelijke gebieden een grotere kans hebben om zelfredzaam te blijven dan dezelfde groep in sommige plattelandsgemeenten (De Klerk e.a. 2010). Daartegenover staat dat plattelandsbewoners vaker informele hulp verlenen en ontvangen (Steenbekkers & Vermeij 2013).

stabilisatie en krimp (zie bijlage 9). Dat het aantal kinderen onder de twaalf jaar afneemt, heeft bijvoorbeeld geleid tot de recente sluiting van de basisscholen in Overschild en Tjuchem; beide hadden minder dan 23 leerlingen, de wettelijke sluitingsnorm.

De gevolgen van de veranderende voorzieningenstructuur voor de kwaliteit van het dagelijks leven lopen uiteen per sociale groep. Over het algemeen wordt verwacht dat de behoefte aan zorgvoorzieningen en levensloopbestendige woonvormen zal toenemen door een groeiend aantal ouderen (Gemeente Slochteren 2012, Provincie Groningen 2010). Tegelijk is het denkbaar dat toekomstige generaties ouderen vitaler zullen zijn, er (langer) een gezondere leefstijl op nahouden en daardoor minder zorgbehoevend worden. Ouders en kinderen die in kleine dorpen wonen, zullen op den duur langere afstanden moeten afleggen om de basisschool te bereiken en een dalend aantal jongeren betekent minder leden voor sport- of muziekverenigingen. Dorpshuizen daarentegen lijken populair te zijn bij mensen van alle leeftijden, maar in het bijzonder bij mensen met een middelbare of hoge leeftijd (Rozema e.a. 2010, Thissen en Droogleever Fortuijn 2012).

Echter, hoe verschillende sociale groepen in concrete situaties reageren op een veranderende voorzieningenstructuur is afhankelijk van de locatie en de opzet van de voorzieningen in de eigen gemeente en de regio eromheen. Daarom is het van wezenlijk belang om kennis te verwerven over (de reden van) het specifieke *gebruik* door uiteenlopende groepen bewoners op concrete plaatsen. Door deze kennis krijgen lokale overheden meer inzicht in de rol van voorzieningen voor de kwaliteit van het dagelijks leven en daarmee de leefbaarheid. In het maatschappelijke debat wordt vaak verondersteld dat de aanwezigheid van voorzieningen belangrijk is voor de leefbaarheid en de sociale cohesie binnen woonplaatsen. Echter, er is nog onvoldoende kennis over hoe die relatie eruitziet in Groningse plaatsen waar demografische transitie langzamerhand voelbaar wordt. Door dit empirische onderzoek in combinatie met een literatuurstudie in deelrapportage 3 zullen we deze veronderstelling tegen het licht houden.

### *Leeswijzer*

In hoofdstuk 2 beschrijven we de aanleiding tot en de opzet van het onderzoek. De centrale vraag die we in dit deelrapport beantwoorden is op welke wijze en met welke redenen de inwoners diverse maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Slochteren gebruiken. Het hoofdstuk beschrijft tevens de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 beziet de resultaten van de vragenlijst die onder ruim 2500 bewoners werd verspreid. Ook geeft hoofdstuk 3 een eerste indruk van de relatie tussen de mate van sociale interactie en het gebruik van voorzieningen. Ten slotte worden in hoofdstuk 4 concluderende opmerkingen gemaakt over het gebruik en de waardering van maatschappelijke voorzieningen en hoofdstuk 5 presenteert enkele aanbevelingen voor de gemeente en voor vervolgonderzoek.

## **2. Aanleiding en onderzoeksopzet**

### **2.1 Demografische schets van Slochteren**

De gemeente Slochteren bestaat uit 15 dorpen, variërend van 59 tot ruim 3000 inwoners. Op 1 januari 2013 woonden er in de gemeente 15.621 mensen (Gemeente Slochteren 2013b). Het aantal huishoudens was in 2011 ruim 640. Daarvan zijn 26% eenpersoonshuishoudens, 35% huishoudens zonder kinderen en 39% huishoudens met kinderen (Gemeente Slochteren 2012).

In de nabije toekomst krijgt de gemeente te maken met een herindeling binnen de provincie Groningen. De samenstelling van de nieuwe gemeente is nog niet bekend.

De gemeente Slochteren vergrijsst en ontgroent; de ontwikkeling van het totale aantal inwoners zal tot 2040 ongeveer gelijk blijven of krimpen (prognose afhankelijk van de geraadpleegde bron, zie bijlage 8). Het aantal 65+'ers neemt toe van 14,7% in 2010 tot 26,1% in 2040. Het aandeel inwoners van 20 tot 65 daalt van 60,5% in 2010 tot 53,3% in 2040 (Gemeente Slochteren 2012).

### **2.2 Beleidsvisie op maatschappelijke voorzieningen**

Onder maatschappelijke voorzieningen verstaat de gemeente Slochteren gebouwen op het gebied van sport, jeugd, ontmoeting, verenigingen, onderwijs, cultuur en deels zorgvoorzieningen. Denk hierbij aan sportterreinen en sporthallen, kinderboerderijen, jeugdhonken, peuterspeelzalen, kerken (al dan niet met zalencentra), multifunctionele dorpsgebouwen en dorpshuizen, scholen, bibliotheken en (eigen) verenigingsgebouwen. De zorgvoorzieningen die in dit onderzoek betrokken worden zijn beperkt tot huisartsen en zorgcentra met daarin ten minste een huisarts.

Van 2007-2012 is het aantal maatschappelijke voorzieningen in Slochteren licht gegroeid (Gemeente Slochteren 2012). De voorzieningen die het CBS meetelt, omvatten ook winkels en overnachtingsmogelijkheden, voorzieningen die niet meegenomen zijn in ons onderzoek.

Een groot aantal voorzieningen is in eigendom en/of exploitatie van maatschappelijke instellingen en bedrijven. In de gemeente Slochteren zijn er momenteel meer dan tachtig maatschappelijke voorzieningen in gebouwen gehuisvest, zoals scholen, sporthallen, -gebouwen en -velden, dorpshuizen, bibliotheken en gebouwen voor eerstelijnszorg. Er is in een aantal gevallen sprake van multifunctionele gebouwen, zoals De Borgstee in Harkstede, waarin een sporthal, twee basisscholen, een kinderopvang, peuterspeelzaal, consultatiebureau, bibliotheek, politiepost en een algemene ruimte gevestigd zijn.

In de Bestuurlijke Agenda 2012 en programmabegroting voor 2013 heeft de gemeente 'de zes van Slochteren' – zes speerpunten – geformuleerd die een prominente plaats in de gemeentelijke begroting hebben in 2013-2014 (Gemeente Slochteren 2013a). Het eerste speerpunt is het uitvoeren van een 'perspectiefwissel inclusief een visie op voorzieningen'.

In 2008 heeft de gemeente in een toekomstvisie (Gemeente Slochteren 2008) gekozen voor een minder uitvoerende en meer faciliterende rol. Deze rol uit zich ook op het terrein van de maatschappelijke voorzieningen. In Slochteren wordt reeds meer dan de helft van de maatschappelijke voorzieningen niet (meer) geëxploiteerd door de gemeente. De rol van de overheid is ondersteunend en gericht op het stimuleren van burgerkracht (vgl. Thissen & Loopmans 2013). Dit is een landelijke trend die bij de meeste gemeenten valt te bespeuren. De toegenomen lokale verantwoordelijkheid is deels te verklaren doordat de overheid ernaar streeft de afstand tot de burger te verkleinen en sociale cohesie te bevorderen (Posthumus e.a. 2013, Van Houwelingen e.a. 2014). Aan de andere kant spelen

noodzakelijke bezuinigingen op gemeenteniveau een belangrijke rol, waardoor het in de toekomst niet mogelijk is alle bestaande voorzieningen op het huidige niveau in stand te houden. Ook hierdoor wordt de rol van de overheid kleiner en krijgen de burgers zelf meer ruimte en verantwoordelijkheid (Van Houwelingen e.a. 2014).

De gemeente Slochteren wil samen met maatschappelijke partners werken aan een toekomstbestendig voorzieningenaanbod, waarbij vraag en aanbod op elkaar aansluiten, en dat financieel te dragen is door samenleving en overheid.

In de ontwikkeling van een toekomstbestendig voorzieningenaanbod vormt *ontmoeten* een belangrijk uitgangspunt. 'In de dorpen zijn altijd plekken en mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Ontmoeting is een basisvoorwaarde om samen invulling te kunnen geven aan leefbaarheid.' (Gemeente Slochteren, 2008).

## 2.3 Doelen en vraagstelling

Onderzoeken die een bijdrage leveren aan de discussie over het voorzieningenniveau in plattelandsgemeenten hebben zich tot nu toe vooral gericht op de ervaren leefbaarheid in relatie tot voorzieningen (Van Leer e.a. 2012) of op leefbaarheid in relatie tot diverse aspecten, waaronder maatschappelijke voorzieningen (Boneschansker e.a. 2012). De sociale structuurvisie van de gemeente Westerveld vormt een uitzondering en is gebaseerd op een enquête waarin inwoners gevraagd is naar hun huidige gebruik van maatschappelijke voorzieningen. De *gebruikspatronen* zoals deze blijken uit de enquêteresultaten, zijn voor de gemeente leidend geweest bij het opstellen van de sociale structuurvisie (Gemeente Westerveld 2013).

De gemeente Slochteren wil een toekomstbestendige beleidsvisie op voorzieningen maken die aansluit bij de gebruikspatronen van haar inwoners. Om daaraan bij te dragen zijn drie hoofddoelstellingen geformuleerd. Ten eerste verwerven we met dit onderzoek kennis over de basisgegevens van de huidige maatschappelijke voorzieningen. Daarbij wordt nagegaan wie de eigenaren en exploitanten zijn, hoe het gebruik (o.a. de gebruiksintensiteit) is, en wat de doelgroepen zijn (deelrapportage II). Ten tweede willen we een bijdrage leveren aan de kennis over gebruikspatronen en de relatie tussen het gebruik van voorzieningen en de redenen waarom bepaalde sociale groepen van een bepaalde voorziening wel of niet gebruikmaken. Is het bijvoorbeeld vooral de functionaliteit die belangrijk is ('ik sport om te bewegen') of liggen er andere motieven aan het gebruik ten grondslag ('ik sport voor de gezelligheid en om dorpsbewoners te ontmoeten')? Ten derde willen we inzicht verkrijgen in de relatie tussen de ervaren sociale cohesie en het specifieke voorzieningengebruik in de gemeente Slochteren. Deze doelstelling sluit aan bij Veuger (2012: 8) die concludeert dat er onderzocht zou moeten worden 'in hoeverre maatschappelijk vastgoed een verbindende factor is ter bevordering van de sociale cohesie in de gemeenten.' In deelrapportage III volgt hierover een algemene beschouwing; dit deelrapport gaat in op de relatie tussen voorzieningengebruik en de ervaren sociale interactie in Slochteren.

In deze deelrapportage staan de eerste en derde doelstelling centraal, zodat we uiteindelijk aanbevelingen kunnen formuleren voor de beleidsvisie op maatschappelijke voorzieningen.

Gelet op deze doelstelling, luidt de centrale onderzoeksvraag:

## **Op welke wijze en met welke redenen gebruiken de inwoners diverse maatschappelijke voorzieningen?**

Om deze centrale vraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Hoeveel en welke inwoners (leeftijd, geslacht) maken gebruik van voorzieningen *binnen* de gemeente?
- Wat zijn de redenen van wel of niet gebruiken?
- Hoe vaak maken ze er gebruik van?
- Waar komen de gebruikers vandaan?
- Hoe verplaatsen zij zich naar de voorziening?
- Wat zijn de redenen om van deze voorzieningen gebruik te maken?
- Van welke voorziening(en) *buiten* de gemeente maken inwoners van de gemeente Slochteren regelmatig gebruik?
- Hoe is het gebruik van die voorzieningen?
- Wat zijn de redenen om van deze voorzieningen gebruik te maken?
- Wat is de relatie tussen ervaren sociale interactie en gebruik van voorzieningen?

Alle deelvragen zijn uitgewerkt in enquêtevragen en in één geïntegreerde vragenlijst aangeboden.

## **2.4 Methode**

De gemeente Slochteren wil graag een zo compleet mogelijk beeld van het gebruik van de maatschappelijke voorzieningen, wat betekent dat zij over zoveel mogelijk locaties informatie wil verzamelen. Ook over voorzieningengebruik buiten de gemeente, voor zover relevant voor inwoners van Slochteren, wil de gemeente informatie.

### **2.4.1 Keuze van het onderzoeksinstrument**

De meeste informatie, op de meest efficiënte wijze verzameld, wordt verwacht door (digitale) vragenlijsten te gebruiken. Daarbij streven we naar een weergave van het gebruik van voorzieningen die representatief is voor alle inwoners van Slochteren. Dat wil zeggen dat elke inwoner een gelijke kans krijgt voor het onderzoek uitgenodigd te worden. Daarom is er gekozen voor een aselect steekproefsgewijs vragenlijstonderzoek (zie paragraaf 2.4.3).

Digitale vragenlijsten hebben de voorkeur boven papieren vanwege het gebruiksgemak voor de respondenten. De meeste mensen hebben de beschikking over internet, met uitzondering van waarschijnlijk een groep oudere senioren. In 2011 had 83% van de Nederlandse huishoudens een breedbandinternetaansluiting (CBS 2012). In 2013 is dit aantal ongetwijfeld gegroeid. Mensen zonder internetaansluiting hebben de mogelijkheid gekregen een schriftelijke vragenlijst inclusief retourenvelop aan te vragen.

De nadelen, namelijk het risico van lage respons (door enquêtemoeheid) en het ontbreken van de mogelijkheid tot doorvragen (met kans op te weinig specifieke informatie), moeten zo goed mogelijk ondervangen worden. Dat betekent dat we hebben ingezet op het creëren van persoonlijke betrokkenheid van de genodigden bij het onderzoek. Daartoe zijn de uitnodigingen aan de geselecteerde inwoners persoonlijk per brief verstuurd, die is ondertekend door de burgemeester.

Daarnaast biedt de uitnodigingsbrief een contactmogelijkheid en staat vermeld hoe lang het invullen duurt. Ook appelleert de brief aan de interne motivatie bij inwoners, door een beroep te doen op verantwoordelijkheidsgevoel en betrokkenheid (de brief staat in bijlage 2). Op 25 oktober 2013 zijn er 700 herinneringsbrieven verstuurd om de respons te verhogen, willekeurig geselecteerd uit de oorspronkelijke steekproef om de anonimiteit te kunnen blijven waarborgen (zie bijlage 3). 26 mensen hebben een schriftelijke vragenlijst opgevraagd en retour gestuurd. Op 3 november is de vragenlijst gesloten.

Het betrekken van allochtonen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen en van functioneel analfabeten kan een probleem vormen. Mondeling afnemen van de vragenlijst is geen optie, omdat onbekend is wie de taal onvoldoende beheerst. Wel kent Slochteren relatief weinig allochtonen (6,3% tegen 13% provinciaal en 20% landelijk). Twee derde van hen zijn westerse allochtonen (Gemeente Slochteren 2012).

#### *2.4.2 Constructie en digitalisering van de vragenlijst*

De vragenlijst voor dit onderzoek is opgesteld in nauw overleg tussen de onderzoeksgroep Krimp & Leefomgeving van het Kenniscentrum NoorderRuimte en de opdrachtgever van de gemeente Slochteren. De schriftelijke versie van de vragenlijst staat in bijlage 1.

De vragenlijst bevat vragen in zeven delen. Het eerste deel gaat over persoonlijke gegevens en huishoudensamenstelling. De volgende zes delen gaan over zes soorten voorzieningen: sport, bibliotheken, onderwijs, ontmoetingsruimten, huisartsen en overige recreatieve voorzieningen. Daarbij hebben alle vragen en subvragen een antwoordcategorie 'Anders, namelijk', zodat de respondent altijd iets kan invullen. Daarna volgen tien uitspraken over sociale aspecten van het leven in een dorp, waarvan respondenten konden aangeven in hoeverre zij het ermee eens zijn. Tot slot is er ruimte om aanvullende opmerkingen te maken over voorzieningen in de gemeente Slochteren. Na invulling van de vragenlijst kon de respondent ervoor kiezen mee te doen aan een kleine verloting en/of de resultaten van het onderzoek te ontvangen.

Na digitalisering van de vragenlijst is er een testsessie georganiseerd onder vier medewerkers van de gemeente Slochteren. Daarop is de vragenlijst bijgesteld en op 7 oktober 2013 opengesteld voor de inwoners. Op diezelfde dag ontvingen de geselecteerde inwoners de uitnodigingsbrief om mee te doen aan het onderzoek. De brief bevatte een persoonlijke inlogcode en QR-code om de vragenlijst digitaal in te vullen.

De vragenlijst was beschikbaar op een speciale website ([www.onderzoekslochteren.nl](http://www.onderzoekslochteren.nl)), met afbeeldingen van de logo's van de gemeente Slochteren en het Kenniscentrum NoorderRuimte. Aan de website was een mailbox gekoppeld. Respondenten hadden de mogelijkheid te bellen of te mailen met vragen en opmerkingen.

De eerste twee dagen was er nog sprake van een technische fout in de vragenlijst, waardoor sommige respondenten niet verder konden. Hoewel de fout al snel werd gesignaleerd en opgelost, heeft die bij een aantal respondenten geleid tot onvolledige respons. Het gaat om ongeveer tien respondenten die zijn uitgevallen na de vraag over bibliotheken. Enkele andere respondenten kregen de melding dat hun inlogcode ongeldig was. Zij konden per omgaande een nieuwe inlogcode krijgen, waarvan vijf respondenten gebruik gemaakt hebben. Ook dit heeft waarschijnlijk geleid tot uitval van respondenten.

### 2.4.3 Steekproef en verwachte respons

De populatie bestaat uit alle 15.535<sup>3</sup> inwoners van de gemeente Slochteren; reikwijdte is inwoners van 6 jaar en ouder. Er is in eerste instantie uitgegaan van een respons van 30%. Om een representatief beeld te krijgen van alle inwoners, streefden we naar deelname van 5% van alle inwoners, zodat de resultaten een goede afspiegeling van de gehele bevolking zouden opleveren. Uitgaande van 70% non-respons is per dorp 15% van de inwoners geselecteerd, evenredig verdeeld volgens de leeftijdsopbouw van de gemeente Slochteren (Gemeente Slochteren 2012). Voor de kleine dorpen is de steekproef wat verhoogd, omdat een lage respons daar zou kunnen leiden tot te weinig respondenten om een representatief beeld te krijgen.

De steekproef is getrokken uit de gemeentelijke basisadministratie. In totaal hebben 2683 inwoners een uitnodiging ontvangen om deel te nemen aan het onderzoek. Dat is 17,3% van de totale bevolking. In bijlage 4 staan de wijze van steekproefberekening en achtergronden nader beschreven.

---

<sup>3</sup> in 2012. We hebben gekozen voor 2012, omdat in dat jaar ook *Slochteren in cijfers* verscheen, waarin een overzicht staat van inwoners per leeftijdscategorie. Op dit overzicht is de steekproefberekening mede gebaseerd.

## 3. Resultaten

### 3.1 Respons en representativiteit

De steekproef omvat 2683 inwoners. De totale respons bedraagt 602 (22,5%). Dit is 3,9% van alle inwoners. Van deze 602 respondenten zijn er direct na inloggen tien uitgevallen, waarschijnlijk door technische problemen. De uiteindelijke respons wordt daarmee 22,1%. Het aantal respondenten dat een bepaalde vraag beantwoord heeft ( $n$ ), is dus steeds maximaal 592.

Belangrijker dan de omvang van de respons, is de representativiteit van de respons op een tweetal kenmerken van de totale populatie. Doel is een goed beeld te krijgen van het maatschappelijke voorzieningengebruik onder de verschillende leeftijdsgroepen én onder bewoners uit alle dorpen/kernen.

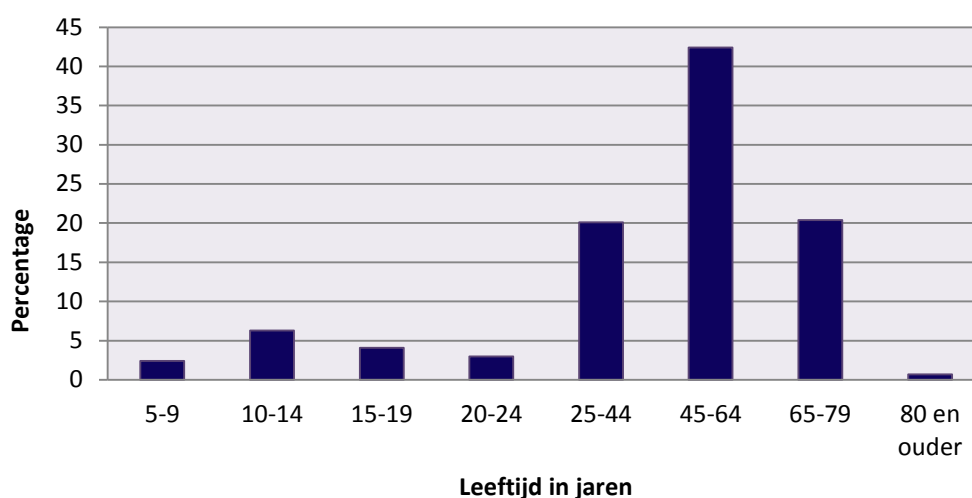
Via een chi-kwadraatvergelijkingstoets is de representativiteit van de steekproef naar leeftijdscategorieën en naar verdeling van inwoners per dorp berekend. In beide gevallen is de  $p$ -waarde kleiner dan 0,05 (0,000 resp. 0,001). Dat betekent dat de steekproef als representatief voor de gehele populatie kan worden beschouwd op de kenmerken leeftijd en woonplaats (voor verdere details zie bijlage 5).

#### *Man-vrouwverdeling*

313 vrouwen en meisjes hebben de vragenlijst ingevuld tegenover 279 mannen en jongens; dat is een verdeling van 53% vrouw tegenover 47% man.

#### *Leeftijdsverdeling*

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 48 (47,95) jaar. In figuur 2 is de verdeling in leeftijdscategorieën zichtbaar gemaakt. In deze tabel is ervoor gekozen de categorieën te hanteren die het CBS ook hanteert en waar *Slochteren in cijfers* (Gemeente Slochteren 2012) zich op baseert. Op basis van deze categorieën ziet de leeftijdsverdeling er als volgt uit:



**Figuur 2** Leeftijdsopbouw van de respondenten, in percentage per leeftijdscategorie ( $n=592$ )



De respons is grotendeels representatief naar leeftijdscategorieën, maar mensen van 80 jaar en ouder zijn ondervertegenwoordigd (zie bijlage 5).

### Verdeling per dorp

De respons per dorp varieert tussen 15% en 30%. In de top 3 staan achtereenvolgens Froombosch, Steendam en Tjuchem.

**Tabel 1**

*Respons per dorp/kern (n=592)*

Dorp of kern	Totaal aantal inwoners <sup>4</sup>	Aantal in steekproef	Aantal respondenten	% respons uit steekproef	% respons uit aantal bewoners
Froombosch	881	142	42	30%	4,8%
Harkstede	3321	536	111	21%	3,3%
Hellum	566	92	16	17%	2,8%
Kolham	1361	220	40	18%	2,9%
Lageland/Luddeweer/Schaaphok <sup>5</sup>	272	84	21	25%	7,7%
Meerstad	226	59	9	15%	4,0%
Overschild	544	88	16	18%	2,9%
Scharmer	451	113	21	19%	4,7%
Schildwolde	1740	281	69	25%	4,0%
Slochteren	2275	368	82	22%	3,6%
Siddeburen	3399	549	123	22%	3,6%
Steendam	181	45	13	29%	7,2%
Tjuchem	319	81	22	27%	6,9%
Woudbloem	107	27	5	19%	4,7%

De respons is representatief naar verdeling van inwoners per dorp (bijlage 5). Als we de respons als percentage van alle dorpsbewoners beschouwen, geeft vooral de respons in Lageland/Luddeweer, Steendam en Tjuchem een goede afspiegeling (hoger dan 5%). Voor Hellum, Kolham en Overschild is er sprake van een minder goede afspiegeling (lager dan 3%).

<sup>4</sup> Per 1 januari 2013 (Meerstad per 1 mei 2013)

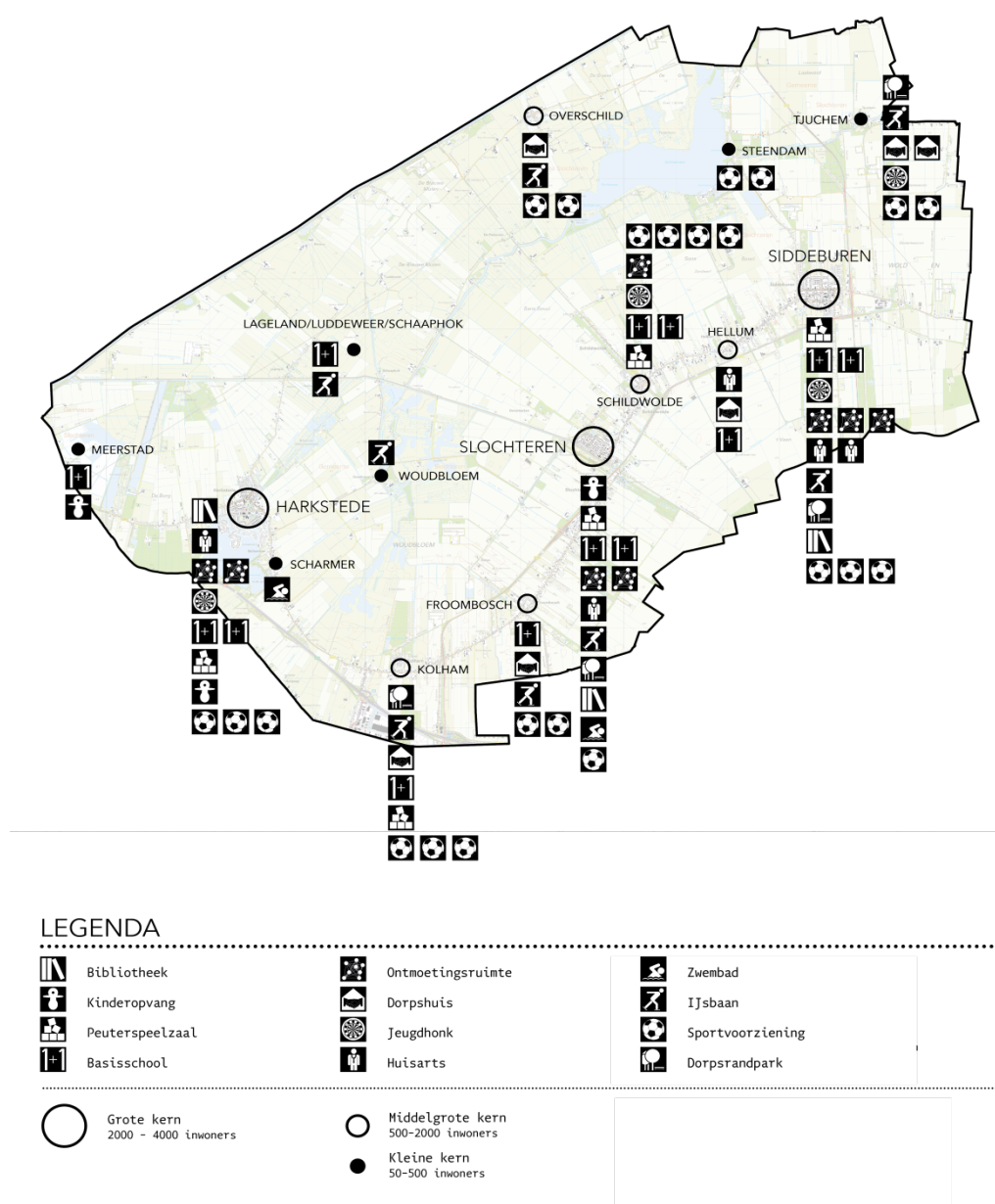
<sup>5</sup> In *Slochteren in cijfers* worden Lageland en Luddeweer als aparte kernen genoemd (Gemeente Slochteren 2012); in de vragenlijst vormden zij samen met Schaaphok één kern. Vanwege de beperkte ruimte in tabellen wordt in het vervolg meestal verwezen met Lageland/Luddeweer.

## 3.2 Gebruik van de voorzieningen en redenen van (niet-)gebruik

In deze paragraaf brengen we het gebruik van een aantal maatschappelijke voorzieningen in kaart. Daarbij kijken we naar de hoeveelheid gebruikers per (soort) voorziening, waar die gebruikers vandaan komen, hoe vaak zij van de voorziening gebruik maken en hoe zij ernaartoe gaan. Ook vermelden we voor elke voorziening de belangrijkste redenen waarom respondenten van die voorziening gebruik maken (behalve van huisartsen, zwembaden, ijsbanen en dorpsrandparken).

De paragraafindeling is gebaseerd op de volgorde van de voorzieningen in de vragenlijst. Dat betekent dat achtereenvolgens aan bod komen: sportvoorzieningen, bibliotheken, kinderopvang/onderwijs, jeugdhonken, dorpshuizen/ontmoetingsruimten, huisartsen en zwembaden/ijsbanen/dorpsrandparken.

Een globaal overzicht van deze voorzieningen binnen de gemeente biedt figuur 3. Daarin is in één oogopslag te zien dat het aantal voorzieningen afneemt naarmate een dorp kleiner is.



**Figuur 3** Overzicht van in het onderzoek bevroegde voorzieningen per dorp

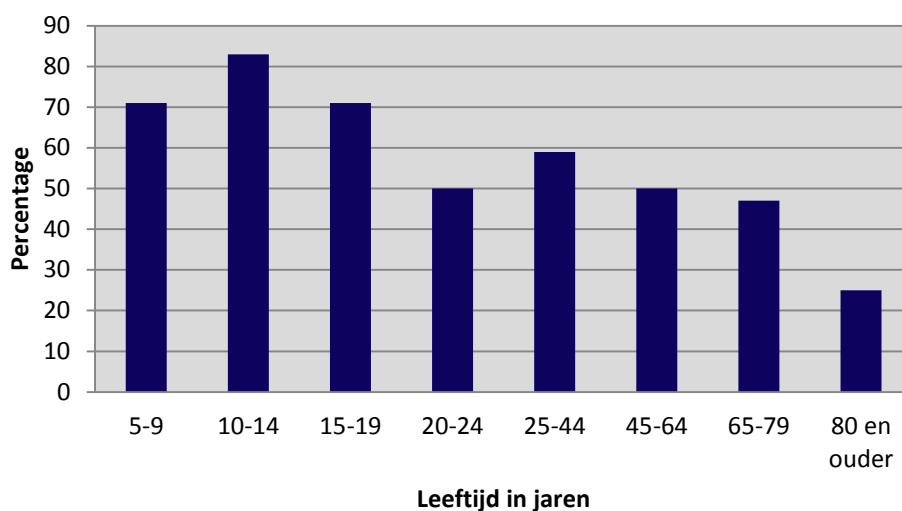
### 3.2.1 Sportvoorzieningen

In de categorie sport luidde de eerste vraag of men aan sport doet. Respondenten die daar 'ja' op geantwoord hebben, kregen de vraag of zij in verenigingsverband of individueel sporten, of allebei. Daarop volgde de vraag of zij binnen of buiten de gemeente sporten, of allebei. Al naar gelang het antwoord konden de respondenten vervolgens aangeven in welke plaats en in welke voorziening (binnen de gemeente) zij sporten en/of in welke plaats (buiten de gemeente). Per voorziening en per plaats gaven de respondenten aan hoe vaak zij daar komen, hoe ze ernaartoe gaan en wat de belangrijkste reden is om juist hier te sporten.

#### *Sport in het algemeen*

In totaal doen 321 respondenten op enigerlei wijze aan sport ( $n=588$ ). Dat is 55% van de respondenten die deze vraag beantwoord hebben. Vervolgens is de wijze van sportbeoefening bevraagd, dat wil zeggen: sport men in verenigingsverband of zelfstandig? Het merendeel, namelijk 48%, sport louter individueel (dus niet in verenigingsverband). Van alle sporters zijn er in totaal 165 (52%) lid van een sportvereniging en 238 (74%) doen individueel aan sport. Hierin zit een overlap van 83 respondenten die zowel bij een vereniging sporten als individueel. Van alle respondenten die deelnamen aan dit onderzoek, sport 28% bij een vereniging en 40% individueel.

De grafiek in figuur 4 laat het aantal sporters per leeftijdscategorie zien. In de jongere leeftijdscategorieën zijn er meer sporters dan niet-sporters. Vanaf 45 jaar neemt het percentage sporters gestaag af. Wat opvalt is een kleine dip bij de jongeren tussen 20 en 25 jaar. De 25% sportende 80+'ers moet genuanceerd worden: er namen slechts vier 80+'ers deel aan dit onderzoek, waarvan er één aangaf individueel te sporten.



**Figuur 4** Percentage sporters per leeftijdscategorie ( $n=588$ )

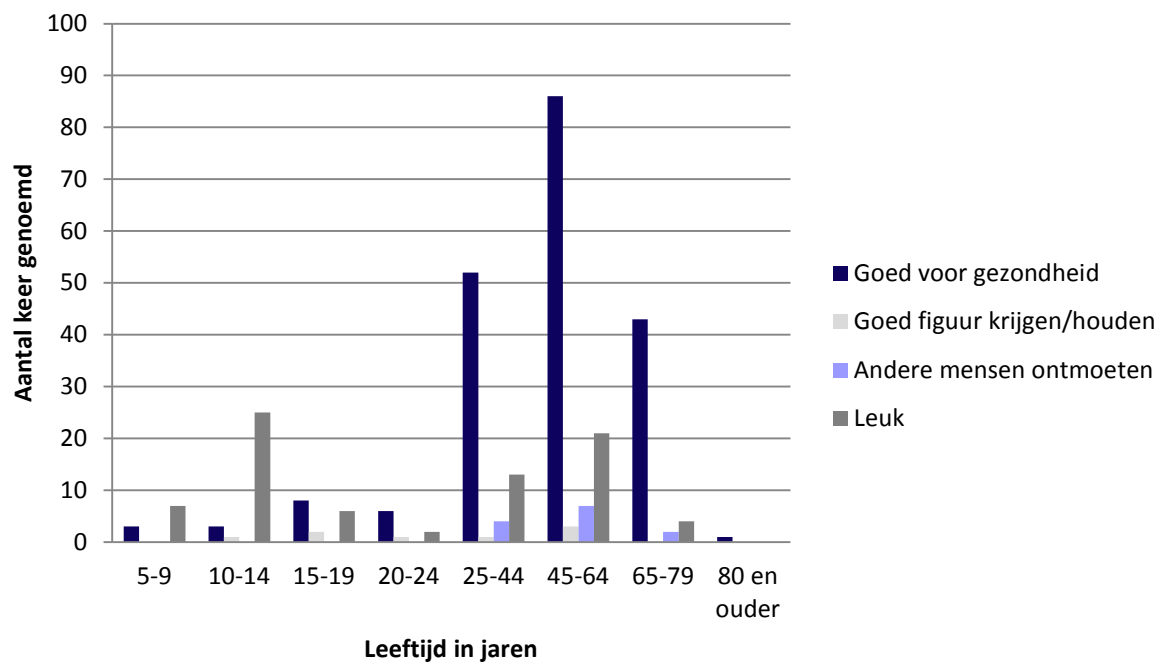
Alle respondenten die aangaven te sporten, kregen de vraag wat de belangrijkste reden is om aan sport te doen. Een grote meerderheid geeft de gezondheid aan als primaire reden.

**Tabel 2***De belangrijkste reden om te sporten (n=321)*

<b>Mijn belangrijkste reden om te sporten is</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
dat het goed is voor mijn gezondheid (conditie, gewicht, spieren etc.)	214	66%
om een goed figuur te krijgen en/of te behouden	9	3%
om andere mensen te ontmoeten of voor de gezelligheid	18	6%
dat ik het leuk vind	83	26%

Bij 'anders, namelijk' zijn nog genoemd: brandweer, fietsen gaat sneller dan busverbinding, voor de hond. Opmerkingen: respondenten die bij 'een andere reden, namelijk' één van de voorgecodeerde redenen hadden genoteerd, zijn meegenomen in de aantallen in tabel 2. In de schriftelijke vragenlijst hebben niet alle respondenten zich gehouden aan de instructie om de belangrijkste reden te kiezen. Zes respondenten hebben er meer dan één aangekruist. Deze dubbele antwoorden zijn in SPSS bij de variabele 'een andere reden, namelijk' ingevoerd en in tabel 2 en 3 opgeteld bij de voorgecodeerde antwoorden.

Als we de belangrijkste reden om te sporten koppelen aan leeftijd, blijken kinderen tot 14 jaar vooral aan sport te doen omdat ze dat leuk vinden; in de oudere leeftijdscategorieën scoort het gezondheidsaspect het hoogst:

**Figuur 5** *De belangrijkste reden om te sporten, per leeftijdscategorie (n=321)*

Respondenten die niet bij een vereniging sporten maar wel zelf aan sport doen, hebben de vraag gekregen waarom zij niet bij een vereniging sporten. Van deze 155 respondenten hebben 141 de vraag beantwoord. De uitkomsten staan in tabel 3. Niet op vaste tijden kunnen/willen sporten is de meest genoemde reden, gevolgd door de reden dat men liever individueel sport dan in teamverband. Zeven respondenten antwoordden dat het lidmaatschap te duur is; vijf respondenten, afkomstig uit Harkstede, Siddeburen en Kolham, gaven aan dat er geen sportvoorziening in de buurt is.

**Tabel 3***De belangrijkste reden om niet bij een sportvereniging te sporten (n=141)*

<b>De belangrijkste reden dat ik niet bij een vereniging sport, is dat</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
de sport die ik doe niet door een vereniging wordt aangeboden	27	19%
ik liever individueel sport dan in groepsverband	43	30%
ik niet op vaste tijden kan of wil sporten	52	37%
ik het lidmaatschap te duur vind	7	5%
er geen sportvoorziening bij mij in de buurt is	5	4%
<b>Anders, namelijk:</b>		
Ik sport bij een sportschool / onder leiding van fysiotherapeut	4	3%
Vanwege beperkingen / ziekte	3	2%
Ik sport bij buurtvereniging / in dorpshuis	2	1%
Ik zit al op scouting (en ik mag maar één ding)	2	1%

Tot slot zijn nog één keer als belangrijkste reden genoemd: er is geen fatsoenlijke sportvoorziening in de buurt, het gaat te snel en er is geen aangepaste begeleiding, ik wil op mijn eigen kunnen in beweging zijn, niet haalbaar i.v.m. kinderen, ik fiets vijf keer per week naar werk en dat is sport genoeg.

### *Sportvoorzieningen binnen de gemeente*

Van de 165 respondenten die bij een vereniging sporten, doen 124 dat bij een voorziening binnen de gemeente en 71 buiten de gemeente. Respondenten konden ook allebei aankruisen; 30 respondenten sporten zowel bij een voorziening binnen als buiten de gemeente. Dit resultaat is niet helemaal zuiver, want analyse van de open antwoorden op vervolgvragen wijst uit dat een plaats buiten de gemeente in enkele gevallen als binnen de gemeente is opgevat en andersom.

In de vragenlijst zijn 21 sportvoorzieningen binnen de gemeente als keuzemogelijkheid opgenomen (zie tabel 5). Daarnaast konden de respondenten een andere voorziening noemen. Sportvoorzieningen die niet als keuzemogelijkheden in de vragenlijst waren opgenomen, maar door respondenten zelf zijn genoemd bij 'Anders, namelijk...', staan in tabel 4. Van al deze voorzieningen wordt één keer per week of vaker gebruik gemaakt.

**Tabel 4***Gebruik van andere sportvoorzieningen binnen de gemeente (n=124)*

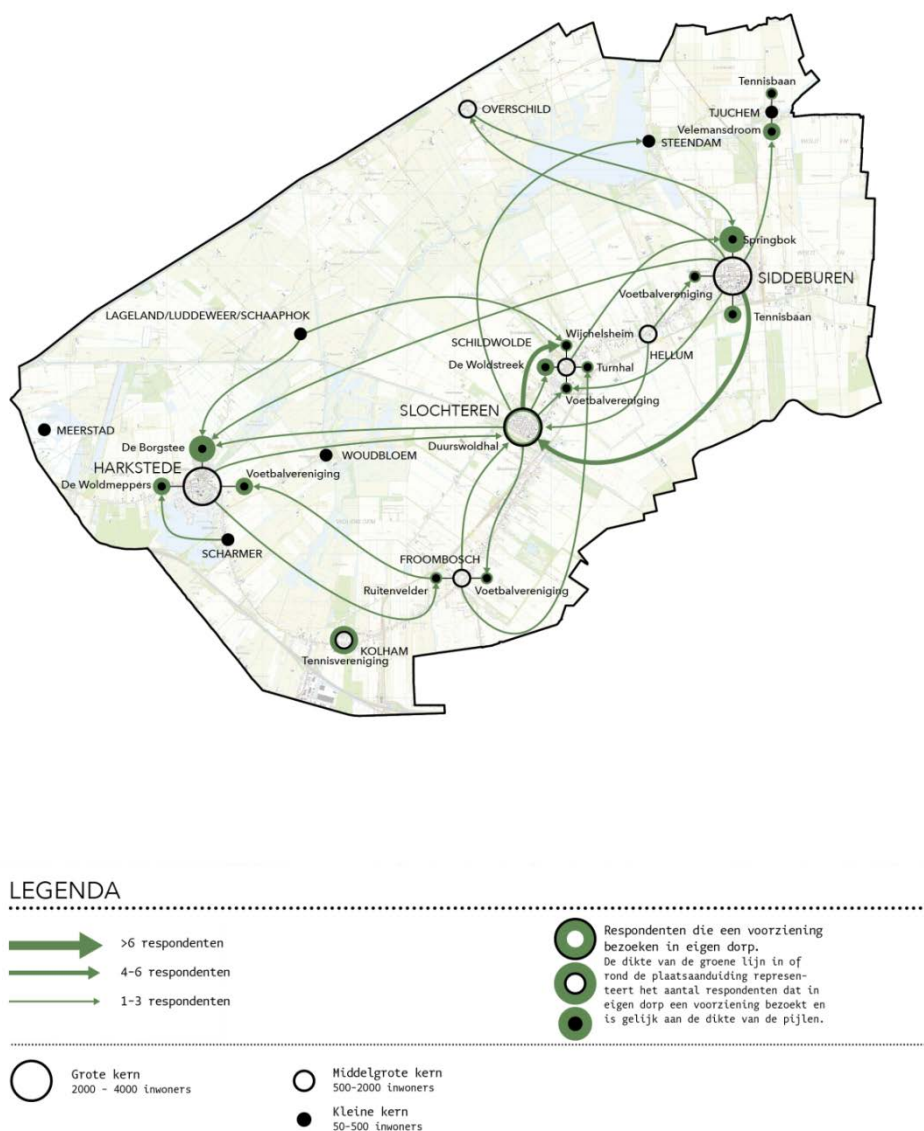
<b>Anders, namelijk:</b>	<b>Aantal</b>	
<b>Harkstede</b>		Voorzieningen die allemaal één keer genoemd werden, zijn:
Fysiofit / fitness	2	Baggerputten, ijsbaan/hondenveld (Froombosch),
<b>Schildwolde</b>		Grunopark waterskibaan, manege Rigoletto, ijsbaan
Yoga Irmare	2	Lageland, voetbalkooi (Harkstede), Borgmeren bewegen in
<b>Siddeburen</b>		water (Scharmer), Tonegido Hellum <sup>6</sup> (Schildwolde),
Mobilé Wellness	7	Viskenij, Wagenborgen <sup>7</sup> (Siddeburen), Oude Uloschool,
<b>Slochteren</b>		scouting (Slochteren).

<sup>6</sup> Tonegido is het dorpshuis in Hellum (dus niet in Schildwolde). Deze respondent geeft bij de dorpshuisvragen ook aan in Tonegido te komen om te sporten.

<sup>7</sup> Wagenborgen ligt buiten de gemeente Slochteren. Waarschijnlijk heeft deze respondent dat niet beseft, omdat hij/zij de vraag 'Sport u buiten de gemeente?' ontkennend heeft beantwoord.

Respondenten hebben aangegeven hoe vaak zij van een bepaalde voorziening gebruik maken. Voor alle voorzieningen zijn dezelfde antwoordcategorieën gehanteerd, namelijk: één keer per week of vaker, tussen één en drie keer per maand en minder dan één keer per maand.

115 respondenten hebben deze vraag beantwoord. De gebruiksfrequentie is af te lezen uit tabel 5; daarin valt op dat ruim tachtig procent van de sporters elke week van de voorziening gebruik maakt. Als we ‘regelmatig sporten’ definiëren als “minimaal één keer per maand”, is 93% een regelmatige sporter. In tabel 5 is ook het totaal aantal sporters per sportvoorziening zichtbaar. Voorzieningen die door ten minste tien respondenten worden gebruikt, zijn Sporthal De Borgstee, Tennisvereniging Wijchegelsheim, Sporthal De Springbok en de Duurswoldhal.



**Figuur 6** Gebruik van sportvoorzieningen binnen de gemeente vanuit de dorpen

De kaart in figuur 6 laat het gebruik van de sportvoorzieningen zien vanuit de verschillende dorpen. In bijlage 7 is de tabel met exacte aantallen gebruikers naar woonplaats te vinden. Zoals te verwachten zijn er veel respondenten die binnen de eigen woonplaats gebruik maken van een sportvoorziening; vooral

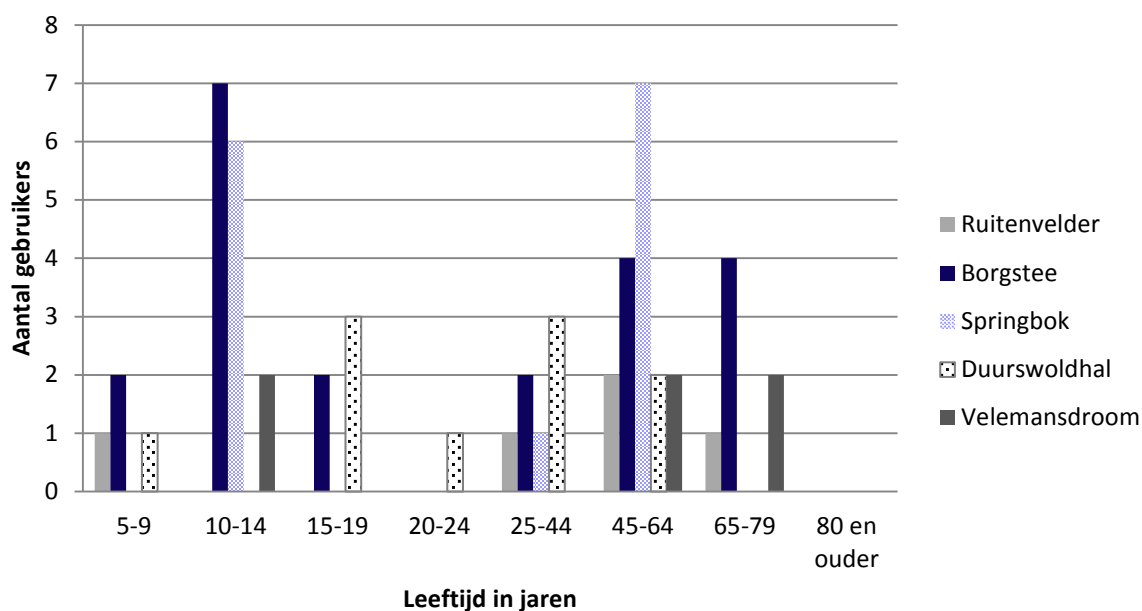
de Borgstee en de Springbok scoren hoog. Vanuit de grote dorpen Siddeburen en Slochteren zijn er veel gebruikers die (ook) naar andere dorpen gaan; Schildwolde trekt juist veel sporters vanuit de andere dorpen. In de Duurswoldhal sporten vier inwoners uit Slochteren zelf; de overige zeven sporters komen uit naburige dorpen.

**Tabel 5**

*Gebruiksfrequentie van sportvoorzieningen binnen de gemeente Slochteren (n=124)*

	Hoe vaak komt u daar? > 1 keer per week	1-3 keer per maand	< 1 keer per maand	Totaal aantal gebruikers
<b>Froombosch</b>				
Gymzaal Ruitenvelder	3	1	0	5
Voetbalvereniging Froombosch	2	1	1	4
<b>Harkstede</b>				
Sporthal Borgstee	18	2	1	21
Tennisvereniging de Woldmeppers	3	1	3	7
Voetbalvereniging op sportpark Hamstede	4	0	1	5
<b>Kolham</b>				
Gymzaal in 't Mainschoar	0	0	0	0
Tennisvereniging Kolham	3	1	0	4
<b>Overschild</b>				
Gymzaal in de Pompel	1	0	0	1
Sportveld Overschild	0	0	0	0
<b>Scharmer</b>				
<b>Schildwolde</b>				
Tennisvereniging Wijchgelsheim	8	1	1	10
Turnhal Schildwolde	3	0	0	3
Paardensportver. SEO (manege de Woldstreek)	5	1	0	6
Voetbalvereniging SGV	5	0	0	5
<b>Siddeburen</b>				
Sporthal Springbok	13	1	0	14
Tennisvereniging Siddeburen	5	1	0	6
Voetbalvereniging Siddeburen	3	1	0	4
<b>Slochteren</b>				
Duurswoldhal Slochteren	10	0	0	10
<b>Steendam</b>				
Zeilvereniging 't Olle Schild, Steendam	0	0	0	0
Golfclub Duurswold	2	0	0	2
<b>Tjuchem</b>				
Tennisbaan Tjuchem	1	1	1	3
Velemansdroom	4	2	0	6

De grafiek in figuur 7 geeft een gevarieerd beeld te zien van gebruikers per leeftijdscategorie voor de vijf meest bezochte overdekte sportlocaties. Dit beeld laat zien dat niet één van deze voorzieningen speciaal in trek is bij een bepaalde leeftijdsgroep.



**Figuur 7** Gebruik van de vijf meest bezochte overdekte sportlocaties, naar leeftijd

Voor de sportvoorzieningen die door minimaal tien respondenten worden bezocht, is in tabel 6 weergegeven hoe zij naar die voorziening toegaan. Er is een koppeling gemaakt met de woonplaats. De fiets is over het algemeen het meest gebruikte vervoersmiddel. Daarbij is er geen duidelijk onderscheid waarneembaar tussen inwoners uit de plaats van de voorziening zelf en inwoners uit nabijgelegen dorpen.

**Tabel 6**

Vervoer naar de vier meest bezochte sportvoorzieningen binnen de gemeente (n=124)

Woonplaats	Sporthal de Borgstee			Tennisvereniging Wijchgelshoek	Sporthal Springbok			Duurswoldhal			
	Lopend	Fiets	Auto		Lopend	Fiets	Auto		Lopend	Fiets	Auto
Froombosch	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Harkstede	3	13	2	0	0	0	0	0	1	0	0
Hellum	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Lageland/L'weer	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Overschild	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Schildwolde	0	0	0	2	1	0	0	0	1	1	0
Slochteren	0	0	1	0	4	2	0	0	1	1	0
Siddeburen	0	0	1	0	0	0	0	1	10	0	0
<b>Totaal</b>	<b>3</b>	<b>14</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>11</b>	<b>1</b>	<b>6</b>	<b>3</b>



Voor deze vier voorzieningen is ook in kaart gebracht welke sporten de inwoners daar beoefenen (behalve voor Tennisvereniging Wijchgelsheim). In de *Borgstee* wordt vooral aan gym gedaan, soms omschreven als 50+-gym of Doles gym (acht keer genoemd). Drie respondenten volleyballen er. Handbal, judo en tafeltennis worden elk door twee respondenten genoemd; volksdansen en kickboxen elk één keer. In de *Springbok* wordt vooral aan aerobics en gym gedaan (vijf keer), aan volleybal (vier keer), tafeltennis (twee keer), en badminton en judo (elk één keer). In de *Duurswoldhal* komen respondenten om te volleyballen (vijf keer) of te handballen (vier keer).

Voor dezelfde vier sportvoorzieningen zijn de belangrijkste redenen in kaart gebracht om juist daar te sporten (tabel 7). Voor de meeste respondenten is nabijheid de belangrijkste reden. Sporthal de Springbok wordt veel gekozen vanwege de mensen die daar sporten.

**Tabel 7**

*De belangrijkste reden om te sporten in de vier meest bezochte sportvoorzieningen (n=54)*

	Harkstede: Sporthal de Borgstee	Schildwolde: Tennisvereniging Wijchgelsheim	Siddeburen: Sporthal Springbok	Slochteren: Duurswoldhal	Totaal
<b>De belangrijkste reden:</b>					
De korte afstand tot mijn huis	12	8	5	4	29
De mensen die daar ook sporten	2	0	6	1	9
Het aanbod van sportmogelijkheden en faciliteiten	4	0	2	1	7
Het is de enige mogelijkheid in de buurt	2	0	0	1	3
Ik werk daar in de buurt	0	0	0	0	0
Ik doe daar in de buurt mijn boodschappen	0	0	0	0	0
<b>Een andere reden, namelijk:</b>					
Mooie locatie, gezellige groep	1	0	0	0	1
Gewoon omdat het leuk is	0	1	0	0	1
Ik kan daar sporten wanneer het mij uitkomt	0	1	0	0	1
Ik zit daar op school	0	0	1	0	1
Daar speelt de handbalvereniging	0	0	0	1	1
<b>Totaal</b>	<b>21</b>	<b>10</b>	<b>14</b>	<b>9</b>	<b>54</b>

Tot slot is per leeftijdscategorie geïnventariseerd waarom men kiest voor een bepaalde voorziening om te sporten (tabel 8). Voor alle leeftijdscategorieën scoort 'de korte afstand tot mijn huis' het hoogste, behalve voor respondenten in de categorie 45-64: voor hen is het aanbod van sportmogelijkheden de belangrijkste reden. 'De mensen die daar ook komen' is voor respondenten tussen 45 en 80 jaar ook een belangrijke reden.

**Tabel 8***De belangrijkste reden om voor een bepaalde sportvoorziening te kiezen, per leeftijdscategorie (n=219)*

<b>De belangrijkste reden om juist hier te sporten is:</b>	<b>5-9</b>	<b>10-14</b>	<b>15-19</b>	<b>20-24</b>	<b>25-44</b>	<b>45-64</b>	<b>65-79</b>	<b>80+</b>	<b>Totaal</b>	<b>Percentage</b>
de korte afstand tot mijn huis	4	17	9	0	16	22	14	0	82	37%
de mensen die daar ook sporten	0	7	0	0	4	20	12	0	43	20%
aanbod van sportmogelijkheden en faciliteiten	3	5	3	1	8	25	7	0	52	24%
dat het de enige mogelijkheid in de buurt is	1	5	3	1	6	3	5	0	24	11%
dat ik daar in de buurt werk	0	0	0	1	2	2	0	0	5	2%
dat ik daar in de buurt mijn boodschappen doe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%
<b>een andere reden namelijk:</b>										
Goede sfeer (qua locatie, mensen)	1	1	0	0	1	3	0	0	6	3%
Mijn club speelt daar	0	0	0	1	1	1	0	0	3	1%
Ik ga daar naar school	0	2	0	0	0	0	0	0	2	<1%
Ik sportte daar al voor verhuizing naar Meerstad	0	0	0	0	2	0	0	0	2	<1%
<b>Totaal</b>	<b>9</b>	<b>37</b>	<b>15</b>	<b>4</b>	<b>40</b>	<b>76</b>	<b>38</b>	<b>0</b>	<b>219</b>	<b>100%</b>

### *Sportvoorzieningen buiten de gemeente*

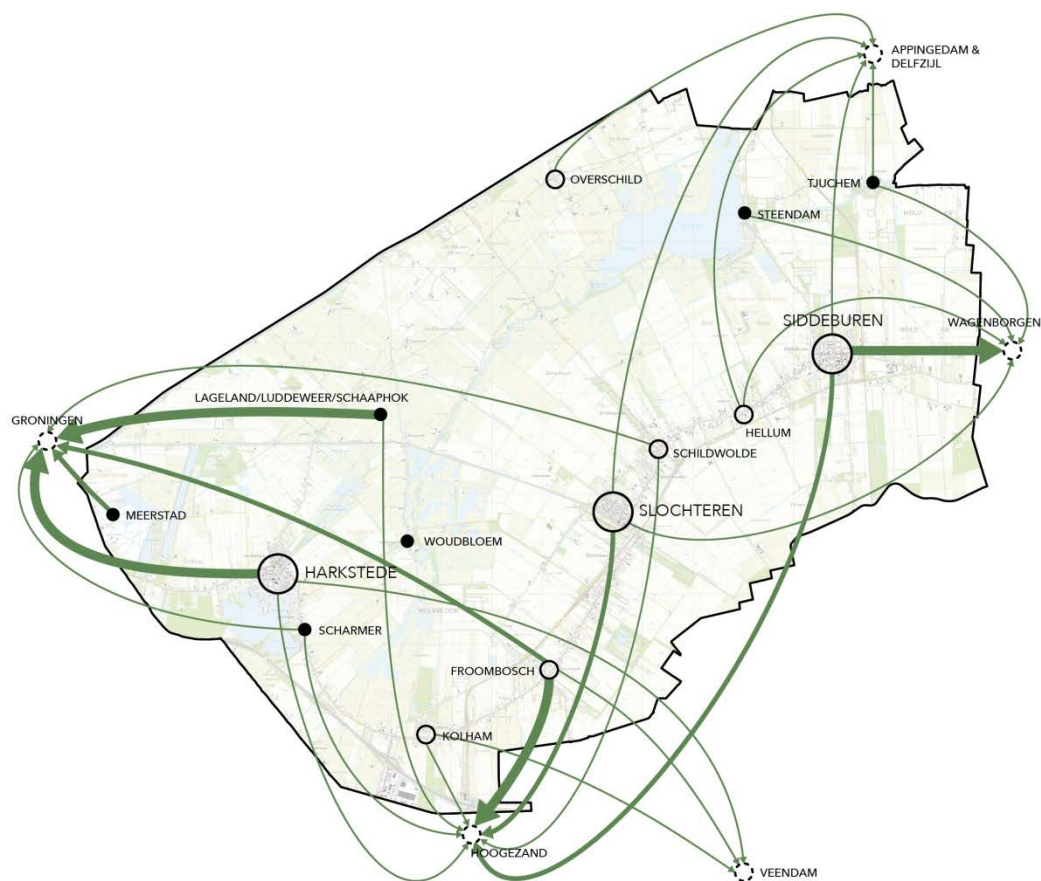
Respondenten die hebben aangegeven dat zij buiten de gemeenten sporten, kregen daarna de open vragen 'In welke plaats(en) buiten de gemeente sport u?' en 'Welke sport(en) doet u buiten de gemeente Slochteren?'. De plaatsen buiten de gemeente die twee keer of vaker genoemd zijn, staan in tabel 9. Groningen en Hoogezand zijn de favoriete sportlocaties buiten de gemeente; Wagenborgen wordt ook veel bezocht.

**Tabel 9***Aantal sporters per plaats buiten de gemeente Slochteren (n=71)*

<b>In welke plaats(en) buiten de gemeente sport u?</b>	<b>Aantal sporters</b>	
Groningen	23	
Hoogezand	21	
Wagenborgen	9	
Delfzijl	5	
Veendam	4	De volgende plaatsen werden allemaal één keer genoemd: Glimmen, Drenthe, Enschede, Beerta, Winschoten, Foxhol, Kropswolde, Muntendam, Noordbroek, buitenland.
Appingedam	3	
Haren	2	
Engelbert	2	

Voor het grootste deel komen zij daar 1 keer per week of vaker, of tussen 1 en 3 keer per maand – regelmatig dus. De meeste respondenten gaan met de auto, minder dan tien procent stapt op de fiets.

De kaart in figuur 8 maakt de spreiding zichtbaar vanuit de dorpen. Vanuit Lageland/Luddeweer, Harkstede, Froombosch en Siddeburen gaan veel respondenten de gemeentegrens over om te sporten.



#### LEGENDA



**Figuur 8** Gebruik van sportvoorzieningen buiten de gemeente Slochteren

Voor een heel scala aan sporten trekken Slochterenaren de gemeentegrens over. In tabel 10 staat bij alle genoemde sporten het aantal respondenten dat deze sport buiten de gemeente beoefent. Opvallend is dat veel respondenten fitnesssen buiten de gemeente, maar dat er slechts weinig respondenten tennissen en volleyballen, en nog minder respondenten voetballen buiten de gemeente.

**Tabel 10***Sporten per plaats buiten de gemeente (n=71)*

	Hoogezand	Groningen	Appingedam/ Delfzijl	Wagenborgen	Veendam	Totaal	
Fitness/aerobics	6	6	1	8	0	21	
Schaatsen	0	6	0	0	0	6	
Tennis	4	0	0	0	0	4	
Zwemmen	4	1	1	0	0	6	
Golf	0	0	0	0	2	2	
Wielrennen, fietsen	2	1	0	0	0	3	
Hardlopen, atletiek	0	2	0	0	0	2	
Volleybal	1	2	1	0	0	4	Verder zijn nog één keer genoemd: squash (in Appingedam/Delfzijl), handbal (in Groningen), hockey (in Veendam), klimmen (in Groningen), waterpolo (in Groningen).
Ballet/dans	0	2	0	0	0	2	
(Zaal)voetbal	1	0	1	0	0	2	
Vechtsport	1	0	0	1	0	2	
Paardrijden	0	0	1	0	1	2	

Als vervoermiddel naar Hoogezand kiest het merendeel voor de auto; twee respondenten gaan op de fiets en twee hebben niets ingevuld. Naar Wagenborgen gaan alle sporters met de auto. Om naar Groningen te gaan kiest men voornamelijk voor de auto, op twee fietsers en één respondent die niets heeft ingevuld na.

Voor plaatsen, dus niet voorzieningen, buiten de gemeente laat tabel 11 zien wat de belangrijkste redenen zijn om daarnaartoe te gaan. Alleen de drie meest bezochte plaatsen buiten de gemeente zijn in deze tabel opgenomen: Hoogezand, Groningen en Wagenborgen. Het sportaanbod is bij alle drie plaatsen de belangrijkste reden. In Hoogezand zijn ook de mensen die er sporten een belangrijke reden en in Groningen dat het de enige mogelijkheid in de buurt is.

**Tabel 11***De belangrijkste reden om in Hoogezand, Groningen of Wagenborgen te sporten (n=52)*

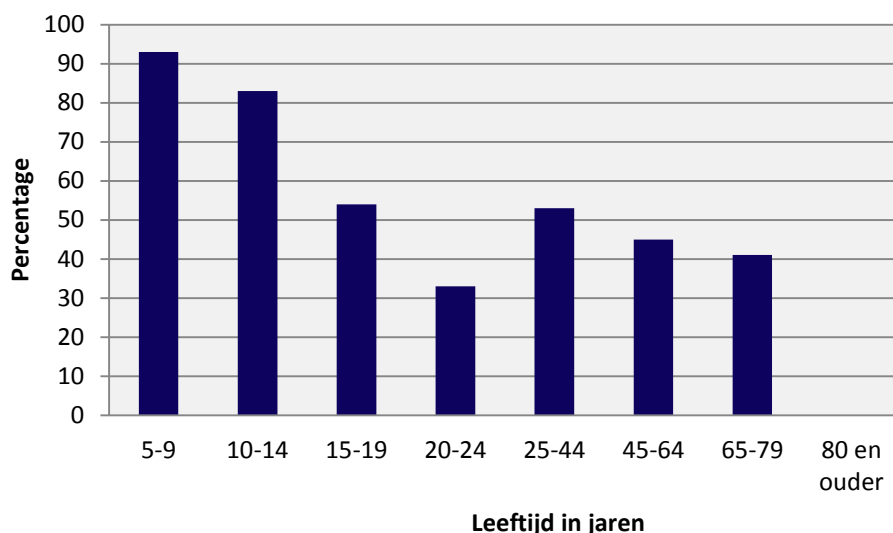
	om te sporten in		
Belangrijkste reden	Hoogezand	Groningen	Wagenborgen
De korte afstand tot mijn huis	1	1	0
De mensen die daar ook sporten	6	3	0
Het aanbod van sportmogelijkheden en faciliteiten	9	7	5
Dat het de enige mogelijkheid in de buurt is	2	6	1
Ik werk daar in de buurt	1	3	0
Anders: wordt vergoed door werkgever	0	0	1
Anders: sfeer en lage prijs	0	0	1
Anders: ik sportte daar al vóór verhuizing naar Meerstad	0	1	0
Niet ingevuld	2	0	0

### 3.2.2 Bibliotheken

Recentelijk heeft de gemeente een bezuiniging op bibliotheken doorgevoerd; in 2013 zijn de drie gemeentelijke vestigingen verbouwd. De oorspronkelijke volwaardige bibliotheekvestigingen in Harkstede, Slochteren en Siddeburen zijn daarmee bibliotheekpunten geworden; als hoofdvestiging heeft de gemeente gekozen voor Hoogezand, net buiten de huidige gemeentegrens.

Respondenten die aangaven wel eens een bibliotheek te bezoeken, kregen de vraag naar welke bibliotheek of bibliotheken zij toegaan. Ze konden kiezen uit drie bibliotheekvestigingen binnen de gemeente en vijf buiten de gemeente. Per bibliotheek hebben de respondenten aangegeven hoe vaak zij daar komen, hoe ze ernaartoe gaan en wat de belangrijkste reden is om juist hiernaartoe te gaan.

Iets meer dan de helft (51%) van de respondenten komt wel eens in een bibliotheek ( $n=579$ ). Kinderen tot 14 jaar vormen de groep die het vaakst in een bibliotheek komt; jongeren tussen 20 en 25 komen er juist het minst. Vanaf 45 jaar zien we een geleidelijke afname in bibliotheekbezoek, maar toch maakt van de 65+'ers nog altijd 40% van de respondenten gebruik van bibliotheken. De vier respondenten ouder dan 80 komen nooit in een bibliotheek, zo blijkt uit figuur 9.



**Figuur 9** Percentage bibliotheekbezoekers per leeftijdscategorie ( $n=579$ )

Meer vrouwen dan mannen bezoeken bibliotheken: 58% tegenover 42%. Onder het totaal aantal respondenten zijn echter ook iets meer vrouwen (53%, tegenover 47% man).

Tabel 12 geeft het aantal bezoekers per bibliotheek aan. Respondenten konden meer dan één bibliotheek selecteren, wat ongeveer 30% van de bibliotheekbezoekers heeft gedaan. De vestiging in Slochteren wordt het meest bezocht, gevolgd door Hoogezand en Siddeburen.

**Tabel 12**

Aantal bibliotheekbezoekers per vestiging (n=284). Bibliotheken binnen de gemeente in paars.

	Harkstede	Siddeburen	Slochteren	Hoogezand	Appingedam	Lewenborg	Ten Boer	Centrale Bibliotheek Groningen	Anders
Aantal respondenten	48	77	121	84	5	14	3	25	8
In % van bibliotheekbezoekers	17%	27%	43%	30%	2%	5%	1%	9%	3%

Elf respondenten bezoeken een andere bibliotheek dan de genoemde in de vragenlijst. Daarbij is Hoogezand nog twee keer genoemd en Lewenborg één keer (deze aantallen zijn al in tabel 12 opgenomen); er zijn dus nog acht respondenten die een andere bibliotheek bezoeken, te weten Delfzijl, Beijum, Drachten, Drenthe en de Universiteitsbibliotheek (RuG).

De respondenten gaan meestal maandelijks of minder vaak naar een bibliotheek. Het aantal respondenten dat elke week naar een bibliotheek gaat, is klein, zoals te zien is in tabel 13.

**Tabel 13**

Frequentie van bibliotheekbezoek per vestiging, in aantal bezoekers (n=284)

Ik kom daar	Harkstede	Siddeburen	Slochteren	Hoogezand	Appingedam	Lewenborg	Ten Boer
minder dan 1 keer per maand	28	33	56	39	0	10	2
1 tot 3 keer per maand	15	37	54	34	4	3	1
1 keer per week of vaker	4	6	8	7	0	0	0

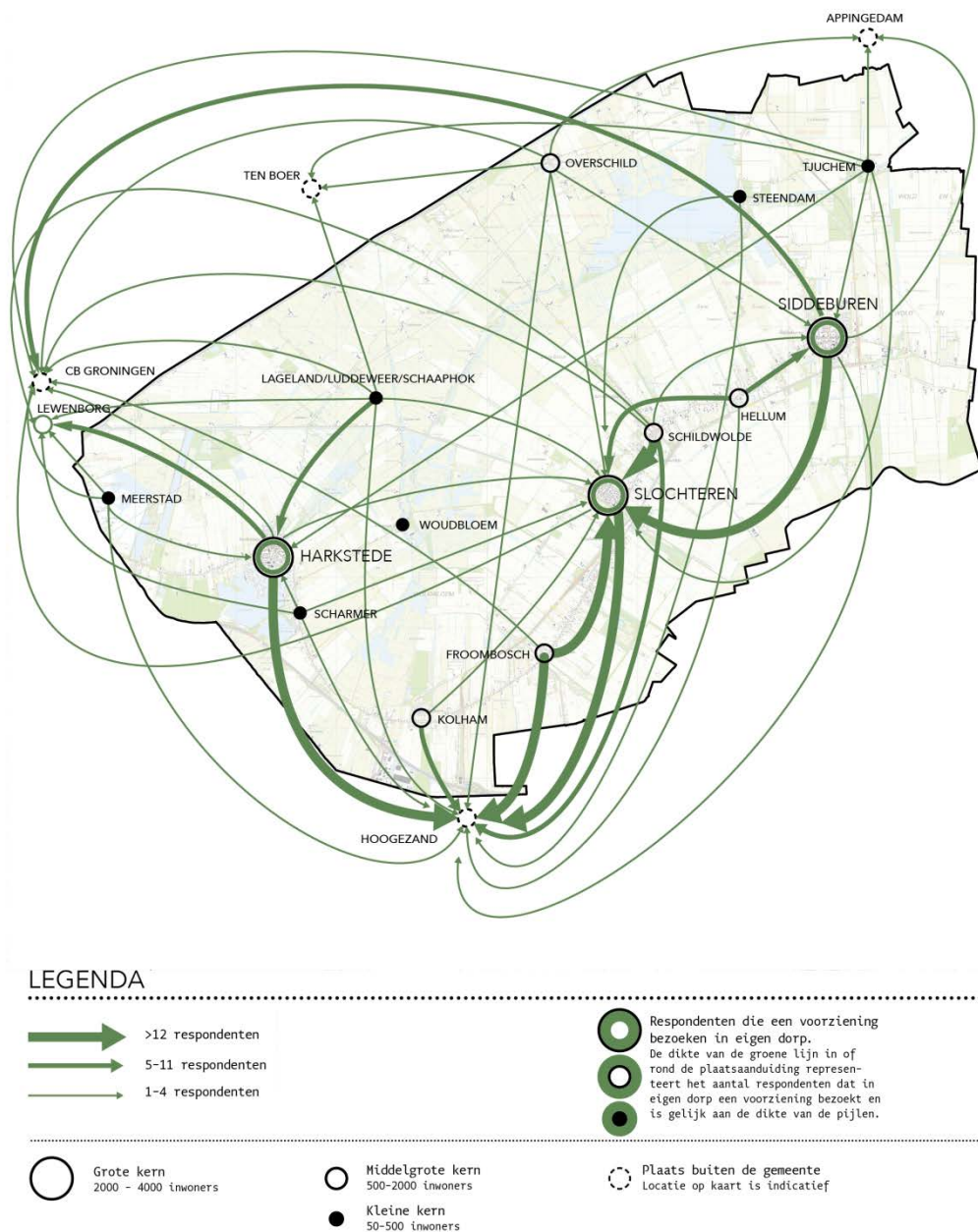
Respondenten gaan binnen de gemeente vooral op de fiets naar de bibliotheek. De vestiging in Slochteren wordt ook veel per auto bezocht. Hoogezand wordt voornamelijk met de auto bezocht; de Centrale Bibliotheek in Groningen en de vestiging in Lewenborg per auto en fiets (tabel 14).

**Tabel 14**

Vervoer naar de bibliotheek (n=284)

Ik ga meestal op de volgende wijze naar deze bibliotheek toe:	Harkstede	Siddeburen	Slochteren	Hoogezand	Appingedam	Lewenborg	Ten Boer	CB Groningen
Lopend	14	14	16	10	0	0	1	1
Met de fiets	25	48	58	1	0	6	0	4
Met de auto	10	14	45	71	4	7	2	10
Openbaar vervoer	0	0	1	0	0	0	0	5
Brommer/scooter	0	0	0	0	0	0	0	1
Auto/citybus	0	0	0	0	0	0	0	1

Opvallend is dat vooral de bibliotheken in Slochteren en Hoogezand veel worden bezocht door respondenten uit vrijwel alle dorpen. De bibliotheken in Slochteren, Harkstede en Siddeburen kunnen (ook) vooral rekenen op bezoekers uit eigen dorp. In de kaart in figuur 10 wijst de dikste pijl op twaalf of meer respondenten, maar dat aantal kan oplopen tot 62. Omdat deze aantallen zo variëren, is de tabel met exacte aantallen bezoekers direct na de kaart opgenomen (tabel 15).



**Figuur 10** Gebruik van bibliotheken vanuit de dorpen



**Tabel 15***Aantal bibliotheekbezoekers per bibliotheekvestiging, naar woonplaats (n=284)*

<b>Woonplaats</b>	<b>Bibliotheek:</b>	<b>Harkstede</b>	<b>Siddeburen</b>	<b>Slochteren</b>	<b>Hoogezand</b>	<b>Appingedam</b>	<b>Lewenborg</b>	<b>Ten Boer</b>	<b>CB Groningen</b>
Froombosch		0	0	12	19	0	0	0	2
Harkstede		35	0	2	13	0	3	0	5
Hellum		0	5	5	4	0	0	0	0
Kolham		0	0	1	11	0	0	0	0
Lageland/Luddeweer		5	0	1	1	0	4	1	2
Meerstad		2	0	0	1	0	3	0	2
Overschild		0	1	3	2	3	0	1	1
Scharmer		4	0	1	2	0	1	0	0
Schildwolde		0	3	38	11	0	1	0	4
Slochteren		0	0	40	12	0	0	0	2
Siddeburen		0	62	12	4	1	0	0	6
Steendam		0	0	2	1	0	0	0	0
Tjuchem		1	4	2	0	1	1	1	0
Woudbloem		1	0	2	1	0	0	0	1

Tabel 16 laat zien dat het binnen de gemeente vooral de nabijheid van een bepaalde bibliotheek is die mensen motiveert erheen te gaan. Niet zichtbaar in deze tabel is dat inwoners uit Siddeburen die naar Slochteren gaan (twaalf respondenten), dat voornamelijk doen vanwege de korte afstand tot hun huis (50%). Vijf respondenten gaan van Hellum naar Slochteren, ook voornamelijk vanwege de korte afstand tot hun huis; ook gaan er vijf naar Siddeburen, wederom vanwege de korte afstand.

**Tabel 16***De belangrijkste redenen om een bibliotheek in de gemeente te bezoeken*

<b>De belangrijkste reden om naar deze bibliotheek te gaan, is:</b>	<b>Harkstede</b>	<b>Siddeburen</b>	<b>Slochteren</b>
de korte afstand tot mijn huis	41	62	94
de mensen die daar ook komen	0	2	0
de grootte van de collectie	0	2	4
de gunstige openingstijden	0	1	3
dat ik daar in de buurt werk	0	1	5
dat ik daar in de buurt mijn boodschappen doe	1	4	1
Anders: andere openingstijd	0	0	2
Anders: ik ben er vrijwilliger	2	1	0

Voor *Harkstede* zijn nog als redenen genoemd: muzikles in de buurt, omdat ik het voor mijn kinderen belangrijk vind dat er een mogelijkheid is om naar de bieb te gaan, overzichtelijk. Voor *Slochteren* zijn nog genoemd: artotheek, boeken lenen is goedkoper dan boeken kopen, boekenpret, dat ik gebruik wil maken van de voorzieningen die in het dorp zijn, de een na kortste afstand tot huis, ga niet zo vaak dus



kan het wel hier in Slochteren, heb abonnement net opgezegd, speciaal voor reserveringen, uit het verleden kwamen we er al. Voor *Siddeburen* zijn nog genoemd: omdat ik daar op school zit, als ik in Slochteren niet kan vinden wat ik zoek.

De grootte van de collectie is vooral belangrijk om de bibliotheek in Hoogezand en de Centrale Bibliotheek in Groningen te bezoeken. Ook doen veel respondenten toch al boodschappen in Hoogezand en bezoeken ze daarom ook daar de bibliotheek.

**Tabel 17**

*De belangrijkste reden om een bibliotheek buiten de gemeente te bezoeken*

	Hoogezand	Appingedam	Lewenborg	Ten Boer	CB Groningen
<b>De belangrijkste reden om naar deze bibliotheek te gaan, is:</b>					
de korte afstand tot mijn huis	8	0	8	0	0
de grootte van de collectie	36	0	2	0	16
de gunstige openingstijden	8	0	0	0	2
dat ik daar in de buurt werk	7	0	0	0	4
dat ik daar in de buurt mijn boodschappen doe	18	4	2	1	0
<b>Anders, namelijk:</b>					
Bibliotheek Slochteren stelt niets meer voor/is niets meer voor volwassenen	3	0	0	0	0

### **3.2.3 Kinderopvang- en educatieve voorzieningen**

Kinderopvangvoorzieningen (kinderdagverblijf/crèche of gastouder) zijn via de ouders van kinderen tot 6 jaar bevraagd. De educatieve voorzieningen in de vragenlijst vallen uiteen in peuterspeelzalen en basisscholen. Helaas is het door een technische fout in de vragenlijst niet gelukt kinderen tussen 6 en 12 jaar te bevragen over het thema onderwijs en kinderopvang.

Tabel 18 toont het gebruik van kinderopvangvoorzieningen door respondenten uit de verschillende dorpen:

**Tabel 18***Aantal respondenten dat gebruik maakt van een kinderopvangvoorziening (n=25)*

<b>Woonplaats</b>	<b>Mijn kind wordt opgevangen door</b>					
	Skippy in Harkstede	Slochterborgje in Slochteren	de Krullevaar in Meerstad	In je sas in Siddeburen	een gastouder	
Froombosch	0	1	0	0	0	
Harkstede	5	0	0	0	0	
Hellum	0	0	0	0	1	
Kolham	0	0	0	0	1	
Meerstad	0	0	3	0	0	Verder nog genoemd zijn Kideo in Groningen en kinderopvang Delfzijl (beide één keer).
Scharmer	1	0	0	0	0	
Slochteren	0	2	0	0	1	
Siddeburen	0	3	0	1	3	
Tjuchem	0	0	0	0	1	
<i>Totaal</i>	<i>6</i>	<i>6</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>7</i>	

De keuze voor een bepaalde kinderopvangvoorziening wordt vooral ingegeven door nabijheid en goede kwaliteit:

**Tabel 19***De belangrijkste reden om voor een bepaalde opvangvoorziening te kiezen (n=25)*

<b>Wat is de belangrijkste reden om voor deze opvang te kiezen?</b>	<b>Aantal</b>
De goede kwaliteit	7
De goede reputatie	2
De vertrouwde omgeving	3
De korte afstand tot mijn woonhuis of werk	10
De nabijheid van de school van mijn kind(eren)	2
Anders, namelijk vroege openingstijden	1

Elf respondenten hebben een kind op de peuterspeelzaal. In tabel 20 is te zien welke peuterspeelzalen vanuit welke woonplaats bezocht worden.

**Tabel 20***Aantal respondenten dat voor een kind gebruik maakt van een peuterspeelzaal (n=11)*

Woonplaats	Mijn kind gaat naar				
	De Blokkendoos in Harkstede	Krummelborg in Schildwolde	Olleke Bolleke in Siddeburen	't Schakeltje in Slochteren	LutjeTilsters in Tjuchem
Lageland / Luddeweer	1	0	0	0	0
Schildwolde	0	3	0	2	0
Siddeburen	0	1	1	1	0
Tjuchem	1	0	0	0	1
<i>Totaal</i>	<i>2</i>	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>1</i>

Bij peuterspeelzalen is de motivering algemener bevraagd, namelijk 'Wat is de belangrijkste reden om voor een peuterspeelzaal te kiezen?'. Daarop hebben alle elf respondenten geantwoord: de ontwikkelingsmogelijkheden voor mijn kind.

In de vragenlijst zijn alle basisscholen in de kernen genoemd. De meest bezochte staan in de grote dorpen Harkstede, Slochteren en Siddeburen. In figuur 11 is het basisschoolbezoek vanuit de diverse woonplaatsen te zien. Zoals aan het begin van deze paragraaf al gemeld, zijn alleen resultaten verkregen van vier- en vijfjarige scholieren, via hun ouders.

Bij 'Anders, namelijk' zijn de volgende scholen allemaal één keer genoemd: GSV Groningen, OBS Meedhuizen (i.v.m. sluiting Lutje Til in Tjuchem), OBS De Spil in Lageland (voorzien van de opmerking: 'graag openhouden en een beetje meer geld voor schoonmakers het is er vies. Niet verantwoord voor opgroeiende kinderen'), 't Vlot in Hoogezand.

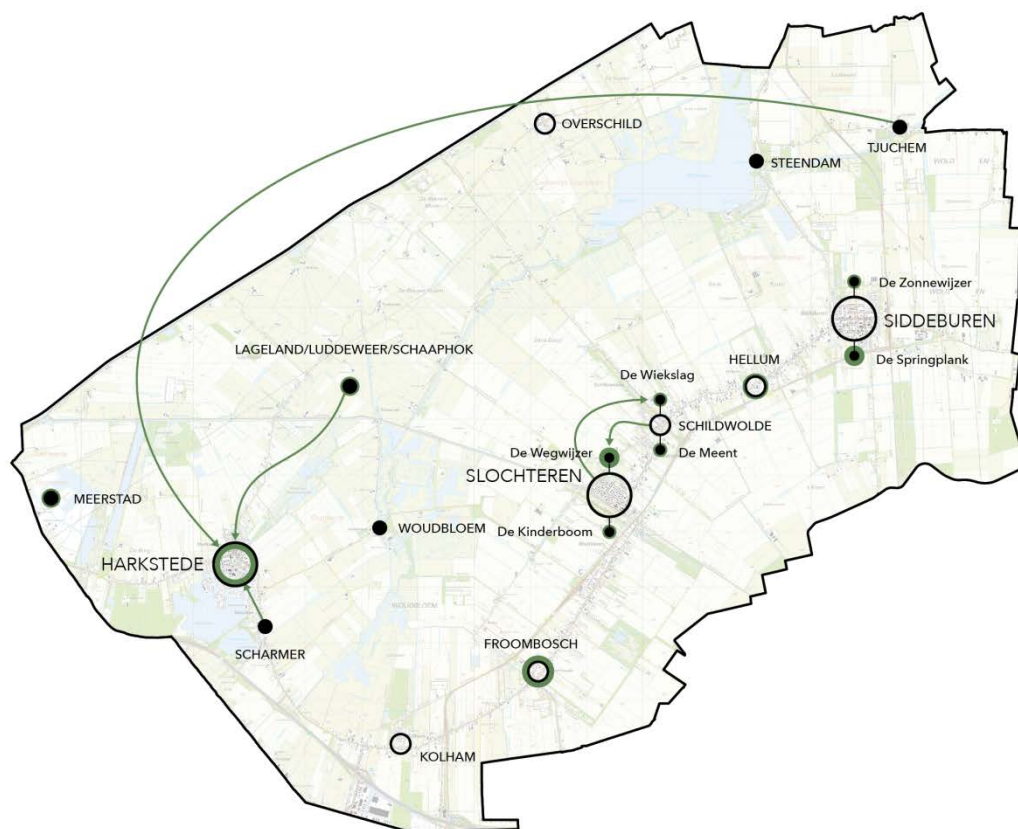
Bijna de helft van de vier- en vijfjarigen gaat met de fiets naar school, bijna een derde wordt gebracht met de auto en een kwart gaat lopend naar school.

Op peildatum 1 april 2014 is vanuit de gemeentelijke leerlingadministratie de leerlingspreiding in kaart gebracht. Deze administratie omvat alle leerlingen die in de gemeente Slochteren wonen en hier het reguliere primair onderwijs bezoeken. Gegevens over het bezoek van scholen buiten de gemeente of speciaal onderwijs zijn niet verzameld. In tabel 21 is de leerlingspreiding te zien.

**Tabel 21**

*Aantal basisschoolleerlingen per basisschool, naar woonplaats (bron: gemeente Slochteren)*

<b>Woonplaats</b>	Meerstad: Meerrovers	Harkstede: CBS De Ster	Harkstede: OBS De Driespan	Lageland: OBS De Spil	Kolham: OBS De Oetkomst	Froombosch: OBS Ruitenvelder	Slochteren: OBS Kinderboom	Slochteren: CBS Wegwijzer	Schildwolde: GBS De Wiekslag	Schildwolde: OBS De Meent	Hellum: OBS De Ent	Siddeburen: CBS Zonnewijzer	Siddeburen: OBS Springplank
Froombosch	0	0	0	0	2	56	2	5	1	0	0	0	0
Harkstede	12	37	354	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hellum	0	0	0	0	0	0	0	0	6	2	40	9	1
Kolham	0	0	2	2	56	0	2	0	1	0	0	0	0
Lageland/L'weer	0	1	4	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meerstad	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overschild	1	0	0	4	0	0	0	0	8	6	0	0	2
Scharmer	0	2	16	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Schildwolde	0	0	0	0	0	0	6	17	45	110	3	3	0
Slochteren	0	0	1	2	1	8	61	64	42	3	2	0	0
Siddeburen	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	5	102	155
Steendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Tjuchem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	5
Woudbloem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	<i>35</i>	<i>40</i>	<i>377</i>	<i>27</i>	<i>63</i>	<i>64</i>	<i>71</i>	<i>86</i>	<i>115</i>	<i>121</i>	<i>51</i>	<i>118</i>	<i>166</i>



## LEGENDA

- 3-6 respondenten
- 1-2 respondenten

- Respondenten die een voorziening bezoeken in eigen dorp. De dikte van de groene lijn in of rond de plaatsaanduiding representeert het aantal respondenten dat in eigen dorp een voorziening bezoekt en is gelijk aan de dikte van de pijlen.

○ Grote kern  
2000 - 4000 inwoners

○ Middelgrote kern  
500-2000 inwoners

● Kleine kern  
50-500 inwoners

**Figuur 11** Basisschoolbezoek door vier- en vijfjarigen vanuit de diverse woonplaatsen

Evenals bij kinderopvangvoorzieningen is bij de keuze voor een basisschool de nabijheid het vaakst als belangrijkste reden genoemd. Ook de kwaliteit en de bewuste keuze voor christelijk of openbaar onderwijs zijn veel genoemd:

**Tabel 22***De belangrijkste reden om voor een bepaalde school te kiezen (n=34)*

<b>Wat is de belangrijkste reden dat uw kind naar deze school gaat?</b>		
	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
Mijn/onze bewuste keuze voor christelijk onderwijs	6	20%
Mijn/onze bewuste keuze voor openbaar onderwijs	4	13%
De goede kwaliteit van het onderwijs	6	20%
De korte afstand tot ons woonhuis	10	33%
De grootte van de school	1	3%
Andere kinderen uit de buurt gaan ook naar deze school	3	10%

Andere redenen die genoemd zijn: bewuste keuze/school past bij onze ideeën over onderwijs (2x), gedwongen keuze i.v.m. sluiting dorpschool en bewust gekozen om niet meer naar een OPOS-school te gaan (1x), voorzien van kinderdagverblijf (1x).

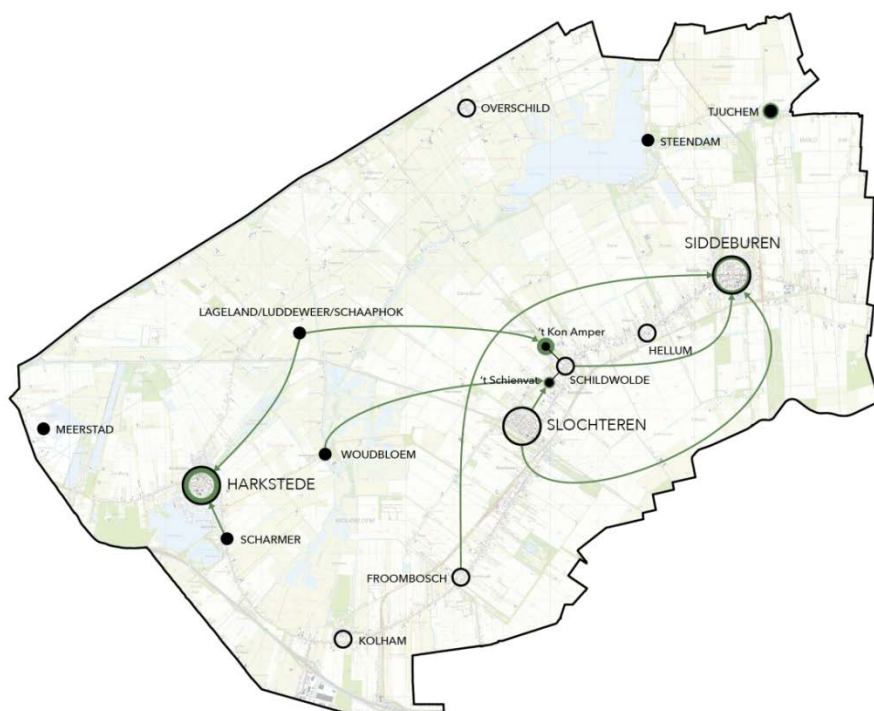
Bij de laatste vraag in de vragenlijst *Wilt u nog iets kwijt over voorzieningen in de gemeente Slochteren?* maakten zes respondenten een kritische opmerking, zoals: 'De scholen die er nog zijn goed schoonhouden en up to date houden.' En 'Slechte zaak dat OBS Lutje Til dicht is.' Dit was de basisschool in Tjuchem, die recentelijk (in juli 2013) gesloten is.

### **3.2.4 Jeugdhonken**

Onder de 602 respondenten waren 96 jongeren vanaf 7 tot en met 25 jaar. Dat is 16% van alle respondenten. Deze groep jongeren kreeg vragen over jeugdhonken voorgelegd. De volgende vier jeugdhonken waren in de vragenlijst opgenomen: De Schans in Siddeburen, De Keet in Tjuchem, 't kon Amper in Schildwolde en Veur elk 'n ain in Harkstede. Uit de invulling van de vragen blijkt dat er nog een voorziening als jeugdsoos wordt gezien, namelijk 't Schienvat in Schildwolde.

De eerste vraag in deze categorie was 'Bezoek je wel eens een jeugdhonk?' Deze vraag is door 93 jongeren beantwoord. 67 jongeren (72%) geven aan dat zij nooit een jeugdhonk bezoeken; 26 jongeren (28%) komen daar wel. Eén van de respondenten gaf aan in 't Schienvat te komen, maar niet bij de vraag naar jeugdhonken. Dat betekent dat er eigenlijk 27 jongeren zijn die wel eens een jeugdhonk bezoeken.

De Schans in Siddeburen en Veur elk 'n ain in Harkstede worden het meest bezocht, ook vanuit de (nabije) omgeving. Figuur 12 laat de herkomst van jongeren per jeugdhonk zien.



#### LEGENDA

- >5 respondenten
- 1-4 respondenten

Respondenten die een voorziening bezoeken in eigen dorp. De dikte van de groene lijn in of rond de plaatsaanduiding representeert het aantal respondenten dat in eigen dorp een voorziening bezoekt en is gelijk aan de dikte van de pijlen.

  Grote kern  
2000 - 4000 inwoners

  Middelgrote kern  
500-2000 inwoners

  Kleine kern  
50-500 inwoners

**Figuur 12** Jeugdhonkbezoek vanuit de woonplaatsen

Wekelijkse jeugdhonkbezoekers zijn er weinig onder de jongeren. Meestal gaan ze maandelijks of minder vaak:

**Tabel 23**

Frequentie van jeugdhonkbezoek (n=27)

	In welk jeugdhonk kom je het vaakst?					
In dit jeugdhonk kom ik	De Schans in Siddeburen	De Keet in Tjuchem	't kon Amper in Schildwolde	Veur elk 'n ain in Harkstede	't Schienvat in Schildwolde	Totaal
minder dan 1x per maand	3	0	2	7	0	12
1 tot 3 keer per maand	4	1	3	1	3	12
1 keer per week of vaker	1	0	1	0	0	2
<b>Totaal</b>	<b>8</b>	<b>1</b>	<b>6</b>	<b>8</b>	<b>3</b>	<b>23</b>

De meeste jongeren gaan per fiets naar het jeugdhonk; enkele gaan lopend en één respondent stapt in de auto.

Als jongeren mogen aangeven wat de belangrijkste reden is om naar een jeugdhonk te gaan, antwoorden zij vooral dat hun vrienden er ook heen gaan. Bij Veur elk 'n ain zijn de activiteiten de belangrijkste reden om er te komen. Bij 't Kon Amper scoren alle drie redenen even hoog.

**Tabel 24**

*De belangrijkste reden om naar een jeugdhonk te gaan (n=27)*

De belangrijkste reden dat ik in dit jeugdhonk kom, is	In welk jeugdhonk kom je het vaakst?					Totaal
	De Schans in Siddeburen	De Keet in Tjuchem	't kon Amper in Schildwolde	Veur elk 'n ain in Harkstede	't Schienvat in Schildwolde	
om andere jongeren te ontmoeten	0	0	2	0	0	2
omdat mijn vrienden er komen	6	1	2	3	2	14
voor de activiteiten* die er plaatsvinden	1	0	2	5	1	9

\*Op activiteiten is doorgevraagd en de volgende zijn genoemd: (kinder)disco/party/ playbackshow (6x), spooktocht (2x), thema-avond/spelletjesavond (2x), fietsvierdaagse/zomerdinngen (2x), rommelmarkt (1x), paaskermis/eieren zoeken (1x), ik ben vrijwilliger (1x). Opmerking van een respondent die vroeger vrijwilliger was: 'Deze soos ['t Kon Amper] is nu meer een kroeg voor oudere mensen, helaas.'

Respondenten die aangaven geen jeugdhonk te bezoeken, kregen daarna de open vragen wat de reden daarvan is en waar ze andere jongeren dan wél ontmoeten. Te jong en geen belangstelling zijn de meest genoemde redenen. Eén respondent schreef: 'ik drink nog geen bier', een ander zei: 'ik ken er niemand.' In tabel 25 en 26 staan de resultaten:

**Tabel 25**

*Redenen waarom jongeren geen jeugdhonk bezoeken (n=67)*

Waarom bezoek je geen jeugdhonk?	Aantal
Ik ben te jong of mijn ouders vinden mij te jong, ik mag nog niet uitgaan	25
Geen interesse, geen behoefte aan, 'het trekt mij niet'	18
Vrienden van mij gaan er ook niet heen of wonen elders	9
Geen tijd	5
Geen aansluiting bij doelgroep, leeftijd, leefstijl. 'Niet mijn type mensen'	4
Ons dorp heeft geen jeugdhonk	3
Ik zou niet weten waar dat is, ik weet er niks over, dus kom ik er niet	3
Ik voel me te oud	2
Geen idee	2



Jongeren die nooit in een jeugdhonk komen, ontmoeten elkaar vooral op school, bij de sportvereniging, in de stad/tijdens het uitgaan of bij elkaar thuis.

**Tabel 26**

*Plekken waar jongeren elkaar ontmoeten, anders dan jeugdhonken (n=67)*

<b>(Je bezoekt geen jeugdhonk) Waar ontmoet je andere jongeren?</b>	<b>Aantal keer genoemd</b>	
Op school	45	Overige antwoorden: muziekles, internet, tijdens het vissen, er is in Slochteren geen plek om bij elkaar te komen behalve sport, ik ken niemand hier in de buurt (allemaal één keer).
Tijdens sporten bij sportvereniging (ook manege)	20	
In de stad (soms: stad Groningen) / bij het uitgaan.	14	
Bij mij of bij anderen thuis	12	
Op straat, in de buurt, speeltuin of voetbalveldje	8	
In de kerk of bij kerkelijke activiteiten	7	
Op feestjes, verjaardagen of tijdens de feestweek	4	
Buiten de gemeente	3	
Bij scouting	3	

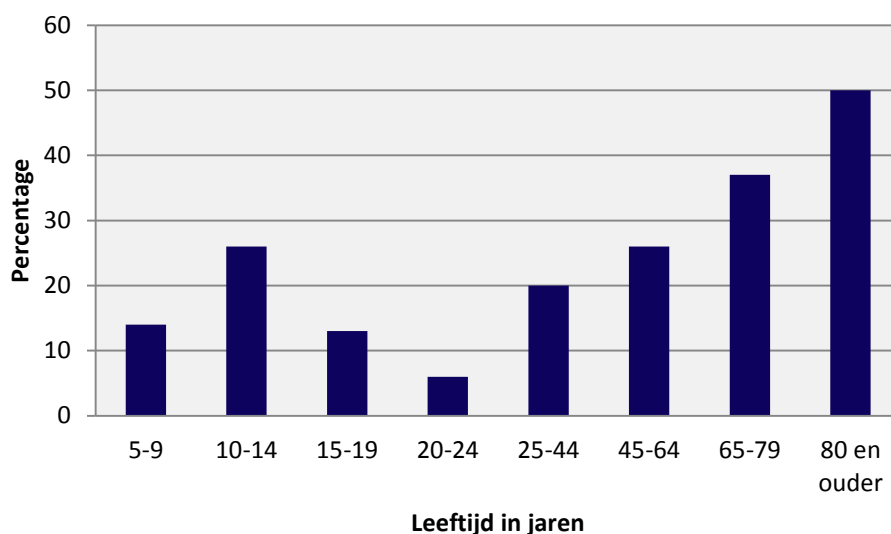
### 3.2.5 Dorpshuizen en andere ontmoetingsruimten

De vragen over het gebruik van overdekte ontmoetingslocaties zijn in de vragenlijst gesplitst in vragen over dorpshuizen en overige overdekte ontmoetingsruimten. Bij deze laatste gaat het bijvoorbeeld om zalencentra bij een kerk of recreatieruimten in bejaardencentra.

#### Dorpshuizen

De gemeente Slochteren telt zes dorpshuizen. Een kwart van de respondenten (148) komt wel eens in een dorpshuis; bijna driekwart (424) nooit en 30 respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

De gemiddelde leeftijd van de dorpshuisbezoeker is 52 jaar. Ter vergelijking: de gemiddelde leeftijd van de respondenten is 48. Het grootste deel van de bezoekers is 45 jaar of ouder (73%), zoals blijkt uit figuur 13. Dit is in lijn met de bevindingen van Rozema e.a. (2012) en Thissen & Droogleever Fortuijn (2012).



**Figuur 13** Dorpshuisbezoek gerelateerd aan leeftijd (n=572)

Van de respondenten die wel eens een dorps huis bezoeken, is de man-vrouwverdeling 46–54%. Dorps huisbezoekers vinden we logischerwijs het meest in dorpen waar een dorps huis staat. Er zijn tien dorpen zonder dorps huis, wat echter nog niet wil zeggen dat inwoners daarvan geen dorps huis bezoeken. In zowel Schildwolde, Slochteren als Siddeburen (dorpen zonder dorps huis) wonen elk meer dan tien respondenten die wel eens een dorps huis bezoeken. In Schildwolde is dat 5% van alle respondenten, net als in Overschild (waar wel een dorps huis staat). Schildwoldenaren gaan voornamelijk naar Tonegido in Hellingum.

#### *Opleidingsniveau van de dorps huisbezoekers*

Van de 148 dorps huisbezoekers hebben er 135 de vraag over hun hoogst afgeronde opleiding beantwoord. Uit tabel 27 is af te lezen dat het dorps huisbezoek onder lageropgeleiden hoger ligt dan onder hogeropgeleiden. Deze bevinding wijkt af van die van Thissen & Droogleevers Fortuijn (2012).

**Tabel 27**

*Opleidingsniveau van dorps huisbezoekers (n=534)*

<b>Opleidingsniveau</b>	<b>Alle respondenten</b>	<b>Dorps huisbezoekers</b>
Lager opgeleid (basisschool, mavo, mulo, vmbo, lbo)	34%	39%
Middelbaar opgeleid (havo, vwo, mbo, hbs)	35%	33%
Hoger opgeleid (hbo, universiteit)	32%	29%

#### *Dagelijkse activiteiten*

141 dorps huisbezoekers hebben de vraag over dagelijkse werkzaamheden beantwoord. Tabel 28 toont de resultaten. Onder respondenten die niet of onbetaald werkzaam zijn (vrijwilligers, gepensioneerden, werklozen) vinden we relatief meer dorps huisbezoekers dan onder respondenten die in loondienst zijn en onder scholieren/studenten.

**Tabel 28**

*Dagelijkse werkzaamheden van dorps huisbezoekers (n=534)*

<b>Dagelijkse werkzaamheden</b>	<b>Alle respondenten</b>	<b>Dorps huisbezoekers</b>
Werkzaam in loondienst	43%	36%
Onbetaald, zonder werk of gepensioneerd	37%	46%
Zelfstandig ondernemer / freelancer	10%	12%
Scholier of student	10%	6%

Respondenten is gevraagd in welk(e) van de zes dorps huizen zij meestal komen. Ze konden er meer dan één aankruisen, waardoor het totaal in tabel 28 op meer dan 148 uitkomt. De Ruitenvelder en Tonegido staan bovenaan. De twee dorps huizen in Tjuchem staan weliswaar onderaan, maar hierbij zijn twee nuancerende opmerkingen te plaatsen: Tjuchem is het kleinste dorp qua inwoners, maar heeft wel twee dorps huizen. Tellen we de aantallen bij elkaar op, dan staat niet Tjuchem op de laatste plaats, maar Overschild.

**Tabel 29***Aantal bezoekers per dorpshuis (n=148)*

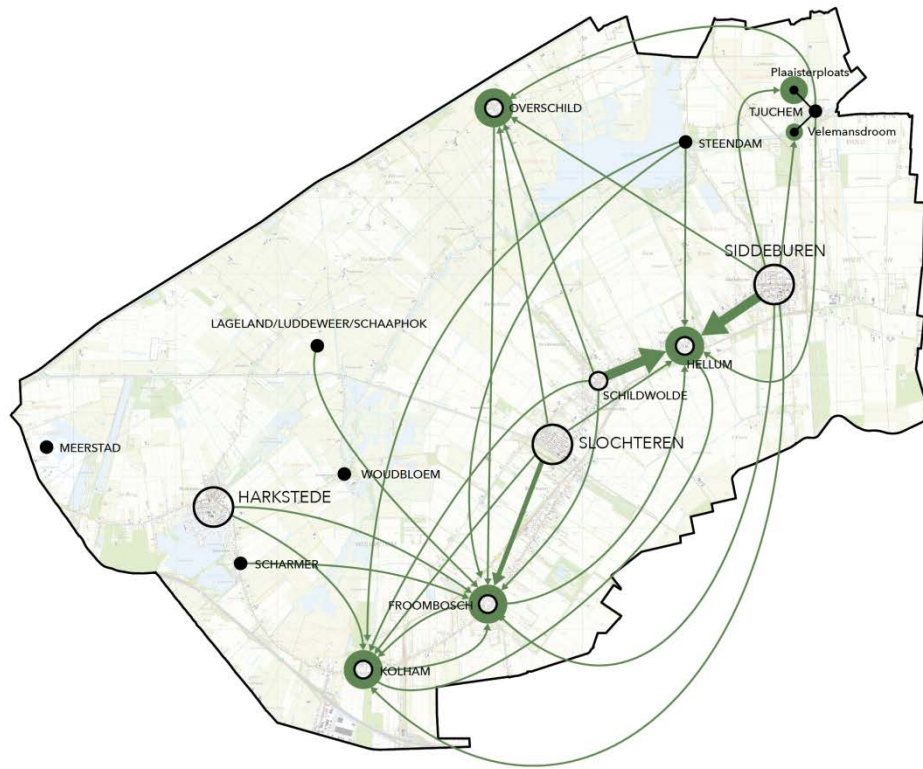
<b>Ik ga meestal naar het volgende dorpshuis (meer antwoorden mogelijk)</b>	<b>Aantal keer genoemd</b>
Ruitenvelder in Froombosch	54
Tonegido in Hellingum	48
't Mainschoar in Kolham	34
De Pompel in Overschild	18
Plaaisterploats in Tjuchem	16
Velemansdroom in Tjuchem	11
<i>Niet ingevuld</i>	3

In tabel 30 is te zien waar de dorpshuisbezoekers wonen. Hellingum telt het hoogste percentage dorpshuisbezoekers. Daarna volgen Froombosch en Tjuchem. Van de dorpen zonder dorpshuis zijn er in Meerstad en Woudbloem geen respondenten die een dorpshuis elders bezoeken. In Scharmer is er één en in Lageland/Luddeweer zijn er twee. In Schildwolde, Slochteren en Siddeburen gaan redelijk wat inwoners naar een dorpshuis in een ander dorp.

**Tabel 30***Dorpshuisbezoekers per dorp, absoluut en procentueel (n=148)*

<b>Woonplaats</b>	<b>Aantal dorpshuisbezoekers</b>	<b>In % van respondenten uit dit dorp</b>
Froombosch	31	78%
Harkstede	5	5%
Hellingum	14	88%
Kolham	25	64%
Lageland/Luddeweer	2	11%
Overschild	10	63%
Scharmer	1	6%
Schildwolde	13	20%
Slochteren	12	15%
Siddeburen	18	15%
Steendam	2	15%
Tjuchem	14	67%

De dorpshuizen in Tjuchem worden voornamelijk door bewoners van Tjuchem bezocht. De andere dorpshuizen trekken naast bewoners uit eigen dorp ook veel bezoekers uit andere dorpen. Maar liefst 34 respondenten komen van buiten Hellum naar Tonegido; voor De Ruitenvelder in Froombosch zijn dat er 23. In figuur 14 is de spreiding van dorpshuisbezoek vanuit de verschillende dorpen te zien. De dikke pijl geeft aan dat er meer dan tien respondenten zijn. Omdat dit aantal oploopt tot 31, zijn de exacte aantallen gepresenteerd in tabel 31.



#### LEGENDA

- >10 respondenten
- 5-9 respondenten
- 1-4 respondenten

- Respondenten die een voorziening bezoeken in eigen dorp. De dikte van de groene lijn in of rond de plaatsaanduiding representeert het aantal respondenten dat in eigen dorp een voorziening bezoekt en is gelijk aan de dikte van de pijlen.

- Grote kern  
2000 - 4000 inwoners

- Middelgrote kern  
500-2000 inwoners

- Kleine kern  
50-500 inwoners

**Figuur 14** Bezoek aan de zes dorpshuizen in Slochteren, vanuit de verschillende dorpen

**Tabel 31** Dorpshuisbezoek naar woonplaats (n=148)

<b>Woonplaats</b>	<b>Naar welk dorpshuis?</b>	<b>De Pompel</b>	<b>Plaaisterploats</b>	<b>Velemansdroom</b>	<b>Ruitenvelder</b>	<b>'t Mainschoar</b>	<b>Tonegido</b>	<b>Totaal aantal dorpshuisbezoekers<sup>8</sup></b>
Froombosch		0	0	0	31	1	2	31
Harkstede		0	0	0	3	3	0	5
Hellum		0	0	0	0	0	14	14
Kolham		0	0	0	3	23	3	25
Lageland/Luddeweer		0	0	0	2	0	0	2
Overschild		10	0	0	1	0	0	10
Scharmer		0	0	0	1	0	0	1
Schildwolde		2	0	0	1	1	12	13
Slochteren		3	0	0	8	4	2	12
Siddeburen		2	3	1	3	1	13	18
Steendam		0	0	0	1	1	1	2
Tjuchem		1	12	9	0	0	1	14
<i>Totaal</i>		<i>18</i>	<i>15</i>	<i>10</i>	<i>54</i>	<i>34</i>	<i>48</i>	<i>-</i>

25 respondenten bezoeken meer dan één dorpshuis. De Plaaisterploats en de Velemansdroom worden vaak door dezelfde respondent genoemd. Logische verklaring is dat ze allebei in Tjuchem staan. In het algemeen is er sprake van overlap tussen dorpshuizen die geografisch dichtbij elkaar zijn gelegen, zoals 't Mainschoar en de Ruitenvelder / de Ruitenvelder en Tonegido.

Tabel 32 laat zien dat respondenten over het algemeen maandelijks of minder vaak in het dorpshuis komen. Vooral 't Mainschoar, de Ruitenvelder en Tonegido hebben veel niet-frequente bezoekers. De Plaaisterploats en de Velemansdroom springen eruit doordat daar ook veel respondenten wekelijks te vinden zijn.

**Tabel 32**

*Frequentie van dorpshuisbezoek per dorpshuis (n=148)*

<b>Naam dorpshuis</b>	<b>1 x per week of vaker</b>	<b>1-3 keer per maand</b>	<b>minder dan 1 x per maand</b>
De Pompel	0%	41%	59%
Plaaisterploats	25%	38%	38%
Velemansdroom	36%	9%	55%
Ruitenvelder	17%	15%	68%
't Mainschoar	9%	18%	73%
Tonegido	7%	15%	78%

<sup>8</sup> Dit is niet de som van de getallen in de rijen, omdat er respondenten zijn die meer dan één dorpshuis bezoeken.

Voor elk dorpshuis dat een respondent bezoekt, is gevraagd waarom men naar dit dorpshuis toegaat. Hier konden respondenten meerdere antwoorden geven. In tabel 33 staan ze opgesomd. In het algemeen zien we dat (informatie)bijeenkomsten en vergaderingen een belangrijke reden zijn om naar het dorpshuis te gaan. Ook toneel en theater scoren hoog. Op de derde plaats staat 'mensen ontmoeten'.

**Tabel 33**

*Redenen om een dorpshuis te bezoeken, per dorpshuis (n=148)*

Naam dorpshuis	Ik ga hiernaartoe om mensen te ontmoeten	voor (informatie) bijeenkomst/vergadering	om te sporten	om te kaarten of biljarten	om toneel/theater te zien	voor cursus/workshop	voor muziekactiviteiten
De Pompel	7	12	2	0	9	3	1
Plaaisterplaats	6	9	0	2	6	4	0
Velemansdroom	6	4	3	0	9	2	4
Ruitenvelder	9	33	8	3	11	7	4
't Mainschoar	3	16	1	7	10	4	1
Tonegido	14	22	2	0	16	2	5
<i>Totaal</i>	<i>45</i>	<i>96</i>	<i>16</i>	<i>12</i>	<i>61</i>	<i>22</i>	<i>15</i>

Vooraf bij de Ruitenvelder, 't Mainschoar en Tonegido werden veel andere bezoeksredenen genoemd. *Tonegido* wordt ook bezocht vanwege uitvaartbijeenkomsten (3x), uitvoeringen van school (2x), scouting, oud&nieuw/oliebollen halen, dorpscafé, buurtvereniging, kinderdisco, sinterklaas, vergadering mantelzorg (alle 1x). 't Mainschoar wordt verder nog bezocht vanwege de huisarts die er praktijk houdt (2x), stemmen voor verkiezingen (2x), fysiotherapeut, iets van school, toneelrepetitie, vereniging Vrouwen van Nu, vergadering Dorpsbelangen, rouwdienst, verjaardagsfeest (alle 1x). *De Ruitenvelder* wordt verder nog bezocht vanwege stemmen voor verkiezingen (4x), (school)feesten (3x), (school)gymnastiek kinderen (2x), sinterklaas pubquiz / sintfeest (2x), (schoolse) activiteiten van/voor Ruitenvelder (2x), kerstknutselen, ANBO, bridge, kinderactiviteiten, stratenvolleybal-toernooi, vrijwilligerswerk, vrouwenvereniging Froombosch en Vrouwen van Nu (alle 1x).

#### *Respondenten die niet naar een dorpshuis gaan*

Respondenten die hebben aangegeven geen dorpshuis te bezoeken, kregen de vervolgvraag 'Wat is de belangrijkste reden waarom u geen dorpshuis bezoekt?' Veel respondenten geven aan dat er geen dorpshuis in hun dorp staat (29%). Nog meer respondenten noemen een reden die wijst op onbekendheid met het fenomeen dorpshuis: het is nog nooit bij ze opgekomen om naar een dorpshuis

te gaan (25%) of ze weten niet wat er te doen is (12%). Deze en andere genoemde redenen staan in tabel 34.

**Tabel 34**

*De belangrijkste reden waarom respondenten niet naar een dorps huis gaan (n=424)*

<b>De belangrijkste reden dat ik geen dorps huis bezoek, is</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
dat er geen activiteiten zijn die ik leuk vind	26	6%
dat de mensen met wie ik omga, niet in het dorps huis komen	39	9%
dat ik geen tijd heb om een dorps huis te bezoeken	31	7%
dat ik mijzelf daar te jong of te oud voor vind	11	3%
dat ik niet weet wat daar te doen is	50	12%
dat het nooit bij me opgekomen is om naar een dorps huis te gaan	109	26%
<b>Een andere reden, namelijk</b>		
in ons dorp is geen dorps huis*	123	29%
geen belangstelling/geen zin in**	8	2%
een andere plek fungeert als dorps-/buurthuis***	5	1%
ik weet niet of en waar er een dorps huis is	5	1%

\*en varianten of aanvullingen: 'Er is in ons dorp geen dorps huis meer (helaas)' / 'Is hier een dorps huis dan?' 'Er is geen dorps huis in de buurt, dus ik kan daar geen buurtgenoten leren kennen', 'Ik bezoek wel de vergaderingen dorpsbelangen en ijsvereniging in Woudbloem en als er een evenement is in de theaterboerderij te Woudbloem ga ik daar ook regelmatig naartoe', 'Ik ga wel naar activiteiten dorpsbelang', 'Er is er geen in Schildwolde, anders ging ik er zeker wel heen', 'De activiteiten die de buurtvereniging organiseert, bezoek ik wel.'

Van deze 123 respondenten komen er 69 (57%) wel eens in een ontmoetingsruimte (zie hierna).

\*\*Acht respondenten geven expliciet aan geen interesse of geen behoefte te hebben aan een dorps huis: 'Geen zin in', 'Heb daar niets te zoeken', 'Ben liever 's avonds thuis'. Drie respondenten geven dat impliciet aan: 'Heb zelf genoeg te doen', 'heb genoeg contacten met mensen'.

\*\*\*Genoemd zijn: Café De IJzeren Klap in Lageland (2x), locaties in Siddeburen, zoals De Vier Jaargetijden (2x) en Rehoboth (1x). Ook is er één inwoner van Tjuchem die dichterbij Meedhuizen woont en daar het dorps huis bezoekt.

Twee respondenten noemen fysieke beperkingen (slecht ter been, reuma/alzheimer) als reden om geen dorps huis te bezoeken. Ten slotte zijn de volgende redenen nog één keer genoemd: 'ik kan niet tegen drukte', 'ik doe mee met kerkelijke activiteiten', 'ik ga niet met andere mensen om', 'ik verblijf vaak in mijn recreatiebungalow elders', 'te weinig inkomen om ergens lid van te zijn', 'ik werk op zee', 'Ben er nog niet geweest, omdat ik hier nog maar net woon. Ben het wel zeker van plan' (een inwoner uit Schildwolde).

Voor de dorpen waar geen dorps huis staat, is gekeken wat de belangrijkste reden is om er niet heen te gaan: is dat omdat er geen dorps huis is of is een andere reden belangrijker? De redenen 'ik weet niet wat daar te doen is' en 'het is nooit bij me opgekomen naar een dorps huis te gaan' wijzen beide op onbekendheid met het fenomeen dorps huis. Dit is vaak de belangrijkste reden dat respondenten er niet komen. 'In ons dorp is geen dorps huis' is daarna ook een belangrijke reden. In tabel 35 staan de redenen per dorp zonder dorps huis.

**Tabel 35***De belangrijkste reden waarom respondenten niet naar een dorps huis gaan, per dorp zonder dorps huis (n=424)*

	Harkstede	Lageland/L'weer	Meerstad	Scharmer	Schildwolde	Slochteren	Siddeburen	Steendam	Woudbloem	Totaal
<b>De belangrijkste reden dat ik geen dorps huis bezoek:</b>										
er zijn geen activiteiten die ik leuk vind	7	2	0	0	2	2	6	0	0	19
de mensen met wie ik omga, komen niet in het dorps huis	7	2	0	1	6	9	4	1	1	31
ik heb geen tijd om een dorps huis te bezoeken	7	1	0	1	2	6	6	1	0	24
ik vind mijzelf daar te jong of te oud voor	1	0	2	1	1	2	2	0	0	9
ik weet niet wat daar te doen is	17	1	2	2	8	6	11	0	1	48
't is nooit bij me opgekomen naar een dorps huis te gaan	23	6	2	6	19	19	23	4	0	102
<b>Een andere reden, namelijk</b>										
in ons dorp is geen dorps huis	17	0	1	2	8	6	31	1	1	67
geen belangstelling/geen zin in	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2
een andere plek fungeert als dorps-/buurthuis	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2
ik weet niet of/waar er één is	2	1	0	0	0	2	0	0	0	5
Aantal respondenten dat wel een dorps huis bezoekt	5	2	0	1	13	12	18	2	0	53

### *Overdekte ontmoetingsruimten (anders dan dorps huizen)*

Onder deze voorziening verstaat de gemeente bijvoorbeeld recreatieruimten in verzorgingshuizen en zalen bij kerken. In de vragenlijst zijn de volgende ontmoetingsruimten als keuzemogelijkheid gegeven, met uiteraard de mogelijkheid om een andere ruimte te noemen: De Graankorrel en de recreatieruimte in de Appelhof in Harkstede, De Schakel en de recreatieruimte in 't Olderloug in Slochteren, De Kandelaar in Schildwolde, De Viskenij, Zalencentrum Rehoboth en de recreatieruimte in het Ufkenshuis in Siddeburen<sup>9</sup>.

357 respondenten (62%) geven aan nooit in een dergelijke ontmoetingsruimte te komen; 215 respondenten (38%) komen daar wel eens. 30 deelnemers hebben deze vraag niet beantwoord. Drie schriftelijke invullers hebben er meer dan één aangekruist (de vraag was "Ik kom voornamelijk in de volgende ruimte (kruis aan waar u het meest komt)"). Deze extra antwoorden zijn wel allemaal meegenomen, omdat het antwoord van deze respondenten anders in zijn geheel verloren zou gaan.

Een duidelijke top 3 tekent zich af: Rehoboth, De Kandelaar en De Graankorrel worden het meest bezocht, allemaal door meer dan twintig respondenten:

<sup>9</sup> De recreatieruimten Appelhof, Olderloug en Ufkenshuis zijn specifiek gericht op ouderen.



**Tabel 36***Bezoek aan ontmoetingsruimtes (n=215)*

<b>Naam ontmoetingsruimte</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
de Graankorrel in Harkstede	22	13%
de Viskerij in Siddeburen	15	8%
de Kandelaar in Schildwolde	39	25%
zalencentrum Rehoboth in Siddeburen	49	30%
de Schakel in Slochteren	12	7%
recreatieruimte in 't Oolderloug in Slochteren	12	7%
recreatieruimte in het Ufkenshuis in Siddeburen	16	9%
recreatieruimte in de Appelhof in Harkstede	2	1%
<i>Totaal</i>	<i>167</i>	<i>100%</i>

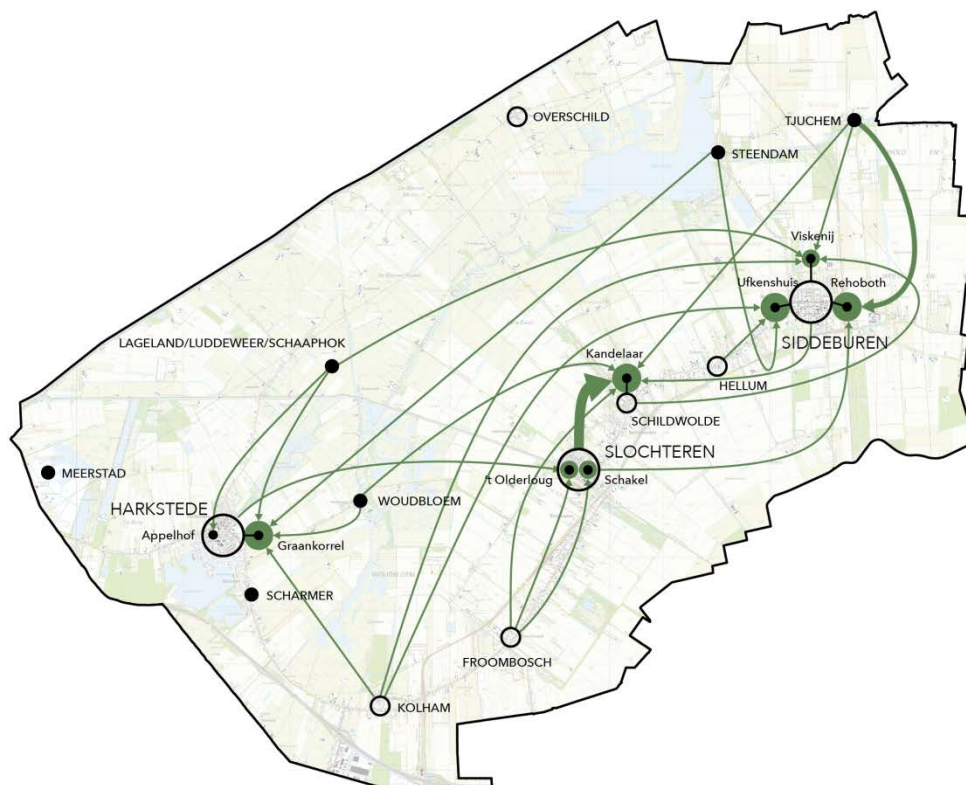
Respondenten noemen veel andere locaties als ontmoetingsplaatsen. In tabel 37 staat een onderverdeling in categorieën. Elke ruimte die minimaal twee keer is genoemd, staat vermeld.

**Tabel 37***Gebruik van overige ontmoetingsruimten (n=215)*

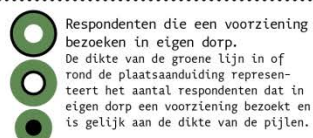
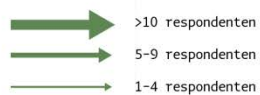
<b>Categorie</b>	<b>Naam locatie</b>	<b>Aantal keer genoemd</b>
<i>Horeca (café, cafetaria, feesttent) (16x)</i>	Zalencentrum De Vier Jaargetijden Siddeburen	3
	Café de IJzeren Klap Lageland	3
	De Zwaaihoek Harkstede (verenigingsavonden)	4
	Feesttent (o.a. Schildwolde, Siddeburen)	2
	De kroeg/het café	2
	Zaal bij een cafetaria / bij de Chinees	2
<i>Cultureel (4x)</i>	Erf & Weide Woudbloem	2
<i>Kerken (19x)</i>	Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) Harkstede	5
	Leerkamer Hervormde kerk Schildwolde	3
	De Ark, bij geref.kerk, Slochteren	2
	Walfriduskerk Hellum, NH kerk Hellum	2
<i>Sport (6x)</i>	Voetbalkantine	3
	Sporthal De Borgstee	2
<i>Jeugdhonk (4x)</i>	Jeugdsoos 't Kon Amper	2
	Jeugdhonk, jeugdsoos	2
<i>Overig</i>	De Borgstee	2

Daarnaast zijn nog genoemd: Borg Welgelegen Sappemeer, schouwburg, NH Kerk Kolham, Nieuw Apostolische Kerk Froombosch, PKN Kerk Ten Post, Jeruzalem Kerk Groningen, Pinkstergemeente Gem.Gods Hoogezand, eigen kerk in stad, Baptistenkerk, sporthal Schildwolde (alle één keer).

Siddeburen heeft zowel absoluut (62) als procentueel (11%) het grootste aantal respondenten dat een ontmoetingsruimte bezoekt. Daarna volgen Tjuchem (9,8%) en Slochteren (9,5%). Ontmoetingsruimtes worden niet bezocht door respondenten uit Meerstad, Overschild en Scharmer.



## LEGENDA



**Figuur 15** Bezoek aan overdekte ontmoetingsruimten vanuit de diverse dorpen

In figuur 15 is het spreidingspatroon van de bezoekers te zien. De exacte aantallen zijn terug te vinden in tabel 38.

**Tabel 38***Bezoek aan ontmoetingsruimtes vanuit de verschillende dorpen (n=215)*

<b>Woonplaats</b>	<b>Ontmoetingsruimte</b>								
		Graankorrel	Viskenij	Kandelaar	Rehoboth	Schakel	't Oolderloug	Ufkenshuis	Appelhof
Froombosch		0	0	1	0	2	2	0	0
Harkstede		14	0	0	0	0	1	0	0
Hellum		0	0	0	0	0	0	1	0
Kolham		1	1	0	0	0	0	2	0
Lageland/Luddeweer		4	1	0	0	0	0	0	2
Schildwolde		0	2	16	1	1	0	1	0
Slochteren		0	0	17	1	9	8	0	0
Siddeburen		1	10	2	41	0	1	11	0
Steendam		1	0	0	0	0	0	1	0
Tjuchem		0	1	2	5	0	0	0	0
Woudbloem		1	0	1	0	0	0	0	0
<i>Totaal aantal respondenten</i>		<i>20</i>	<i>13</i>	<i>39</i>	<i>46</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>14</i>	<i>1</i>

De grootste bezoekersgroep bij alle ontmoetingsruimten wordt gevormd door respondenten tussen 45 en 65 jaar. Daarbij trekt de Kandelaar ook vrij veel jongeren en Rehoboth vooral veel mensen tussen 25 en 45.

In de genoemde ontmoetingsruimten komen respondenten vooral voor (informatie)bijeenkomsten of vergaderingen en voor kerkelijke activiteiten. De reden 'om andere mensen te ontmoeten' staat op de derde plaats. Respondenten konden meer antwoorden geven, die in tabel 39 terug te vinden zijn.

<sup>10</sup> Gecorrigeerd voor meerdere antwoorden door drie respondenten

**Tabel 39***Redenen om ontmoetingsruimten te bezoeken (geen dorpshuizen) (n=215)*

<b>Ik bezoek deze ontmoetingsruimte</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
voor kerkelijke activiteiten	89	41%
om andere mensen te ontmoeten	44	20%
voor (informatie)bijeenkomsten en/of vergaderingen	94	44%
om te sporten	4	2%
om te kaarten of te biljarten	18	8%
om een toneel- of theateruitvoering te zien	34	16%
voor een cursus of workshop	10	5%
voor muziekactiviteiten	29	13%
<b>Om een andere reden, namelijk</b>		
feest (verjaardag, bruiloft, sinterklaas)	6	3%
ik werk daar/loop stage	3	1%
bijeenkomst/activiteiten buurtvereniging	3	1%
expositie/tentoonstelling	2	<1%
begravenis/condoleance	4	2%
ik ben vrijwilliger	2	<1%
voetbal van de kinderen	2	<1%
bejaarden gezelschap houden/mijn oma woonde daar	2	<1%

Eén keer genoemd zijn de volgende redenen: braderie, startpunt lampionnenoptocht, boekenmarkt, consultatiebureau, Rode Kruisbijeenkomsten, sjoelen, kinderen/school, motorclub, Odd Fellows Loge bijeenkomst, biertje drinken, stemmen, prikpoli, regisseren van toneelclub, rommelmarkt, uit eten, volksdansen, wandel- en fietsvierdaagse.

### ***Waar komen dorpsbewoners elkaar tegen in Slochteren?***

In de vragenlijst is een aparte vraag opgenomen 'Medebewoners uit mijn dorp ontmoet ik voornamelijk (u kunt maximaal drie antwoorden kiezen)'. 575 respondenten hebben bij deze vraag één of meer plekken genoemd. De volgende vier plekken zijn allemaal meer dan tweehonderd keer genoemd en vormen de top 4:

1. Op straat
2. Bij mij of bij iemand anders thuis
3. Bij festiviteiten in het dorp of in de buurt
4. In winkels

**Tabel 40***Plekken waar respondenten hun dorpsgenoten ontmoeten (n=575)*

	Aantal keer gekozen	
<b>Medebewoners uit mijn dorp ontmoet ik vooral</b>		
op straat	304	*Andere plekken die genoemd zijn: via de buurtvereniging (4x), sport (voetbal, sporthal, voetbalveld (3x)), Hertenkamp/NOVO (2x), jeugdhonk (2x), horeca (café als dorpshuis, Vier Jaargetijden, zaaltje bij de Chinees (3x)). Tot slot: theaterboerderij Erf & Weide, bij honden uitlaten, in de tuin, kinderopvang, scouting, Vrouwen van Nu, de Kooi Harkstede, Slochtermarkt, vergadering van de Ondernemersvereniging, op mijn werk (alle 1x).
bij mij of bij iemand anders thuis	228	
bij festiviteiten in het dorp of in de buurt	216	
in winkels	207	
bij het sporten	107	
op school / bij de school van mijn kinderen	100	
in de kerk (tijdens kerkdiensten)	87	
in een dorpshuis	73	
in een zalencentrum horend bij een kerk	56	
in een café	31	
in een dorpsrandpark	27	
ergens anders, namelijk...*	27	
in een recreatieruimte bij een zorgcentrum	11	
Ik ontmoet (vrijwel) geen andere bewoners	43	

De dorpen met dorpshuis wijken af van deze aantallen. Het ligt in de lijn der verwachting dat deze respondenten elkaar vaker in het dorpshuis ontmoeten en dat is ook zo. Tabel 41 laat per dorp waar een dorpshuis staat, de top vier van ontmoetingsplekken zien. In vergelijking met dorpen waar geen dorpshuis staat, heeft het dorpshuis nu in elke top 4 een plek. Uit verschillende dorpsonderzoeken, uitgevoerd tussen 2010 en 2013, blijkt eenzelfde beeld: dorpelingen ontmoeten elkaar vooral buiten en op straat, thuis of bij iemand anders thuis en in het dorpshuis. Dit blijkt uit onderzoeken in de dorpen Westerbroek, Tjuchem, Niehove, Adorp en Nieuw-Balinge, allemaal dorpen met een dorpshuis (Rozema e.a. 2010-2013).

**Tabel 41***Top 4 van ontmoetingsplekken in dorpen met dorpshuis*

Top 4	<b>Froombosch</b>	<b>Hellum</b>	<b>Kolham</b>	<b>Overschild</b>	<b>Tjuchem</b>
<b>1</b>	Straat	Thuis / Dorpshuis	Straat	Thuis / Festiviteiten	Festiviteiten
<b>2</b>	Thuis		Thuis		Straat
<b>3</b>	Dorpshuis	Straat	Festiviteiten	Straat	Dorpshuis
<b>4</b>	Festiviteiten	Winkel / Festiviteiten	Dorpshuis / Dorpsrandpark	Dorpshuis	Thuis

### 3.2.6 Huisartsen

488 respondenten hebben hun huisarts binnen de gemeente (81% van de respondenten). 85 mensen staan ingeschreven bij een huisarts buiten de gemeente (14%). 29 respondenten hebben deze vraag niet beantwoord (5%).

**Tabel 42***Aantal inwoners ingeschreven bij huisartsen binnen de gemeente (n=573)*

<b>Als ik een huisarts nodig heb, ga ik naar...</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
Huisartsenpraktijk Fey en Van der Wal in Slochteren	165	28,8%
Huisartspraktijk Smelik in Harkstede	119	20,7%
Huisartspraktijk Takens in Siddeburen	63	11,0%
Huisartspraktijk Wind in Siddeburen	77	13,4%
Huisartsenpraktijk Sluijs en Sluijs-Gerrits in Hellum	64	11,1%

**Tabel 43***Aantal inwoners ingeschreven bij huisartsen buiten de gemeente (n=573)*

<b>Als ik een huisarts nodig heb, ga ik naar...</b>	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
Hoogezand (ook Hoogezand-Sappemeer)	27	4,7%
Groningen	18	3,1%
Sappemeer	8	1,4%
Ten Boer	7	1,2%
Appingedam	6	1,0%
Garmerwolde	6	1,0%
Delfzijl	3	0,5%
Loppersum	2	0,3%
Wagenborgen	2	0,3%
Zuidlaren	1	0,2%
Haren	2	0,3%
Overig	3	0,5%

Fey en Van der Wal in Slochteren is de praktijk die door de meeste respondenten wordt bezocht, gevolgd door Smelik in Harkstede. De meeste respondenten die een huisarts binnen de gemeente hebben, hebben die ook in hun eigen woonplaats.

Vanuit Froombosch, Harkstede en Kolham gaan er tamelijk veel respondenten de gemeentegrens over naar hun huisarts (zie figuur 16). In totaal gaan 85 mensen naar een huisarts buiten de gemeente.

Zowel binnen als buiten gemeente gaan de respondenten voornamelijk met de auto of met de fiets naar de huisarts.

**Tabel 44***Vervoerwijze naar de huisarts, binnen en buiten de gemeente (n=560)*

<b>Ik ga meestal op de volgende wijze naar de huisarts toe:</b>		
	<b>Aantal</b>	<b>Percentage</b>
lopend	79	14%
met de fiets	211	38%
met de brommer of scooter	2	<1%
met de auto	267	48%
met het Wmo-vervoer	1	<1%
met het openbaar vervoer	2	<1%
de huisarts bezoekt mij thuis	2	<1%

Bij overige vervoermiddelen worden nog genoemd: auto en fiets (5x), rollator (1x), unimog (1x), mijn man brengt mij, want ik ben niet mobiel (1x). Buiten de gemeente gaan mensen voornamelijk met de auto (70x) en soms met de fiets (13x). Binnen de gemeente zijn auto en fiets als vervoermiddel even vaak genoemd. Op de derde plaats staat 'lopend'.

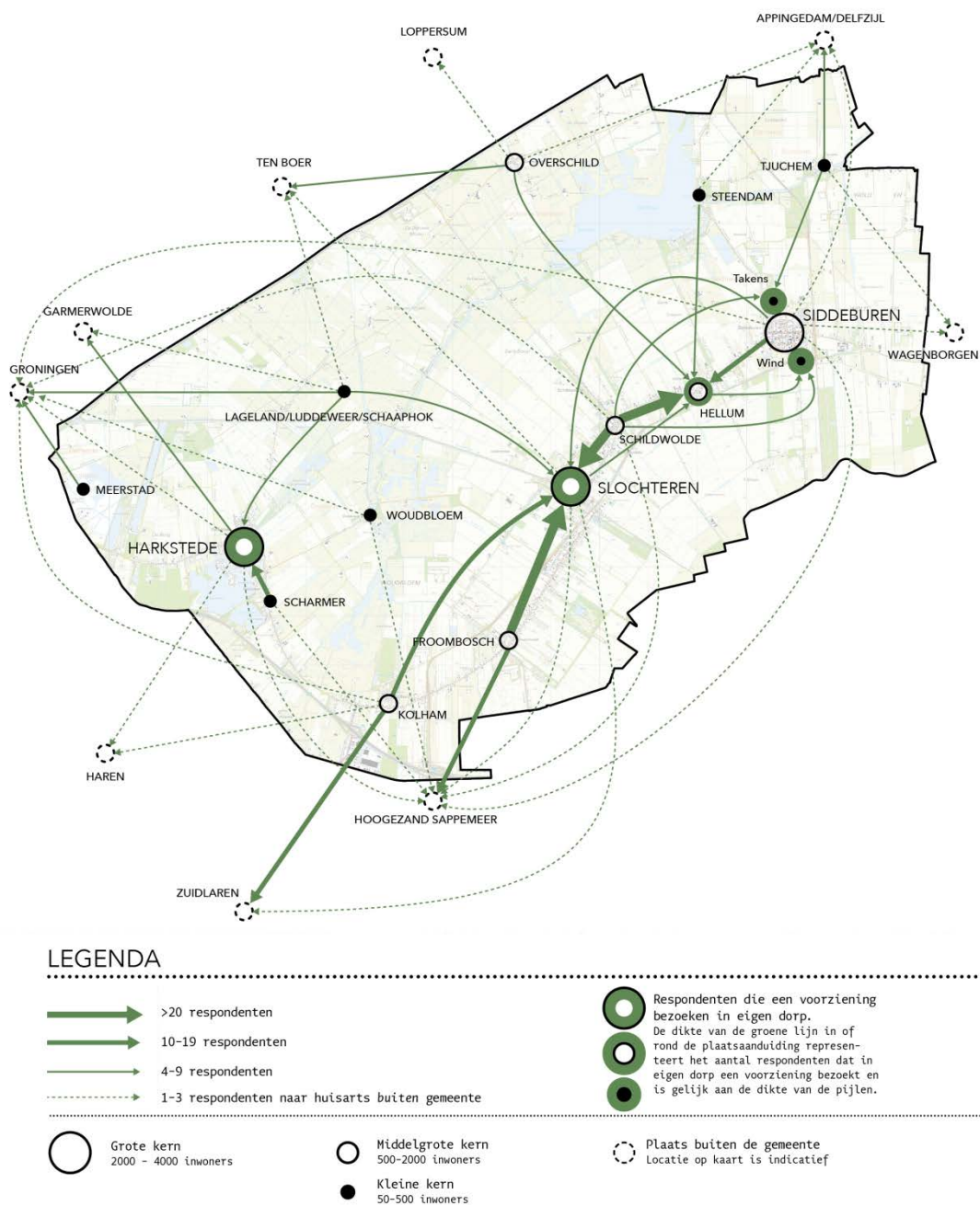
In tabel 45 staan de exacte aantallen respondenten per huisarts binnen de gemeente, naar woonplaats.

**Tabel 45**

*Aantal ingeschrevenen bij huisarts binnen gemeente, per woonplaats (n=573)*

Woonplaats	Als ik een huisarts nodig heb, ga ik naar				
	Fey en Van der Wal in Slochteren	Smelik in Harkstede	Takens in Siddeburen	Wind in Siddeburen	Sluijs en Sluijs-Gerrits in Hellingum
Froombosch	28	0	1	0	1
Harkstede	2	92	0	0	0
Hellingum	2	0	0	4	10
Kolham	20	0	0	1	0
Lageland/Luddeweer	6	7	0	0	0
Meerstad	0	3	0	0	0
Overschild	0	0	1	1	6
Scharmer	2	13	0	0	0
Schildwolde	26	1	7	6	25
Slochteren	66	0	1	2	6
Siddeburen	6	1	44	56	10
Steendam	3	0	3	1	4
Tjuchem	2	1	6	4	2
Woudbloem	1	1	0	1	0
<i>Totaal per praktijk</i>	<i>164</i>	<i>119</i>	<i>63</i>	<i>76</i>	<i>64</i>

Figuur 16 laat voor huisartsen binnen en buiten de gemeente zien waar de ingeschrevenen vandaan komen.



**Figuur 16** Respondenten ingeschreven bij huisartsen binnen en buiten de gemeente

### 3.2.7 Overige recreatieve voorzieningen (zwembaden, ijsbanen, dorpsrandparken)

#### Zwembaden

127 respondenten maken wel eens gebruik van een zwembad (21%). Van De Tobbe in Slochteren maken zeventig respondenten wel eens gebruik; van De Borgmeren in Scharmer zijn dat er negen. Er wordt nog op heel wat andere plekken gezwommen. In tabel 46 staat voor alle zwembaden die twee keer of vaker genoemd zijn, het aantal respondenten dat daar wel eens komt. Zwemvoorzieningen binnen de gemeente zijn vetgedrukt.

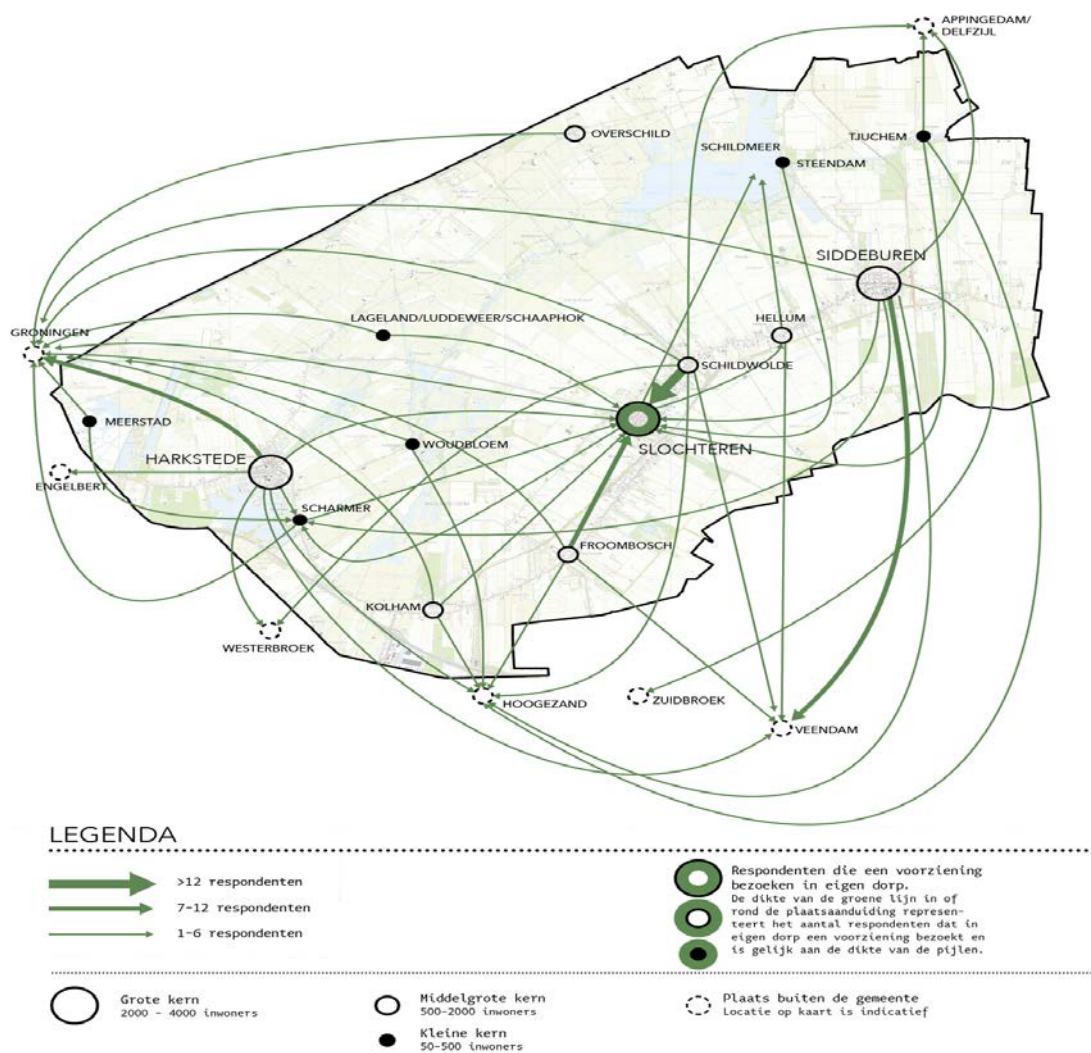


**Tabel 46**

Gebruik van zwembadvoorzieningen in en rondom Slochteren (n=127)

Zwembad / zwembadvoorziening	Aantal
De Tobbe in Slochteren	70
De Borgmeren in Scharmer	9
Tropiqua in Veendam	17
Kalkwijck in Hoogezand	16
Kardinge in Groningen	19
Groningen overig of niet gespecificeerd	5
Dubbelslag in Delfzijl	4
Engelbert	3
Akwaak in Westerbroek	2
Van der Valk in Zuidbroek	2
Schildmeer	2
Appingedam	2

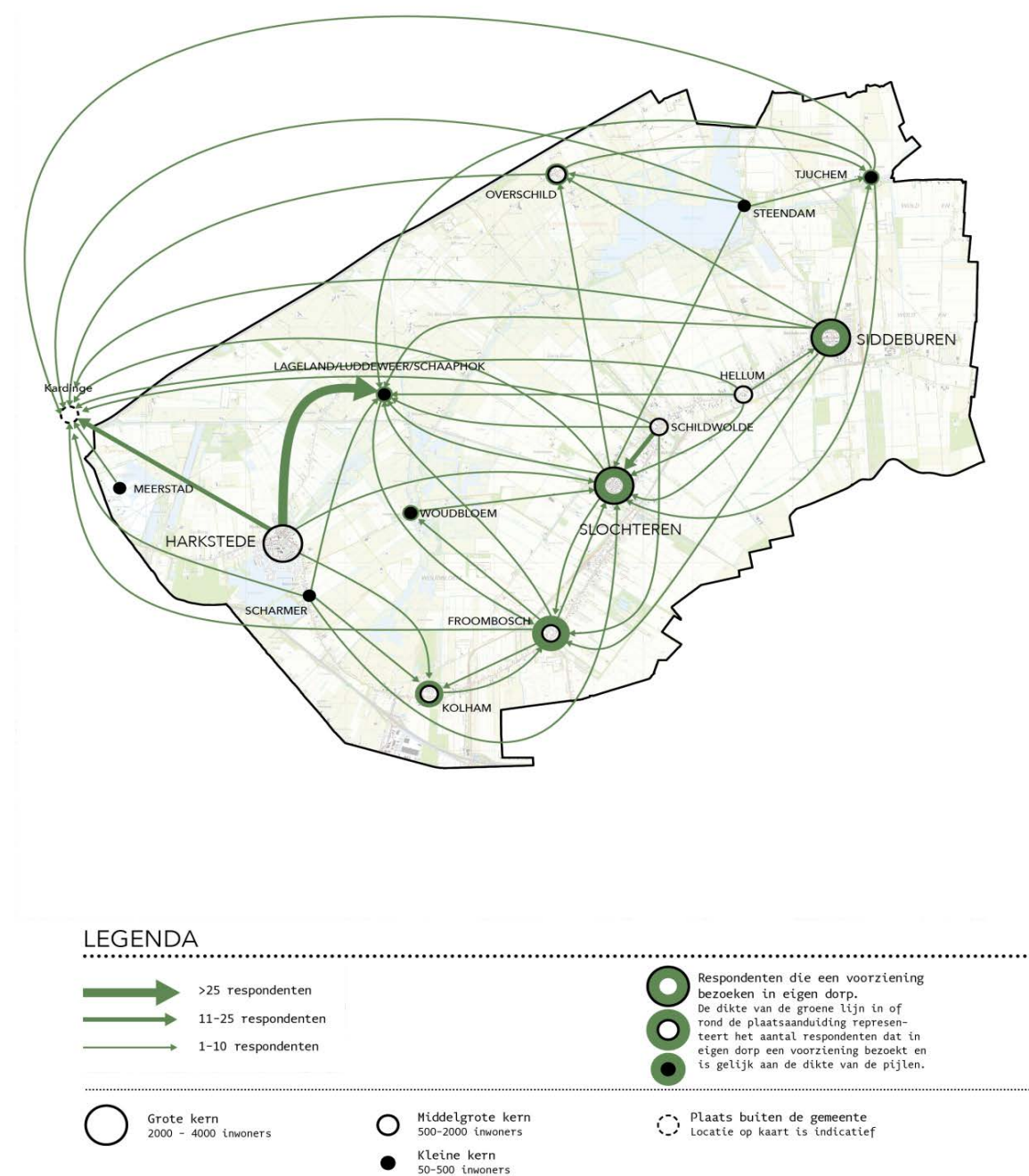
Zichtbaar gemaakt in een plattegrond ziet het zwembadgebruik vanuit de woonplaatsen er als volgt uit:



**Figuur 17** Gebruik van zwembaden binnen en buiten de gemeente vanuit de dorpen

## Ijsbanen

241 respondenten (40%) geven aan dat zij wel eens van een ijsbaan gebruik maken. Zoals te verwachten is, maken respondenten vooral gebruik van de ijsbaan in hun eigen dorp. Harkstede heeft geen eigen ijsbaan; Harkstedenaren gaan vooral naar Lageland en in iets mindere mate naar Karding. De top 3 van meestbezochte ijsbanen is: Slochterbosch, Lageland, Siddeburen.

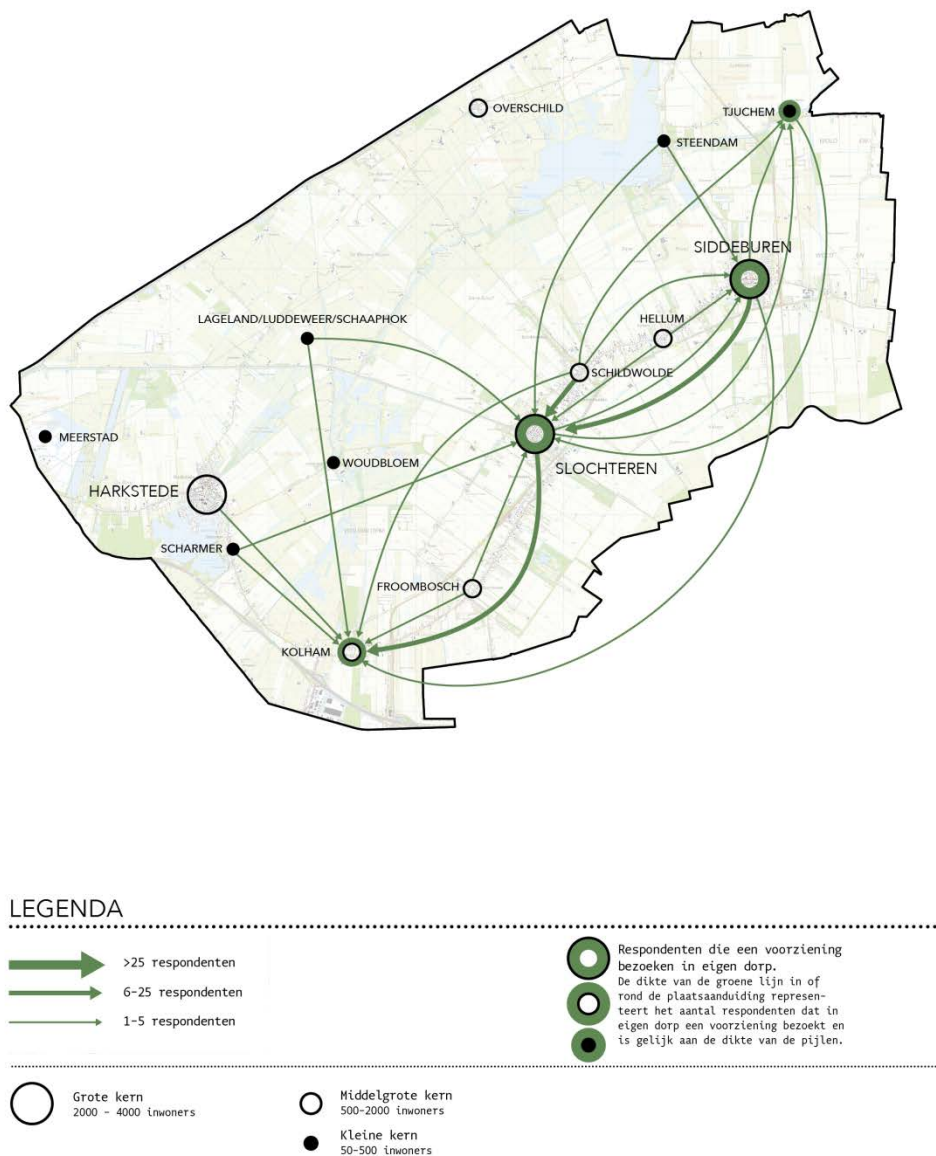


**Figuur 18** Gebruik van ijsbanen vanuit de dorpen

## Dorpsrandparken

In vier dorpen in de gemeente Slochteren zijn vanaf 2008 tot 2012 dorpsrandparken aangelegd. Deze parken vervullen meerdere functies, zoals wandelgebied voor bewoners, ontmoetingsplaats, speelnatuur voor kinderen en ecologie<sup>11</sup>.

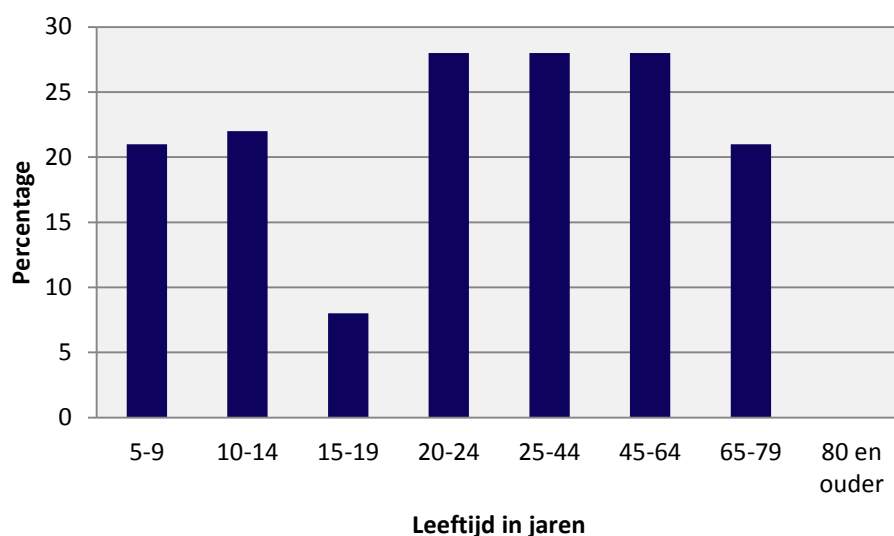
149 respondenten komen wel eens in een dorpsrandpark. Dorpsrandpark Slochteren is het meest populair. In Meerstad, Overschild en Woudbloem wonen geen respondenten die dorpsrandparken bezoeken. In Lageland/Luddeweer, Harkstede, Scharmer en Steendam zijn er maximaal twee respondenten die er wel eens komen.



**Figuur 19** Bezoek aan dorpsrandparken vanuit de dorpen

<sup>11</sup> [www.slochteren.nl](http://www.slochteren.nl)

Uit bijna elke leeftijdsgroep komt ruim 20% van de respondenten wel eens in een dorpsrandpark. Echter, van jongeren tussen 15 en 20 komt minder dan 10% in een dorpsrandpark; 80+'ers komen er niet (figuur 20).



**Figuur 20** Dorpsrandparkbezoekers naar leeftijd

De dorpsrandparken worden meestal minder dan 1 keer per maand bezocht, maar er zijn ook veel respondenten die er tussen de 1 en 3 keer per maand naartoe gaan. Er zijn zelfs ruim veertig wekelijkse bezoekers (zie tabel 47).

**Tabel 47**

Frequentie van dorpsrandparkbezoek (n=149)

Naam dorpsrandpark	Ik kom daar			Totaal
	minder dan 1 keer per maand	1 tot 3 keer per maand	1 keer per week of vaker	
Dorpsrandpark Slochteren	33	23	16	72
Noorderwold Siddeburen	15	13	13	41
Zwaneveldsplas Kolham	21	10	7	38
't Kooiland Tjuchem	8	5	6	19

Respondenten gaan voornamelijk lopend of fietsend naar een dorpsrandpark toe. De Zwaneveldsplas wordt ook vaak per auto aangedaan (zie tabel 48).

**Tabel 48**

Vervoer naar de dorpsrandparken (n=149)

<b>Ik ga meestal op de volgende wijze</b>				
<b>naar deze voorziening toe:</b>	<b>Lopend</b>	<b>Fiets</b>	<b>Auto</b>	<b>Paard</b>
Dorpsrandpark Slochteren	47	14	7	1
Noorderwold Siddeburen	24	11	6	0
Zwaneveldsplas Kolham	14	15	12	0
't Kooiland Tjuchem	10	6	2	0
<b>Totaal</b>	<b>95</b>	<b>46</b>	<b>27</b>	<b>1</b>

De vraag naar het gebruik van ijsbanen, zwembaden en dorpsrandparken was de laatste vraag over het gebruik van voorzieningen in de gemeente Slochteren. Aan het einde van deze vraag kregen respondenten de gelegenheid voorzieningen te noemen die volgens hen nog niet aan de orde waren gekomen in de vragenlijst. Zij noemden in hun antwoorden nog een heel aantal voorzieningen. In de tabel staan alle plekken die twee keer of vaker zijn genoemd en *door respondenten als voorziening worden opgevat*. Wat opvalt is dat zij vooral veel voorzieningen in de natuursfeer noemen:

**Tabel 49**

Gebruik van overige voorzieningen, nog niet genoemd in de vragenlijst (n=69)

<b>Andere voorzieningen, die nog niet in de vragenlijst aan bod gekomen zijn:</b>	<b>Specifieke invulling</b>	<b>Aantal keer</b>
<b>Natuur</b> (totaal 27x)	Baggerputten	5
	Bos Fraeylemaborg	8
	Open veld, landweggetjes	4
	Natuurgebieden (bijv. bij Siddeburen, Dannemeer)	3
	Overig (o.a. Rijpmakanaal, Borgmeren, afwateringskanaal Tjuchem)	5
<b>Schildmeer</b> (totaal 8x)	Wandelen rond Schildmeer (ook genoemd: boulevard, zorgboerderij)	8
<b>Fietsen, lopen</b> (totaal 5x)	Fietspaden ("en de openbare weg bij gebrek aan (goed begaanbare) fietspaden zoals in Harkstede")	2
	Op straat, wandelen door dorp	3
<b>Speeltuín</b> (totaal 5x)	Kindervreugd, Voeghouten, Hertenkamp	5
<b>Sport*</b> (totaal 19x)	Voetbalveld	3
	Voetbalclub	2
	Sporthal (1x de Springbok)	3
	Sportveld	2
	Golfen (1x Driving Range Grunopark)	2
	Sportschool/fitness	3
	Fysio(therapie)	2
<b>Zwembaden</b> (totaal 3 x)	Hoogezand / Appingedam / Muntendam	3
<b>Theehuis/kinderboerderij/hertenkamp</b>		5

\*In de vragenlijst kregen respondenten al eerder een vraag over sport en sportvoorzieningen voorgelegd. Sommige respondenten hebben die vraag ontkennend ingevuld ('Ik sport niet'), maar zij noemen hier wel een sportvoorziening. Een verklaring kan zijn ze hier bedoelen dat ze toekijken in plaats van zelf te sporten. Ook hebben sommige respondenten de sportvraag bevestigend beantwoord en hier nogmaals dezelfde sportvoorziening genoemd. Twee mogelijke verklaringen: de respondent is hier vergeten dat hij een sportvraag heeft beantwoord of de respondent doelt nu op toekijken.

### 3.3 Voorzieningengebruik en sociale cohesie in Slochteren

Met dit onderzoek wil de gemeente ook inzicht krijgen in de relatie tussen het specifieke voorzieningengebruik en de sociale cohesie. In deze paragraaf komen we tot een indicatie van de sociale cohesie in Slochteren. Een vragenlijst is weliswaar niet het meest aangewezen onderzoeksinstrument om de mate of aard van de sociale cohesie in kaart te brengen, maar een aantal resultaten uit dit onderzoek kan wel een eerste indruk geven van de sociale cohesie in de dorpen van de gemeente Slochteren.

#### 3.3.1 Sociale interactie als onderdeel van sociale cohesie

De gemeente Slochteren ziet ontmoeten als basisvoorwaarde voor sociale samenhang en heeft dat als volgt geformuleerd in haar Toekomstvisie 2020: 'De verbindende factor is de onderlinge samenhang tussen mensen. Deze is groot. Dat komt omdat men elkaar ontmoet, tegenkomt. Door ontmoeting is er begrip, want men weet wat er speelt bij andere mensen in de straat, het dorp of bij de vereniging.' (Gemeente Slochteren 2008).

Over het begrip sociale cohesie (of sociale samenhang) bestaat een veelheid aan onderzoeksliteratuur. In deel III gaan we daar verder op in. In dit deelrapport perken we sociale cohesie in tot 'sociale cohesie op buurtniveau' (hier: dorpsniveau) en hanteren we de definitie die Bolt & Torrance (2005) hebben ontleend aan De Hart (2002): 'de mate waarin de bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er sprake is van een zekere sociale controle, van de aanwezigheid en interdependenties van sociale netwerken [...], van vertrouwen in andere bewoners en de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen.'

Naar aanleiding van de vijf dimensies van sociale cohesie die Forrest & Kearns (2000) hebben onderscheiden, komen Bolt & Torrance tot drie componenten. De eerste daarvan is 'de mate van sociale participatie via sociale interactie en formele participatie' en deze staat hier centraal. Wij zullen hiernaar verwijzen als 'sociale interactie': de mate waarin, ofwel de intensiteit waarmee individuen sociale relaties aangaan om sociale participatie te bereiken. Het gaat hierbij om contacten met burens en actieve betrokkenheid bij de buurt of het dorp waarin men woont (Bolt & Torrance 2005; Zamir 2014).

Sociale interactie is het onderwerp van vijf van de tien uitspraken in de vragenlijst. Alle respondenten van zestien jaar en ouder kregen de uitspraken voorgelegd. Zij konden aangeven in hoeverre zij het met elke uitspraak eens waren (sterk mee eens – een beetje mee eens – een beetje mee oneens – sterk mee oneens – niet van toepassing). Per uitspraak verschilt de respons licht.

#### *De variabele sociale interactie*

Vijf van de tien uitspraken zijn samengenomen in een nieuwe variabele die de sociale interactie meet. Dit zijn:

- 'Ik woon in een dorp met veel saamhorigheid.'
- 'Ik heb veel contact met burens.'
- 'In mijn dorp of buurt kennen de mensen elkaar.'
- 'Ik doe vaak mee aan activiteiten in mijn dorp.'
- 'Ik voel mij betrokken bij de mensen in mijn dorp.'



De onderlinge samenhang tussen deze uitspraken is getoetst en voldoet aan de eis voor een degelijke samenhang (Zamir 2014). Voor elke respondent is de score op de vijf uitspraken opgeteld, waarmee de score op de nieuwe variabele sociale interactie is berekend.

Zamir (2014) heeft binnen deze voorzieningenstudie onderzocht of de mate van sociale interactie die respondenten ervaren, verklaard kan worden door een viertal variabelen. Deze variabelen zijn: leeftijd, opleidingsniveau, dorpsgrootte en gebruik van maatschappelijke voorzieningen. Alleen voor de laatste, het gebruik van maatschappelijke voorzieningen, heeft zij een relatie aangetoond met de mate van sociale interactie. In het vervolg van deze paragraaf lichten we de gemeten sociale interactie toe, eerst per dorp (3.3.2) en daarna gekoppeld aan voorzieningen (3.3.3).

### 3.3.2 Mate van sociale interactie gemeten per dorp

Per dorp is de score op sociale interactie vastgesteld (tabel 49). Hierbij is het van belang te noemen dat aan de score van dorpen met minder dan 10 respondenten weinig gewicht moet worden toegekend.

Het verschil in gemiddelden tussen dorpen met en dorpen zonder dorpshuis op sociale interactie is niet significant.

**Tabel 49**

*Gemiddelde scores op sociale interactie per dorp (n=500)*

	<i>n</i>	Score op sociale interactie	<i>SD</i>
<b>Dorpen met dorpshuis</b>			
Tjuchem	19	3,45	0,52
Overschild	13	2,25	1,00
Hellum	11	3,02	0,63
Kolham	36	2,70	0,74
Froombosch	32	2,82	0,74
<i>Gemiddelde</i>		2,84	
<b>Dorpen zonder dorpshuis</b>			
Harkstede	90	2,62	0,72
Lageland/Luddeweer	18	2,50	1,05
Meerstad	7	2,74	0,61
Scharmer	17	2,31	1,20
Schildwolde	57	2,78	0,83
Slochteren	75	2,64	0,64
Siddeburen	107	3,02	0,57
Steendam	13	2,26	0,71
Woudbloem	5	3,00	0,86
<i>Gemiddelde</i>		2,73	
<i>Totaal</i>	500		

Een paar dorpen springen eruit. In *Siddeburen* staat geen dorpshuis, maar dit dorp scoort wel hoog op sociale interactie. In *Schildwolde* staat ook geen dorpshuis, maar een aantal respondenten uit dit dorp geeft aan daar wel sterke behoefte aan te hebben. Ook bezoeken relatief veel Schildwoldenaren het dorpshuis in Hellum. De score op sociale interactie is noch opvallend hoog noch opvallend laag. In *Tjuchem* staan twee dorpshuizen. Van de dorpen met dorpshuis heeft Tjuchem het kleinste aantal



inwoners, maar veruit de hoogste score op sociale interactie. Het dorps huis in *Hellum* lijkt een spilfunctie te vervullen. 88% van de Hellumers bezoekt het wel eens, maar ook veel inwoners uit naburige dorpen. Als plek waar men dorpsbewoners ontmoet, staat hier het dorps huis op een gedeelde eerste plaats (samen met 'bij iemand thuis'). *Hellum* scoort hoog op sociale interactie; de respons in dit dorp was echter aan de lage kant. *Overschild*, *Steendam* en *Scharmer* scoren laag op sociale interactie. *Overschild* beschikt wel over een dorps huis, maar het bezoek ligt laag. De score op sociale interactie is er de laagste van alle dorpen. Ook hebben relatief veel inwoners aangegeven dat zij vrijwel geen andere bewoners ontmoeten. *Overschild* is een dorp met een groot buitengebied en veel verspreid liggende agrarische bedrijven, wat een verklaring kan zijn voor deze bevinding.

### *3.3.3 Voorzieningengebruik en sociale interactie*

Voorzieningen bieden aan bewoners de mogelijkheid om met elkaar in contact te komen en een sociaal netwerk op te bouwen en te onderhouden. Behalve haar primaire functie (bijvoorbeeld sporten in een gymzaal of boeken lenen in een bibliotheek) kan een voorziening ook dienen als een podium waarop mensen hun sociale netwerk in stand kunnen houden en waar mensen met de behoefte aan sociale interactie laagdrempelig kunnen toetreden. Daarmee hoeft de activiteit waartoe de voorziening in eerste instantie dient, zoals sporten of boeken lenen, niet altijd van primair belang te zijn voor de gebruiker.

#### *De variabele 'gebruiksfrequentie van voorzieningen'*

Om de mate van het gebruik van voorzieningen per respondent te kunnen bepalen, is de gebruiksfrequentie van de volgende drie voorzieningen opgeteld: sportvoorzieningen, bibliotheken en dorps huizen in de gemeente. De frequentie van het gebruik van deze voorzieningen is gemeten op basis van de volgende antwoordmogelijkheden: minder dan één keer per maand, tussen één en drie keer per maand, en één keer per week of vaker. Hoe vaker een respondent gebruikt maakt van een of meer van deze drie voorzieningen, hoe hoger hij of zij scoort op de nieuwe variabele 'gebruiksfrequentie van voorzieningen'.

#### *Verband tussen gebruiksfrequentie voorzieningen en sociale interactie*

Er blijkt een sterk significant verband te bestaan tussen gebruiksfrequentie van de voorzieningen (sport, bibliotheken en dorps huizen) en het niveau van sociale interactie dat een respondent ervaart. We kunnen concluderen dat naarmate mensen meer gebruik maken van deze maatschappelijke voorzieningen, zij meer sociale interactie ervaren. De sportvoorzieningen, bibliotheken en dorps huizen binnen de gemeente bieden de inwoners dus een geschikte mogelijkheid om sociale relaties aan te gaan en om sociale participatie in hun omgeving te bereiken.

Sociale interactie is, zoals aan het begin van deze paragraaf al genoemd, slechts één aspect van sociale cohesie (Bolt & Torrance 2005). Om een beter inzicht te krijgen in de mate van sociale cohesie in de dorpen in de gemeente Slochteren, zouden ook de andere twee componenten, namelijk mate van gemeenschappelijke normen en waarden, en identificatie met de buurt/omgeving, moeten worden onderzocht. Als dit vervolgonderzoek wordt uitgezet in dezelfde populatie, kunnen de resultaten gekoppeld worden aan het huidige onderzoek.

### 3.4 Overige opmerkingen van respondenten

Een van de beperkingen van een vragenlijstonderzoek is de onmogelijkheid om door te vragen. Daardoor ontstaat het risico van incomplete informatie – respondenten kunnen wellicht niet alles kwijt wat zij zouden willen. Om respondenten toch de kans te geven te melden wat zij willen, is aan het einde van de vragenlijst de volgende vraag gesteld:

*Wilt u nog iets kwijt over voorzieningen in de gemeente Slochteren? In onderstaande ruimte kunt u dat noteren.*

De beschikbare ruimte was 200 woorden. 250 respondenten hebben bij deze vraag iets ingevuld. Van 20 van hen valt het genoteerde af, omdat de bijdrage geen toegevoegde waarde heeft. Het gaat hier om opmerkingen als 'nvt', 'ik zou het niet weten' of 'nee'. Dat houdt in dat 230 respondenten een inhoudelijke bijdrage hebben geleverd; meestal over specifieke voorzieningen, maar soms ook algemener.

Er heeft een thematische ordening van de opmerkingen plaatsgevonden, waarbij soortgelijke opmerkingen of opmerkingen over dezelfde (typen) voorzieningen één label hebben gekregen. De inhoudsanalyse betreft alleen maatschappelijke voorzieningen, dat wil zeggen dat een opmerking als 'ik mis winkels' niet is meegenomen. We beginnen met expliciet positieve opmerkingen (3.4.1) en expliciet negatieve opmerkingen – of zorgen van respondenten over voorzieningen (3.4.2). Tot slot komen in 3.4.3 opmerkingen over de volgende typen voorzieningen aan bod: sport, bibliotheken, dorpshuizen, ontmoetingsplekken, en voorzieningen voor kinderen en jongeren.

#### 3.4.1 Positieve opmerkingen over het dorp en voorzieningen in het algemeen

In totaal 28 respondenten hebben zich positief uitgelaten over hun dorp, de gemeente of de voorzieningen. Positieve uitlatingen reiken van tevredenheid 'Persoonlijk vind ik de voorzieningen in de gemeente Slochteren voldoende. Natuurlijk blijven er altijd wensen' tot enthousiasme, zoals 'Ik zou het liefst altijd in Siddeburen blijven wonen, omdat het een heel gezellig dorp is. Iedereen kent elkaar, er zijn leuke feesten etc.' en een heel positieve opmerking over Harkstede: 'De speeltuin bij theehuis Novo is echt een verrijking voor het dorp, leuke speeltuin en je hebt de mogelijkheid een kopje thee/koffie te drinken.' Een zeer tevreden respondent: 'Natuurgebieden, fiets- en wandelpaden, Schildmeer in gemeente zijn super!!'

##### *Complimenten voor de gemeente*

We komen enkele complimenten tegen, zoals 'Positief..... Mijn compliment voor de mensen van de reinigingsdienst en chapeau voor hen die 's winters bij nacht en ontij erop uit zijn om de wegen begaanbaar te houden of te maken.' Een ander compliment: 'Ik mis in de vragenlijst een vraag over "zorg en welzijn". Hun loket wordt door ons en onze leeftijdgenoten het meest bezocht. Mag ik ze een 10 geven? En alle vrijwilligers een grote pluim?'

Soms lijkt een compliment als tip verpakt te zijn: 'Voorzieningen voor ouderen vind ik erg belangrijk. Bijv. de boodschappen plusbus vind ik een goed initiatief. Ouderen kunnen zelfstandig op stap en ontmoeten andere mensen. Zo kun je een beetje proberen om eenzaamheid te voorkomen.'

### *3.4.2 Gemis van voorzieningen, kritiek en zorgen over de toekomst*

Als mensen de ruimte krijgen om zich uit te laten over voorzieningen, ligt het in de lijn der verwachting dat ze dan wensenlijstjes opstellen of kritiek leveren. Zeventig respondenten hebben dat inderdaad gedaan.

#### *Algemeen*

Enerzijds leveren respondenten commentaar op de hoeveelheid of kwaliteit van voorzieningen, anderzijds uiten zij zorgen over de toekomst. 'Ik hoop dat de voorzieningen die we nu nog hebben blijven en dat die niet wegbezuinigd worden.' 'Dat er sterk bezuinigd wordt op alle sportvoorzieningen is slecht voor de leefbaarheid en gezondheid van de bewoners van de kleinere kernen. De politiek moet hier juist voor opkomen.' 'Veel voorzieningen zijn wegbezuinigd of dreigen wegbezuinigd te worden. Als burger ben ik daar zeer ontstemd over. De burger levert zelf financieel in en zijn/haar voorzieningen worden ook afgepakt. Zo is het voor veel mensen moeilijk om nog goed mee te doen aan de samenleving.' 'Qua voorzieningen hoop ik dat er nog geld voor over is als wij samen moeten met Hoogezand etc. Verwacht dat de afstand burger-politiek nog groter gaat worden.'

Ook hebben enkele respondenten een tip voor de gemeente: 'Ik ruim zo nu en dan zwerfvuil op en heb de gemeente Slochteren afgelopen jaar verzocht een vuilniszak vol af te voeren. Op mijn mail werd niet gereageerd – een gemiste kans! Kortom, de tip aan de gemeente om beter op dit soort initiatieven in te spelen.' Een ander: 'Het Noorderwold [...] ziet er niet uit door kaalslag, de geiten eten de bast van de bomen waardoor ze dood gaan. Bomen vallen om en blijven liggen. Nou is een paar omgevallen bomen niet erg, maar in het Noorderwold liggen er veel te veel.' Een tip, of eigenlijk een verzoek met het oog op de herindeling: 'Mocht Slochteren ooit samengaan met Hoogezand-Sappemeer? DE GROENE VUILCONTAINER MOET BLIJVEN.'

Een aantal specifieke kritiekpunten volgt nu afzonderlijk, omdat ze meermalen genoemd zijn.

#### *Honden*

Zeven respondenten hebben kritiek op of wensen ten aanzien van honden. Zo ergeren drie respondenten zich aan hondenpoep: 'Wij hebben een trimbaan in Schildwolde wat ik erg leuk vind, maar ik speel er bijna nooit omdat er zoveel hondenpoep ligt en dat vind ik vies. De mensen laten daar elke dag hun hond uit, terwijl het een speelplek is voor ons.' Er wordt ook expliciet gevraagd om hondenuitlaatgebieden: 'Het zou fijn zijn als er een afgesloten veld was waar je met de honden heen kunt.' Agressieve honden wekken ergernis op: 'Ook kom ik vaak in bossen om met de hond te wandelen. Helaas is dit in het kleine Slochterbosje niet meer mogelijk i.v.m. een agressieve hond. Ik heb hier al 3x een melding van gemaakt en er wordt niets mee gedaan. [...] Vorige keer zag ik nog twee oudere mensen die er wilden wandelen, de hond zagen en weer terugkeerden naar hun auto.'

#### *Onderhoud van wegen en paden*

Dat het onderhoud van bepaalde wegen en (fiets)paden kennelijk te wensen overlaat, roept bij zes respondenten irritatie op: 'Graag meer werk maken van het onderhoud van de wegen in het buitengebied.' En 'Fietspaden binnen de gemeente worden slecht onderhouden.'

### *Onderhoud van groen en groenvoorzieningen*

Bij tien respondenten wekt de staat van het groen wrevel: 'De groenvoorzieningen in ons dorp zien er slecht uit. Dit leidt ertoe dat ook de tuinen minder worden onderhouden.' 'Ik vind dat de wegen wel iets netter kunnen zijn, vooral de groenvoorziening.'

### *Ontbreken van kabel voor snel internet*

Drie respondenten doen hierover hun beklag, waarvan twee uit het meest oostelijk gelegen dorp in de gemeente: Tjuchem. 'Het is te betreuren dat waar ik woon geen kabel aanwezig is t.b.v. internet, tv en dergelijke. Is niet van deze tijd.' Hospers (2013) zegt hierover: 'Het belang van snel internet in dorpen kan nauwelijks worden overschat. [...] Zo hebben steeds meer boeren goede verbindingen nodig voor hun geavanceerde melkrobots. Ook zogenaamde 'cottage industries' (creatieve bedrijfjes op het platteland, zoals architecten, designers en adviesbureaus) kunnen niet zonder breedband. Daar komt bij dat voor nieuwe technologieën die inspelen op de vergrijzing – denk aan ouderenzorg op afstand via de webcam – goede verbindingen nodig zijn.'

### *Toegankelijkheid en aanwezigheid van ouderenvoorzieningen*

Acht respondenten hebben commentaar op of wensen voor seniorenvoorzieningen. 'Er wordt enorm geïnvesteerd in natuur, Woudbloem, Kolham, maar met name voor de oudere inwoners wordt niets meer gedaan.' 'Omdat ik minder goed ter been ben, kan ik aan veel activiteiten niet meer deelnemen.'

### *Openbaar vervoer*

Dat niet alle plaatsen in de gemeente over een goede openbaar vervoerverbinding beschikken, wordt door zes respondenten opgemerkt. Zo wil één respondent graag een bushalte in Meerstad en een ander zegt dat er een 'onmogelijke busverbinding' naar Hoogezand en Groningen is. 'Openbaar vervoer vind ik een zwak punt in onze gemeente. Wel 's ochtends met de bus naar Delfzijl naar school kunnen, maar terug is een zeer zwak punt. Zorg in de toekomst: ziekenhuis in Scheemda en openbaar vervoer. Hoe komen bejaarden en scholieren of mensen die een auto niet kunnen bekostigen daar?'

## ***3.4.3 Opmerkingen over enkele specifieke maatschappelijke voorzieningen uit de vragenlijst***

### *Sportvoorzieningen*

Enkele respondenten uiten zich positief over De Borgstee, maar er zijn ook aanmerkingen genoteerd: 'Harkstede heeft een hele mooie sporthal, waar helaas in mijn ogen niet genoeg sportactiviteiten worden aangeboden.' 'Wij zijn blij met de Borgstee in Harkstede, omdat daar veel activiteiten bij elkaar gecentraliseerd zijn!' 'Ik vind het jammer dat de beheerder van de Borgstee is wegbezuinigd. Er is nooit toezicht. Jeugd die er niets te zoeken heeft, houdt zich hier op. Ook vind ik dat o.a. de gymzalen vies zijn. Als we grond oefeningen doen, liggen we in het stof. [...] We zijn als dorp erg blij met de Borgstee. Laten we er daarom met elkaar goed voor zorgen en de kwalijke zaken aanpakken!' Ook over de sporthal in Siddeburen wordt een dergelijke opmerking gemaakt: 'Ik vind dat de sporthal in Siddeburen de laatste periode erg vuil is. Dit is erg jammer van de mooie nieuwe sporthal, deze verwaarloost zo erg snel.' Wensen zijn er ook, namelijk een kunstgrasveld voor VV Harkstede, door drie respondenten genoemd:

‘Ik zou het leuk vinden als er een kunstgrasveld bij VV Harkstede zou komen, dan kunnen we ’s winters door trainen’ / ‘in verband met sterke groei bij de vereniging.’

### *Bibliotheken*

35 respondenten hebben iets genoteerd over bibliotheken. Vrijwel altijd in de vorm van kritiek of ontevredenheid; de recente inkrimping ligt blijkbaar nog vers in het geheugen van veel Slochtenaren. Een greep uit de opmerkingen: ‘Ik vind het heel slecht dat de bibliotheek is opgeheven; de vorm die is overgebleven vind ik een belediging voor mensen die van een goed boek houden.’ ‘Heel erg jammer dat de bibliotheek in Slochteren niet meer op woensdagmiddag open is. Dit is toch de middag om er met je kinderen naartoe te gaan!!’. ‘Sinds de bibliotheek zo piepklein geworden is dat je elkaar op de tenen staat is het plezier voorbij!’ ‘Mijns inziens een dom besluit om tot sluiting over te gaan gezien het aantal mensen dat van deze voorziening gebruikmaakt.’ ‘Ook als ontmoetingsplaats is de bibliotheek belangrijk. Dat is nu ook veranderd. Jammer, jammer.’ ‘Ook een gemis voor onze kinderen [dat ze nu naar Hoogezand moeten], terwijl lezen heel erg belangrijk is voor hun leerprestaties op school en hun persoonlijke ontwikkeling.’ ‘Er zijn nu drie kleine bibliotheekpunten overgebleven. Daar zijn vooral de volwassenen en senioren de dupe van geworden.’ ‘Ik heb mijn lidmaatschap opgezegd. Ik kwam er vaak en vind dit erg jammer.’ ‘Ik vind het jammer dat de grootte en collectie van de bibliotheek sterk is verminderd in Slochteren. Ik kom er nu nauwelijks meer.’ ‘Vooral voor ouderen een verarming’ [een vrijwilliger]. ‘Bibliotheek in eigen dorp is een must [ook voor] bijeenkomsten en vergaderingen.’ Een respondent uit Harkstede geeft aan dat daar een tweedehandsboekenmarkt is: ‘een belangrijke voorziening voor veel mensen van Harkstede en daarbuiten’.

### *Dorpshuizen*

Een tiental respondenten noteerde aan het einde van de vragenlijst een opmerking over dorpshuizen. Grofweg vallen de opmerkingen uiteen in twee soorten: het gemis van een dorpshuis of het benadrukken van het belang van een dorpshuis/ontmoetingsplek. ‘Gemis dorpshuis in de plaats Slochteren. Mogelijkheden De Schakel zijn wel heel beperkt en gedateerd!’ ‘Een groot gemis is het ontbreken van een dorpshuis in Schildwolde.’ ‘Schildwolde smacht naar een dorpshuis. We moeten altijd naar een andere plaats waardoor er veel mensen vaak thuisblijven, vooral ouderen’. Dat een ontmoetingsplek in elk dorp belangrijk is, blijkt uit de volgende citaten: ‘In ieder dorp moet zeker één overdekte plaats zijn waar je elkaar kunt ontmoeten en dingen kunt organiseren.’ ‘Ik hecht heel erg aan het dorpshuis’, ‘Het dorpshuis in Froombosch is eigenlijk de voorziening waar ik het vaakst dorpsgenoten tref. [...] Ik vind dat het dorpshuis een verbindende functie heeft in ons dorp.’ ‘De IJzeren Klap (café) vervult voor bijeenkomsten van Dorpsbelangen de functie van dorpshuis. Dit is tevens het geval voor sommige verenigingen. Ik vind deze functie van groot belang voor het dorp Lageland.’

### *Ontmoetingsplekken (anders dan dorpshuizen)*

Op de vraag *Wilt u nog iets kwijt over voorzieningen in de gemeente Slochteren?* wordt negen keer geantwoord: het gemis van een centrum of een gezellig en sfeervol plein. ‘Slochteren mist een echte kern. Hier en daar zijn wat voorzieningen en winkels maar het is allemaal verwaaierd. Het zou goed zijn

voor het dorp dat alles wat meer bij elkaar kwam, dat zou de saamhorigheid en de sfeer ook ten goede komen.’ ‘Zou graag willen dat we bij de Oude Ten Have of Hubo een mooi dorpscentrum krijgen’. ‘Een gezellige dorpskern met meer winkelmogelijkheden.’

Hospers stelt dat het juist in deze tijd van groot belang is ‘dat we aantrekkelijke straten, pleinen en parken maken.’ De openbare ruimte, waar straten deel van uitmaken, heeft drie functies: het is een plek voor noodzakelijke, optionele en sociale activiteiten (voorbeelden: naar je werk/de winkel gaan, hardlopen, een praatje maken). Sociale activiteiten op straatniveau blijken nog steeds belangrijk te zijn. Het is belangrijk dat straten aantrekkelijk zijn, maar de toenemende vergrijzing stelt ook nieuwe eisen aan de straat, namelijk dat die ‘levensloopbestendig’ moet worden (denk aan voldoende rustplaatsen, geen gevaarlijke obstakels) (2013: 90-95).

Vijf respondenten noteerden als wens ‘meer horeca’ – ook een ontmoetingsplek, zij het dan een commerciële voorziening: ‘Ik vind dat er niet genoeg aandacht wordt besteed aan het toerisme in de gemeente Slochteren. Vooral de horeca laat te wensen over. Het is er niet, of de horeca die er is, is overdag dicht!’ ‘Het zou fijn zijn als er meer ruimte zou zijn voor kleinschalig toerisme en horeca (met horeca iets anders dan snackbar of shoarmatent, want daar zijn er genoeg van).

### *Voorzieningen voor kinderen en jongeren*

Behalve opmerkingen over scholen (opgenomen in 3.2.3) zijn er nog heel wat andere opmerkingen over voorzieningen voor kinderen en jongeren gemaakt. Meer dan tien respondenten geven aan dat zij een (kleine) speeltuin in de buurt missen. Zowel voor Kolham, Siddeburen, Slochteren, Schildwolde als Froombosch wordt dit gezegd. ‘Ik zou graag zien dat er speelruimte in mijn dorp gerealiseerd wordt, zodat kinderen in beweging kunnen komen. [...] In deze tijd van crisis hebben ouders niet veel geld voor lidmaatschap voor een vereniging.’ ‘Ik mis in de directe omgeving van de Ruitenvelder een speelruimte of speeltoestellen. [...] Op straat kunnen kinderen niet spelen, omdat er te hard door auto’s en tractoren wordt gereden [...] op doodlopende stukjes straat worden ze door medebewoners weggejaagd. Waar mogen ze buiten dan spelen??? Gezonde buitenlucht en actief bezig zijn is goed voor de fysieke ontwikkeling van kinderen in tegenstelling tot de hele middag tv kijken of computeren.’ ‘Er zijn veel onveilige plekken voor [kinderen] om te spelen. Zo missen we een plek waar ze gewoon kunnen zijn om te fietsen, skeeleren o.i.d. Ze worden op veel plekken weggestuurd.’

Jongeren wensen een speelveld om te crossen of een skatebaan of ontmoetingsplaatsen: ‘Ik wil een speelveld voor crossen, nu kunnen wij nergens heen. Op de bult bij het voetbalveld mogen wij niet meer komen is heel gevaarlijk.’ ‘Ik vind zo’n ding om mee te skaten wel cool die ze in Hoogezand hebben. Zo’n beetje skatepark met helling en een “ramp” en wat obstakels. Maar goed, het is maar een idee.’ In het algemeen: ‘Erg weinig jeugdvoorzieningen en al het leuke wordt afgeschaft.’ Ook zijn veilige (hang)plekken voor de jeugd gewenst, dit wordt zes keer genoemd: ‘Er is niet echt een plek waar jongeren heen kunnen, waardoor de jeugd nu vooral in het haventje zit.’ ‘Gemist wordt een plek voor de jeugd.’ ‘Het zou wel heel plezierig zijn dat er in Slochteren een soort van soos en plek voor de jeugd gerealiseerd zou kunnen worden.’

Dan nog vijf opmerkingen van iets andere aard, namelijk overlast door jongeren: ‘Jeugd beter begeleiden opdat vernielingen worden voorkomen.’ ‘Geen achterafveldjes als bijv. in Schattersum, hier is totaal geen toezicht alleen hang- en drugsjeugd.’

## 4. Samenvatting en conclusies

Voor het vragenlijstonderzoek naar maatschappelijke voorzieningen, dat in oktober 2013 in Slochteren is uitgezet, zijn ruim 2683 inwoners uitgenodigd. Van hen hebben er 602 deelgenomen; een respons van ruim 22 procent. Van alle inwoners van de gemeente Slochteren is dat een afspiegeling van 3,9%. De steekproef was representatief voor de leeftijdscategorieën en dorpen. De respons is representatief naar leeftijdscategorieën en naar verdeling van inwoners per dorp. Alleen tachtigplussers zijn duidelijk ondervertegenwoordigd.

Per soort voorziening presenteren we in dit hoofdstuk globale conclusies. Globaal, want dit type onderzoek (beschrijvende statistiek) levert een veelheid aan feitelijke informatie op die in hoofdstuk 3 al uitgebreid is weergegeven. Hier vatten we voor alle soorten voorzieningen de belangrijkste resultaten samen.

### **Sportvoorzieningen**

55% van de Slochtenaren doet aan sport; van deze sporters is 52% lid van een vereniging (27% van alle respondenten). Voor het overgrote deel zijn zij regelmatige sporters: ze sporten *elke week of minimaal één keer per maand*. Het merendeel sport omdat dat goed is voor de gezondheid. Mensen die niet bij een vereniging sporten, voeren als belangrijkste reden aan dat ze liever niet op vaste tijden of juist liever individueel willen sporten.

De vier meest gebruikte sportvoorzieningen zijn: de Borgstee (vooral voor gymnastiek), de Springbok (vooral aerobic/gymnastiek en volleybal), de Duurswoldhal (vooral volleybal en handbal) en Tennisvereniging Wijchgelsheim. Respondenten kiezen voor deze voorzieningen voornamelijk vanwege de korte afstand tot hun woonhuis; bij de Springbok echter zijn de mensen die er ook komen een nog net iets belangrijkere reden.

### **Bibliotheken**

Sinds 2013 zijn er in de gemeente Slochteren nog drie bibliotheekpunten, namelijk Harkstede, Slochteren en Siddeburen. De hoofdvestiging bevindt zich buiten de gemeente, in Hoogezand.

51% van de respondenten komt wel eens in een bibliotheek. De vestiging in Slochteren wordt door de meeste respondenten bezocht, gevolgd door Hoogezand en Siddeburen. De meeste respondenten komen daar *niet wekelijks*; het grootste deel gaat *één of enkele keren per maand* naar de bibliotheek.

Voor Slochteren en Hoogezand trekken bezoekers uit allerlei dorpen. Over het algemeen is de belangrijkste reden om voor een bepaalde bibliotheek te kiezen, de korte afstand tot het woonhuis. Bij Hoogezand is vooral de grootte van de collectie belangrijk.

De recente inkrimping van het bibliothekenbestand in de gemeente lag op het moment van de vragenlijst nog vers in het geheugen van veel Slochtenaren. Dit blijkt uit de vele opmerkingen over bibliotheken aan het einde van de vragenlijst.

### **Kinderopvang en onderwijs**

De onderzoeksresultaten over kinderopvang en onderwijs zijn afkomstig van ouders van vier- en vijfjarige kinderen. 25 respondenten maken gebruik van een kinderopvangvoorziening. Zij motiveren

de voorziening van hun keuze vooral met de redenen: de korte afstand tot huis/werk en de goede kwaliteit.

34 respondenten hebben een vier- of vijfjarig kind op de basisschool. De keuze voor een bepaalde basisschool wordt vooral ingegeven door nabijheid, daarna zijn ook kwaliteit en de bewuste keuze voor christelijk dan wel openbaar onderwijs belangrijk.

### ***Jeugdhonken***

Er zijn vijf jeugdhonken, in Harkstede, Schildwolde (2x), Siddeburen en Tjuchem. 28% van de jongeren van 7 tot 25 jaar komt wel eens in een jeugdhonk. Vooral De Schans in Siddeburen en Veur elk 'n ain in Harkstede worden veel bezocht; 't Kon Amper in Schildwolde staat op de derde plaats.

Wat de *bezoeksfrequentie* betreft, zijn er weinig jongeren die wekelijks naar een jeugdhonk gaan; de meest gerapporteerde bezoeksfrequenties zijn enkele keren per maand of minder dan één keer per maand.

Jongeren komen daar vooral omdat hun vrienden er komen. Ook noemen zij activiteiten als disco, party en playbackshow als bezoeksredenen.

Jongeren die niet naar een jeugdhonk gaan, hebben daar voornamelijk de volgende twee redenen voor: ze zijn te jong/mogen nog niet uitgaan, of ze hebben er geen belangstelling voor. Deze jongeren ontmoeten andere jongeren op school, tijdens het sporten, bij het uitgaan/in de stad of thuis.

### ***Dorpshuizen en ontmoetingsruimten***

#### ***Dorpshuizen***

25% van de respondenten komt wel eens in een dorpshuis. Driekwart van deze bezoekers is 45 jaar of ouder. Dorpshuisbezoekers vinden we iets meer onder lager opgeleiden, en ook meer onder respondenten die niet (meer) betaald werkzaam zijn. Deze bevinding wijkt af van die van Thissen en Droogleever Fortuijn (2012), die vonden dat lager opgeleiden juist het minst in een dorpshuis komen.

Dorpshuizen staan in de dorpen Overschild, Tjuchem, Hellum, Froombosch en Kolham. De meeste dorpshuisbezoekende respondenten zijn logischerwijs uit deze dorpen zelf afkomstig. Echter, zowel in Schildwolde als Slochteren als Siddeburen zijn meer dan tien respondenten die wel eens een dorpshuis bezoeken. Vooral in Schildwolde is dat aantal relatief hoog (net zo hoog als in Overschild); deze Schildwoldenaren gaan vooral naar het dorpshuis in Hellum.

De dorpshuizen in Froombosch en Hellum worden het meest bezocht. Het dorp Hellum kent ook het hoogste percentage dorpshuisbezoekers, gevolgd door Froombosch. Ruim dertig respondenten komen van buiten Hellum naar het dorpshuis, dat is meer dan uit Hellum zelf.

Over de *gebruiksfrequentie* kan geconcludeerd worden dat respondenten meestal maandelijks of minder vaak naar het dorpshuis gaan. Echter, in de twee dorpshuizen in Tjuchem zijn ook veel respondenten wekelijks te vinden.

(Informatie)bijeenkomsten en vergaderingen zijn de belangrijkste reden voor dorpshuisbezoek, gevolgd door toneel-/theaterbezoek en mensen ontmoeten.

Respondenten die niet naar een dorpshuis gaan, geven als voornaamste reden aan: onbekendheid. Het is nooit in ze opgekomen of ze weten niet wat er te doen is. Als tweede reden wordt aangegeven dat er in het dorp geen dorpshuis is.



### *Overdekte ontmoetingsruimten*

38% van de respondenten komt wel eens in een overdekte ontmoetingsruimte. Vooral Rehoboth in Siddeburen en de Kandelaar in Schildwolde zijn populair. Van de ouderenruimtes worden het Ufkenshuis en 't Olderloug het meest bezocht.

Siddeburen heeft zowel absoluut als relatief het grootste aantal respondenten dat naar ontmoetingsruimten gaat; daarna volgen Tjuchem en Slochteren. Bezoeksdoelen zijn vooral (informatie)bijeenkomsten en vergaderingen, kerkelijke activiteiten en mensen ontmoeten.

Ook horeca fungeert voor veel respondenten als ontmoetingsplaats, zoals De Vier Jaargetijden, Café de IJzeren Klap en de Zwaaiikom. Daarnaast worden kerken zelf door respondenten als ontmoetingsplaats beschouwd, zoals de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt in Harkstede.

De plekken waar bewoners elkaar vooral ontmoeten, zijn gerangschikt in de volgende top vier (voor alle dorpen):

1. Op straat
2. Bij mij of iemand anders thuis
3. Bij festiviteiten in dorp of buurt
4. In winkels

Kijken we alleen naar dorpen waar een dorps huis staat, dan zien we winkels niet meer in de top vier; dorps huizen zijn daarvoor in de plaats gekomen. 'Op straat' staat ook hier op 1.

### ***Huisartsen***

81% van de respondenten staat ingeschreven bij een huisarts binnen de gemeente. 14% heeft een huisarts buiten de gemeente, voornamelijk in Hoogezand-Sappemeer en Groningen. Vooral vanuit Froombosch, Kolham en Harkstede gaan nogal wat respondenten naar een huisarts buiten de gemeente.

### ***Overige recreatieve voorzieningen (ijsbanen, zwembaden, dorpsrandparken)***

21% van de respondenten maakt wel eens gebruik van een zwembad. Vooral De Tobbe in Slochteren wordt veel bezocht. Daarna volgen Karding, Kalckwijk en Tropiqua. Zwembadbezoekers zijn vooral de jongeren tot 20 jaar. Opvallend is dat ouderen vanaf 65 jaar erg weinig gebruik maken van zwembaden.

40% van de respondenten is wel eens op een ijsbaan te vinden. De meestbezochte zijn Slochterbosch, Lageland en Siddeburen. Hoe ouder de respondenten, hoe minder zij een ijsbaan bezoeken. Toch geeft nog 17% van de 65-80-jarigen aan wel gebruik te maken van een ijsbaan.

25% van de respondenten gaat wel eens naar een dorpsrandpark. Zij zijn te vinden in alle leeftijdsgroepen. De bezoeksfrequentie is gevarieerd; er zijn respondenten die er wekelijks komen en respondenten die er minder dan één keer per maand komen. Men gaat dan lopend of per fiets.

Voorzieningen die volgens respondenten nog niet aan bod waren gekomen in vragenlijst: voorzieningen in de natuursfeer (Bos Fraylemaborg, open veld, landweggetjes, natuurgebiedjes, Schildmeer) en sportvoorzieningen (hoewel die al wel eerder bevraagd waren).

### ***Sociale interactie (als onderdeel van sociale cohesie)***

#### *Voorzieningengebruik en sociale interactie*

Respondenten die wel eens een dorpshuis bezoeken, scoren hoger op sociale interactie. Dit geldt ook voor respondenten die wel eens een ontmoetingsruimte bezoeken. Dit lijkt een logisch resultaat, maar het opmerkelijke is dat de bezoeks*frequentie* er niet toe lijkt te doen. Er kon namelijk geen positief verband gevonden worden tussen de gebruiksfrequentie en de mate van sociale interactie. Als we echter de bezoeksfrequentie van sportvoorzieningen, bibliotheken en dorpshuizen bij elkaar optellen, neemt de score op sociale interactie wél toe naarmate de gebruiksfrequentie van deze drie voorzieningen stijgt.

#### *Sociale interactie in de dorpen*

De gemeten sociale interactie verschilt per dorp. Er is geen significant verschil tussen dorpen met en dorpen zonder dorpshuis, maar de score in de dorpen met dorpshuis ligt wel wat hoger. Het percentage dorpshuisbezoekers in de dorpen met dorpshuis vertoont wel een sterk verband met sociale interactie: als er in een dorp procentueel meer respondenten naar het dorpshuis gaan, stijgt de mate van ervaren sociale interactie voor dat dorp.

De hoogste scorende dorpen op sociale interactie zijn: Tjuchem, Siddeburen en Hellum. De laagst scorende dorpen zijn Overschild, Scharmer en Steendam.

## 5. Aanbevelingen

### *Aanbevelingen voor de gemeente Slochteren*

- 1) Wat de samenhang tussen digitale en fysieke voorzieningen betreft, is het raadzaam in kaart te brengen welke voorzieningen kunnen worden afgedekt door een goede digitale infrastructuur en welke juist niet. Hospers zegt daarover: 'Investeren in fysieke en digitale bereikbaarheid heeft echter meer zin dan nieuwe starterswoningen bouwen en smeken om subsidie voor het noodlijdende zwembad. Als dorpingen een voorziening echt belangrijk vinden, dan willen ze er best zelf een bijdrage aan leveren' (2013: 84).

Bepaalde zorgvoorzieningen kunnen, afhankelijk van de ontwikkeling van de techniek, via een goede digitale infrastructuur heel goed op afstand worden aangeboden. De Raad voor de Volksgezondheid en Zorg stelt dat dit zelfs noodzakelijk is om de zorg betaalbaar te houden en de zorg minder afhankelijk te maken van zorgpersoneel (2014). Ook in het internationale project iAge<sup>12</sup>, waar onder leiding van de provincie Drenthe internationale overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties samenwerken om ouderen zo lang mogelijk actief te houden, speelt ICT een belangrijke rol.

(Gedeeltelijke) digitalisering is uiteraard niet voor alle voorzieningen mogelijk. Sportvoorzieningen, waarvan de belangrijkste doelstelling 'gezondheid door bewegen' is, en daarnaast bevorderen van sociale interactie, zijn bij uitstek voorzieningen die zich in de fysieke ruimte moeten bevinden.

Om stappen te kunnen zetten in mogelijke toekomstige digitalisering is het nodig het huidige gebruik van en de behoefte aan gedigitaliseerde voorzieningen in kaart te brengen. Bewoners kunnen worden uitgenodigd mee te denken over verschillende scenario's, als input voor gemeentelijk beleid. Ook dit is een vorm van burgerparticipatie.

- 2) De ruimtelijke en natuurlijke inrichting is voor een groot deel een gemeentelijke taak. Veel respondenten in dit onderzoek hebben uit zichzelf aangegeven<sup>13</sup> dat ze daar waardering voor hebben. Vanuit het overheidsstreven naar een participatiesamenleving is het op gemeentelijk niveau de moeite waard na te gaan in hoeverre burgers zelf taken kunnen en willen oppakken om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de ruimtelijke en natuurlijke omgeving.

### *Aanbevelingen voor vervolgonderzoek*

- 3) In dit onderzoek is van sociale cohesie alleen de pijler 'mate van sociale interactie' gemeten (zie paragraaf 3.3). Om sociale cohesie in de gemeente Slochteren vollediger in kaart te brengen, zouden ook de andere twee pijlers, te weten 'mate van gemeenschappelijke normen en waarden' en 'identificatie met de buurt' moeten worden onderzocht (Bolt & Torrance 2005). Eerder al constateerden we dat een vragenlijst niet het meest aangewezen onderzoeksinstrument is om de mate of aard van sociale cohesie in kaart te brengen (zie paragraaf 3.3). Meer geëigende instrumenten hiervoor zijn diepte-interviews of focusgroepen.

---

<sup>12</sup> [www.zorginnovatieforum.nl](http://www.zorginnovatieforum.nl)

<sup>13</sup> Bij de vraag 'Welke overige voorzieningen gebruikt u?' (zie paragraaf 3.2.7 tabel 48) en de vraag 'Wilt u nog iets kwijt over voorzieningen in de gemeente Slochteren?' (zie paragraaf 3.4).

- 4) De *waarom*-vraag (wat zijn achterliggende motieven van inwoners om van bepaalde voorzieningen wel of juist niet gebruik te maken?) kan diepgaander beantwoord worden. Ook hiervoor is een vragenlijst niet zo geschikt. Met diepte-interviews kunnen op deze vraag vollediger en genuanceerdere antwoorden gevonden worden.
- 5) Voor toekomstig beleid is het belangrijk te achterhalen welke sociale groepen van welke voorzieningen gebruik maken. Met sociale groep bedoelen we leeftijd, opleidingsniveau en inkomenscategorie per inwoner. Hoewel dit met een vragenlijst kan worden gemeten, is de laatste (inkomen) een gevoelige vraag, die niet door elke respondent zal worden beantwoord.

## Literatuur

- Blokland, T. (2012), *Ontmoeten doet ertoe. Een essay*, Vestia Groep
- Boneschansker, E., R. van Leer & E. Matijssen (2012), *Leven in Noordenveld. Barometer leefbaarheid gemeente Noordenveld*, Assen: STAMM CMO
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2012), *ICT, kennis en economie*
- Derksen, W. (1998), *Lokaal bestuur (2<sup>e</sup> druk)*, Den Haag: Elsevier bedrijfsinformatie bv
- De Klerk, M., R. Gilsing & J. Timmermans (red.) (2010), *Op weg met de WMO. Evaluatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2007-2009*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Forrest, R. & A. Kearns (2001), Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood, *Urban Studies* 38(12), 2125-2143
- Gardenier, J.D. (2012), *Rijk met Kleine Dorpen. Een sociologisch onderzoek naar het platteland van Noord-Groningen*, Assen: Van Gorcum
- Gemeente Slochteren (2008), *Het Land van Slochteren. Gemeentevisie 2020*.
- Gemeente Slochteren (2012), *De gemeente Slochteren in cijfers 2012. Statistisch onderzoek gemeente Slochteren (voorjaar 2012)*
- Gemeente Slochteren (2013a), *Programmabegroting Slochteren 2013*
- Gemeente Slochteren (2013b), *Overzicht aantal inwoners per dorp op 1 januari 2013*, verstrekt door de gemeente Slochteren
- Gemeente Westerveld (2013), *Structuurvisie*, geraadpleegd 18 februari 2014 via <http://www.broplan.nl/planmodule/index.asp?rd=weststruct>
- Grünfeld, J. (2010), *De polycentrische stedeling centraal. Een onderzoek naar de veranderende palet van plekken in een polycentrische stedelijke regio*, Amsterdam: academisch proefschrift UvA
- Hart, J. de (red.) (2002), *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Hospers, G.J. (2013), *Geografie en gevoel. Wat plekken met ons doen*, Koninklijke Van Gorcum
- Houwelingen, P. van, A. Boele en P. Dekker (2014), *Burgermacht op eigen kracht? Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Huisman, C., A. de Jong, C. van Duin & L. Stoeldraijer (2013), *Regionale prognose 2013-2040. Vier grote gemeenten blijven sterke bevolkingstrekkers*, Centraal Bureau voor de Statistiek / Planbureau voor de Leefomgeving
- Kampen, T., Verhoeven, I. & L. Verplanke (red.) (2013), *De affectieve burger. Hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid*, Amsterdam: Van Gennep

- Leer, R. van, E. Matijssen, R. Hado & M. Janssens (2012), *Leefbaarheid is mensenwerk. Onderzoek leefbaarheid gemeente Borger-Odoorn*, Assen: STAMM CMO
- Ministerie BZK (2013), *De Doe-Democratie. Kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving*, Den Haag
- Posthumus, H. P. van Houwelingen & P. Dekker (2013), Maatschappelijke en politieke participatie en betrokkenheid. In: Bijl, R. et al., *De sociale staat van Nederland 2013* (181-200), Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Provincie Groningen (2010), *Krimp in Groningen. Provinciaal Actieplan Bevolkingsdaling 2010-2013*, Groningen: Provinciale Staten
- Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (2014), *Met de kennis van later. Naar een toekomstgericht zorgbeleid*, Den Haag
- Rozema, J. e.a. (2010-2013), Diverse dorpsonderzoeken uitgevoerd van 2010 tot heden. Digitale bron: [www.hanze.nl/dorpsonderzoeken](http://www.hanze.nl/dorpsonderzoeken), geraadpleegd op 6 januari 2014
- Strijker, D. (2006), *Rural dynamics. Of hoe het platteland sneller verandert dan de stad*, Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de Plattelandsontwikkeling, Groningen: Rijksuniversiteit Groningen
- Steenbekkers, A. en L. Vermeij (red.) (2013), *De dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Thissen, F. en J. Droogleever Fortuijn (2012), *Het dorpshuis: van bewoners en voor bewoners. De maatschappelijke participatie van dorpsbewoners en de betekenis van het dorpshuis in de dorpen van Littenseradiel*, Amsterdam: Afdeling Geografie, Planologie en Internationale Ontwikkelingsstudies, Universiteit van Amsterdam
- Thissen, F. en M. Loopmans (2013), Dorpen in verandering, *Rooilijn*, jg. 46, nr. 2, p.81-89
- Veuger, J. et al. (2012), *Barometer Maatschappelijk Vastgoed. Onderzoeken en visie*, Assen: Koninklijke van Gorcum
- Wissen, L. van (2009), Migratie en krimp in het noorden, *Demos, bulletin over bevolking en samenleving*, 25, pp. 3-17

**Bijlage 1**  
**Schriftelijke versie van de vragenlijst**





## **Voorzieningenonderzoek gemeente Slochteren, oktober 2013**

Welkom bij deze vragenlijst en alvast bedankt voor uw deelname!

Door de vragenlijst in te vullen, helpt u ons inzicht te krijgen in het gebruik van en de waardering voor de diverse maatschappelijke voorzieningen. De gegevens gebruiken we om een toekomstplan op te stellen. De antwoorden die u geeft, worden anoniem verwerkt. Dat betekent dat wij ze niet koppelen aan uw persoonlijke gegevens.

Afhankelijk van de voorzieningen waar u gebruik van maakt, duurt het tussen de 5 en 25 minuten om de vragenlijst in te vullen.

Onder de invullers van de vragenlijst verloot de gemeente 4 VVV-cadeaubonnen van € 25. Om daar kans op te maken vragen wij aan het eind uw naam en adresgegevens. Uiteraard worden die gegevens alleen gebruikt voor de verloting van de cadeaubonnen.

NB De nummering van de vragen is niet overal logisch. Dat komt doordat deze schriftelijke versie is afgeleid van de elektronische vragenlijst. Voor het invullen en voor de resultaten van het onderzoek heeft dat geen gevolgen.

## Eerste deel: persoonlijke gegevens

Om te beginnen vragen wij u enkele persoonlijke gegevens in te vullen.

1. Ik ben
  - ☐ man
  - ☐ vrouw
2. Ik woon in

<input type="radio"/> Froombosch	<input type="radio"/> Scharmer
<input type="radio"/> Harkstede	<input type="radio"/> Schildwolde
<input type="radio"/> Hellingum	<input type="radio"/> Slochteren
<input type="radio"/> Kolham	<input type="radio"/> Siddeburen
<input type="radio"/> Lageland / Luddeweer / Schaaphok	<input type="radio"/> Steendam
<input type="radio"/> Meerstad	<input type="radio"/> Tjuchem
<input type="radio"/> Overschild	<input type="radio"/> Woudbloem
	<input type="radio"/> Anders, namelijk _____
3. Ik woon sinds \_\_\_\_\_ (vul jaartal in) in dit dorp.
4. Ik ben \_\_\_\_ jaar (vul uw leeftijd in)
5. Mijn hoogst afgeronde opleiding is
  - ☐ basisonderwijs (lagere school)
  - ☐ mavo, (m)ulo, v(m)bo, lbo
  - ☐ havo, vwo, mbo, hbs
  - ☐ hbo
  - ☐ universiteit
- 6a. Mijn huishouden bestaat uit
  - ☐ 1 persoon
  - ☐ 2 personen
  - ☐ 3 personen of meer

**6b.** Heeft u thuiswonende kinderen

- ☐ Ja (ga door naar vraag 6c)
- ☐ Nee (ga door naar vraag 7)

**6c.** Wat is/zijn de leeftijd(en) van uw kinderen? \_\_\_\_\_

*De volgende vraag gaat over dagelijkse werkzaamheden.*

**7.** Ik ben

- ☐ werkzaam in loondienst
- ☐ onbetaald werkzaam / gepensioneerd / zonder (betaald) werk
- ☐ zelfstandig ondernemer / freelancer
- ☐ scholier of student; ik doe (*omcirkel wat van toepassing is*) vmbo, havo, vwo, mbo, hbo, universiteit.

**8.** In mijn huishouden hebben wij

- ☐ geen auto
- ☐ één auto
- ☐ twee of meer auto's

**Tweede deel: nu volgt een aantal vragen over sport en sportvoorzieningen.**

**Let op: vragen over zwemmen en schaatsen volgen pas later in de vragenlijst.**

**9a.** Sport u?

- ☐ Nee (*Ga verder met vraag 10*)
- ☐ Ja, namelijk:
  - ☐ bij een of meer sportverenigingen; daarbuiten doe ik niet aan sport. (*Ga verder met vraag 9b*)
  - ☐ zowel bij een sportvereniging als daarbuiten. (*Ga verder met vraag 9b*)
  - ☐ niet bij een sportvereniging, maar ik doe wel zelf aan sport. Denk bijvoorbeeld aan hardlopen, fietsen, fitness, zwemmen, schaatsen. (*Ga verder met vraag 9j*)

**9b.** Sport u binnen of buiten de gemeente Slochteren?

- ☐ Binnen de gemeente. *(Ga verder met vraag 9c)*
- ☐ Buiten de gemeente. *(Ga verder met vraag 9d)*
- ☐ Zowel binnen als buiten de gemeente. *(Ga verder met vraag 9c)*

**9c.** In onderstaand overzicht kunt u in de eerste kolom aankruisen in welke plaats of plaatsen u sport. Geef vervolgens aan in welke sportvoorziening u komt (bijv. Sporthal De Borgstee, voetbalveld Slochteren of dorpshuis De Pompel). Dit kan meer dan één zijn. Geef tot slot aan welke sport of sporten u doet.

	<i>Plaats</i>	<i>Voorziening (sportveld, hal, dorpshuis etc.)</i>	<i>Welke sport of sporten?</i>
<input type="checkbox"/>	Froombosch		
<input type="checkbox"/>	Harkstede		
<input type="checkbox"/>	Kolham		
<input type="checkbox"/>	Overschild		
<input type="checkbox"/>	Scharmer		
<input type="checkbox"/>	Schildwolde		
<input type="checkbox"/>	Siddeburen		
<input type="checkbox"/>	Slochteren		
<input type="checkbox"/>	Steendam		
<input type="checkbox"/>	Tjuchem		

**9d.** Welke sport of sporten doet u buiten de gemeente Slochteren? \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

In welke plaats(en) buiten de gemeente sport u? \_\_\_\_\_

**9e-g.** Hieronder ziet u nogmaals het overzicht van plaatsen in de gemeente Slochteren.

Als u buiten de gemeente sport, kunt u dat in de onderste rij aangeven. Wilt u per voorziening noteren *hoe vaak* u daar komt, *hoe* u daar meestal naartoe gaat en *waarom* u juist daar sport?

<i>Plaats</i>	<i>Voorziening</i>	<i>Hoe vaak?</i>	<i>Hoe (vervoer- middel)?</i>	<i>Waarom juist hier?</i>
Froombosch				
Harkstede				
Kolham				
Overschild				
Scharmer				
Schildwolde				
Siddeburen				
Slochteren				
Steendam				
Tjuchem				
Buiten de gemeente, namelijk:  _____ _____				

**9h.** Bent u, behalve het sporten zelf, nog op een andere wijze actief in een sportvereniging?

- ☐ Nee (*Ga verder met vraag 9 i*)  
☐ Ja, namelijk als \_\_\_\_\_ (bijvoorbeeld bestuurslid, trainer, vrijwilliger).

**9i.** Mijn *belangrijkste* reden om te sporten is

- ☐ dat het goed is voor mijn gezondheid (conditie, gewicht, spieren etc.)  
☐ om een goed figuur te krijgen en/of te behouden  
☐ om andere mensen te ontmoeten of voor de gezelligheid  
☐ dat ik het leuk vind  
☐ anders, namelijk \_\_\_\_\_

**9j.** Als u heeft aangegeven dat u niet bij een vereniging sport, wilt u dan onderstaande vraag beantwoorden? Sport u wel in verenigingsverband, dan kunt u door naar vraag 10.

Ik sport niet bij een vereniging, omdat

- ☐ de sport die ik doe niet door een vereniging wordt aangeboden  
☐ ik liever individueel sport dan in groepsverband  
☐ ik niet op vaste tijden kan of wil sporten  
☐ ik het lidmaatschap te duur vind  
☐ er geen sportvoorziening bij mij in de buurt is  
☐ anders, namelijk \_\_\_\_\_

### **Derde deel: nu volgen enkele vragen over bibliotheken binnen en buiten de gemeente Slochteren**

**10a.** Komt u wel eens in een bibliotheek?

- ☐ Nee. (*Ga verder met vraag 11*)  
☐ Ja. (*Ga verder met vraag 10b*)

**10b.** Wilt u in onderstaand overzicht een kruisje zetten voor elke bibliotheek waar u wel eens komt? Wilt u vervolgens aangeven *hoe vaak* u daar ongeveer komt, *hoe* u daar meestal naartoe gaat en *waarom* u voor deze bibliotheek kiest?

	<i>Welke bibliotheek?</i>	<i>Hoe vaak?</i>	<i>Hoe (welk vervoersmiddel)?</i>	<i>Waarom juist deze bibliotheek?</i>
	Harkstede			
	Siddeburen			
	Slochteren			
	Hoogezand			
	Appingedam			
	Lewenborg			
	Ten Boer			
	Centrale Bibliotheek Groningen			
	Andere bibliotheek, namelijk: _____			

**10c.** Bent u als vrijwilliger actief in een bibliotheek?

- ☐ Nee (*Ga verder met vraag 11*)
- ☐ Ja, namelijk als \_\_\_\_\_  
bij de volgende bibliotheek: \_\_\_\_\_

**Vierde deel: nu volgt een aantal vragen over scholen en andere voorzieningen voor kinderen en jongeren.**

**11.** Heeft u thuiswonende kinderen tot 6 jaar?

- ☐ Nee (*Bent u jonger dan 26, ga dan verder met vraag 13. Bent u 26 of ouder, gaat u dan verder met vraag 14.*)
- ☐ Ja

*Beantwoord de volgende vragen voor uw kind dat vanaf nu als eerste jariq is*

**11a.** Maakt u voor uw kind gebruik van een kinderopvangvoorziening?

- ☐ Nee (*Ga verder met vraag 11c*)
- ☐ Ja, ik maak het meest gebruik van:
- ☐ Kinderopvang Skippy in de Borgstee te Harkstede
  - ☐ Kinderopvang Slochterborgje in Slochteren
  - ☐ Kinderopvang de Krullebaar in Meerstad
  - ☐ een gastouder
  - ☐ familie
  - ☐ buren, vrienden of kennissen

**11b.** Wat is de *belangrijkste* reden om voor deze opvang te kiezen?

- ☐ De goede kwaliteit
- ☐ De goede reputatie
- ☐ De gunstige prijs
- ☐ De vertrouwde omgeving
- ☐ De korte afstand tot mijn woonhuis of werk
- ☐ De nabijheid van de school van mijn kind(eren)
- ☐ Anders, namelijk \_\_\_\_\_

**11c.** Bezoekt uw kind een peuterspeelzaal?

- ☐ Nee (*Ga verder met vraag 11e*)
- ☐ Ja, namelijk
- ☐ Peuterspeelzaal De Blokkendoos in Harkstede
  - ☐ Peuterspeelzaal Net Dröge in Kolham
  - ☐ Peuterspeelzaal Krummelborg in Schildwolde
  - ☐ Peuterspeelzaal Olleke Bolleke in Siddeburen
  - ☐ Peuterspeelzaal 't Schakeltje in Slochteren
  - ☐ een andere peuterspeelzaal, namelijk \_\_\_\_\_



**11d.** Wat is de belangrijkste reden om voor een peuterspeelzaal te kiezen?

- ☐ De ontwikkelingsmogelijkheden voor mijn kind
- ☐ Om andere ouders te ontmoeten
- ☐ Om zelf tijd te hebben voor andere dingen
- ☐ Een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_

*De volgende vragen gaan over basisonderwijs.*

**11e.** Volgt uw kind basisonderwijs?

- ☐ Nee (*Bent u jonger dan 26, ga dan verder met vraag 13. Bent u 26 of ouder, ga dan verder met vraag 14).*
- ☐ Ja. De plaats en de naam van deze basisschool zijn:

- ☐ Harkstede: CBS De Ster (voorheen Eben Haëzer)
- ☐ Harkstede: OBS De Driespan
- ☐ Schildwolde: GBS De Wiekslag
- ☐ Schildwolde: OBS De Meent
- ☐ Slochteren: CBS De Wegwijzer
- ☐ Slochteren: OBS De Kinderboom
- ☐ Siddeburen: CBS De Zonnewijzer
- ☐ Siddeburen: OBS De Springplank
- ☐ Hellingum: OBS De Ent
- ☐ Kolham: OBS De Oetkomst
- ☐ Lageland: OBS De Spil
- ☐ Froombosch: OBS Ruitenvelder
- ☐ Meerstad: Samenwerkingsschool Meeroevers
- ☐ Anders, namelijk \_\_\_\_\_

**11f.** Wat is de belangrijkste reden dat uw kind naar deze school gaat?

- ☐ Mijn/onze bewuste keuze voor christelijk onderwijs
- ☐ Mijn/onze bewuste keuze voor openbaar onderwijs
- ☐ De goede kwaliteit van het onderwijs
- ☐ De korte afstand tot ons woonhuis
- ☐ Het docententeam
- ☐ De grootte van de school

- ☐ Andere kinderen uit de buurt gaan ook naar deze school
- ☐ Een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_

**11g.** Hoe gaat uw kind meestal naar school?

- ☐ Lopend
- ☐ Met de fiets
- ☐ Met de auto
- ☐ Met het openbaar vervoer
- ☐ Op een andere manier, namelijk \_\_\_\_\_

**13.** *Deze vraag is bedoeld voor inwoners jonger dan 26 jaar. Bent u ouder, ga dan verder met vraag 14.*

**13a.** Bezoek je wel eens een jeugdhonk?

- ☐ Nee  
Waarom niet? \_\_\_\_\_  
Waar ontmoet je andere jongeren? \_\_\_\_\_
- ☐ Ja. In welk jeugdhonk kom je het vaakst?
  - ☐ De Schans in Siddeburen
  - ☐ De Keet in Tjuchem
  - ☐ 't kon Amper in Schildwolde
  - ☐ Veur elk 'n ain in Harkstede
  - ☐ Een ander jeugdhonk dan hierboven, namelijk \_\_\_\_\_

**13b.** De belangrijkste reden dat ik in dit jeugdhonk kom, is

- ☐ om andere jongeren te ontmoeten
- ☐ omdat mijn vrienden er komen
- ☐ voor de activiteiten die er plaatsvinden, namelijk \_\_\_\_\_
- ☐ om een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_

**13c.** In dit jeugdhonk kom ik

- ☐ 1 keer per week of vaker
- ☐ 1 tot 3 keer per maand
- ☐ minder dan 1 keer per maand

**13d.** Ik ga meestal op de volgende wijze naar dit jeugdhonk toe:

- ☐ lopend
- ☐ met de fiets
- ☐ met de brommer of scooter
- ☐ met de auto
- ☐ met de taxi
- ☐ met het openbaar vervoer
- ☐ anders, namelijk \_\_\_\_\_

**Vijfde deel: nu volgt een aantal vragen over ontmoetingslocaties**

*Bij de volgende vragen gaat het om overdekte ontmoetingslocaties. Dat kan een dorpshuis zijn, maar ook een zalencentrum bij een kerk of een recreatieruimte in een bejaardencentrum.*

**14.** De volgende vragen gaan over dorpshuizen in de gemeente Slochteren.

**14a.** Komt u wel eens in een dorpshuis?

- ☐ Nee. De belangrijkste reden dat ik geen dorpshuis bezoek, is
  - ☐ dat er geen activiteiten zijn die ik leuk vind
  - ☐ dat de mensen met wie ik omga, niet in het dorpshuis komen
  - ☐ dat ik geen tijd heb om een dorpshuis te bezoeken
  - ☐ dat ik mijzelf daar te jong of te oud voor vind
  - ☐ dat ik niet weet wat daar te doen is
  - ☐ dat het nooit bij me opgekomen is om naar een dorpshuis te gaan
  - ☐ een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_
- ☐ Ja. Ik kom meestal (of altijd) in het volgende dorpshuis:
  - ☐ De Pompel in Overschild
  - ☐ Plaaisterploats in Tjuchem
  - ☐ Velemansdroom in Tjuchem
  - ☐ Ruitenvelder in Froombosch
  - ☐ 't Mainschoar in Kolham
  - ☐ Tonegido in Hellum

**14b.** In dit dorpshuis kom ik

- ☐ 1 x per week of vaker
- ☐ 1 tot 3 keer per maand
- ☐ minder dan 1 keer per maand

**14c.** Ik ga naar het dorpshuis ... *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ om mensen te ontmoeten
- ☐ voor (informatie)bijeenkomsten en/of vergaderingen
- ☐ om te sporten
- ☐ om te kaarten of biljarten
- ☐ om een toneel- of theateruitvoering te zien
- ☐ voor een cursus of workshop
- ☐ voor muziekactiviteiten (bijvoorbeeld een koorrepetitie)
- ☐ om een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_

**14d.** Bent u als vrijwilliger actief in een dorpshuis?

- ☐ Nee *(Ga verder met vraag 15)*
- ☐ Ja, namelijk als \_\_\_\_\_

**15.** *De volgende vragen gaan over andere ontmoetingsruimtes, zoals een zaal bij een kerk of in een bejaardencentrum.*

**15a.** Komt u wel eens in een ontmoetingsruimte (dus niet een dorpshuis) ?

- ☐ Nee. *(Ga verder met vraag 16)*
- ☐ Ja. Ik kom voornamelijk in de volgende ruimte *(kruis aan waar u het meest komt)*
  - ☐ De Graankorrel in Harkstede
  - ☐ De Viskerij in Siddeburen
  - ☐ De Kandelaar in Schildwolde
  - ☐ Zalencentrum Rehoboth in Siddeburen
  - ☐ De Schakel in Slochteren
  - ☐ Recreatieruimte in t Olderloug in Slochteren
  - ☐ Recreatieruimte in het Ufkenshuis in Siddeburen
  - ☐ Recreatieruimte in de Appelhof in Harkstede
  - ☐ Een andere ontmoetingsruimte, namelijk \_\_\_\_\_

**15b.** Ik bezoek deze ontmoetingsruimte (*meer antwoorden mogelijk*)

- ☐ voor kerkelijke activiteiten
- ☐ om andere mensen te ontmoeten
- ☐ om op bezoek te gaan bij familie, vrienden of kennissen
- ☐ voor (informatie)bijeenkomsten en/of vergaderingen
- ☐ om te sporten
- ☐ om te kaarten of biljarten
- ☐ om een toneel- of theateruitvoering te zien
- ☐ voor een cursus of workshop
- ☐ voor muziekactiviteiten (bijvoorbeeld een koorrepetitie)
- ☐ om een andere reden, namelijk \_\_\_\_\_

**16.** Deze vraag gaat over de plek(ken) waar dorpsbewoners elkaar zoal kunnen ontmoeten. U kunt *maximaal drie* antwoorden kiezen.

Medebewoners uit mijn dorp ontmoet ik voornamelijk

- ☐ in een dorpshuis
- ☐ in een zalencentrum horend bij een kerk
- ☐ in de kerk (tijdens kerkdiensten)
- ☐ in een recreatieruimte bij een zorgcentrum
- ☐ op school / bij de school van mijn kind(eren)
- ☐ op straat
- ☐ in een dorpsrandpark
- ☐ bij mij of bij iemand anders thuis
- ☐ bij festiviteiten in het dorp of in de buurt
- ☐ bij het sporten
- ☐ in winkels
- ☐ in een café
- ☐ ergens anders, namelijk \_\_\_\_\_
- ☐ niet van toepassing, want ik ontmoet (vrijwel) geen andere bewoners

**Zesde deel: nu volgen enkele vragen over zorgvoorzieningen.**

**17a.** Als ik een huisarts nodig heb, ga ik naar

- ☐ Huisartsenpraktijk Fey en Van der Wal in Slochteren
- ☐ Huisartspraktijk Smelik in Harkstede
- ☐ Huisartspraktijk Takens in Siddeburen
- ☐ Huisartspraktijk Wind in Siddeburen
- ☐ Huisartsenpraktijk Sluijs en Sluijs-Gerrits in Hellum
- ☐ een huisarts buiten de gemeente, namelijk \_\_\_\_\_

**17b.** Ik ga meestal op de volgende wijze naar de huisarts toe:

- ☐ lopend
- ☐ met de fiets
- ☐ met de brommer of scooter
- ☐ met de auto
- ☐ met het Wmo-vervoer
- ☐ met het openbaar vervoer
- ☐ anders, namelijk \_\_\_\_\_
- ☐ de huisarts bezoekt mij thuis

**Zevende deel: de volgende vraag gaat over voorzieningen die nog niet genoemd zijn in deze vragenlijst.**

- 18a.** Wilt u in onderstaand overzicht een kruisje zetten voor elke voorziening waar u wel eens komt? Wilt u vervolgens aangeven *hoe vaak* u daar ongeveer komt en *hoe* u daar meestal naartoe gaat?

	<b>Voorziening</b>	<b>Hoe vaak?</b>	<b>Hoe (welk vervoersmiddel)?</b>
	IJsbaan Froombosch		
	IJsbaan Kolham		
	IJsbaan Lageland		
	IJsbaan Overschild		
	IJsbaan Slochterbosch		
	IJsbaan Tjuchem		
	IJsbaan Woudbloem		
	IJsbaan Siddeburen		
	IJsbaan Kardingse		
	Zwembad De Tobbe (Slochteren)		
	Zwembad De Borgmeren (Scharmer)		
	Theehuis / kinderboerderij / hertenkamp		
	Dorpsrandpark Slochteren		
	Dorpsrandpark Noorderwold Siddeburen		
	Dorpsrandpark 't Kooiland Tjuchem		
	Dorpsrandpark Zwaneveldsplas Kolham		
	Scouting Fraeylema in Slochteren		
	Anders, namelijk		

- 19.** Wilt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met onderstaande uitspraken 1 tot en met 10? Omcirkel wat op u van toepassing is:

1 = Sterk mee oneens

2 = Een beetje mee oneens

3 = Een beetje mee eens

4 = Sterk mee eens

nvt = niet van toepassing

Uitspraken:

1.	Ik vind het belangrijk dat er een plek is in het dorp waar je andere inwoners kunt ontmoeten.	1	2	3	4	
2.	Ik woon in een dorp met veel saamhorigheid.	1	2	3	4	
3.	Ik heb veel contact met burenen.	1	2	3	4	
4.	In mijn dorp of buurt kennen de mensen elkaar.	1	2	3	4	
5.	Ik doe vaak mee aan activiteiten in mijn dorp.	1	2	3	4	
6.	Ik voel mij betrokken bij de mensen in mijn dorp.	1	2	3	4	
7.	Ik ben tevreden over de sportvoorzieningen in mijn omgeving.	1	2	3	4	nvt
8.	Ik heb het gevoel dat ik er in mijn dorp niet bij hoor.	1	2	3	4	
9.	Ik zou eerder kiezen voor een school dichtbij, dan voor een kwalitatief betere school in een ander dorp.	1	2	3	4	nvt
10.	Ik vind het belangrijk dat mensen zich inzetten voor hun dorp.	1	2	3	4	



- 20.** Wilt u nog iets kwijt over voorzieningen in de gemeente Slochteren? In onderstaande ruimte kunt u dat noteren:

**Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank voor het invullen!**

Wilt u kans maken op een van de cadeaubonnen van € 25 en/of de resultaten van dit onderzoek ontvangen? Dat kunt u hieronder aangeven.

- ☐ Ja, ik wil kans maken op een VVV-cadeaubon van € 25.  
☐ Ja, ik wil de resultaten van het onderzoek ontvangen.

Schrijf hieronder uw naam en adres:

**De ingevulde vragenlijst kunt u terugsturen naar de gemeente Slochteren. Gebruik daarvoor de bijgevoegde envelop. Er hoeft geen postzegel op.**



**Bijlage 2**  
**Uitnodigingsbrief**



Naam  
Adres  
Postcode woonplaats

**onderwerp**  
onderzoek maatschappelijke  
voorzieningen

**datum**  
6 oktober 2013

**blad**  
3

Geachte ,

**onderwerp**  
onderzoek maatschappelijke  
voorzieningen

**datum**  
9 oktober 2013

**datum verz.**  
11 oktober 2013

**uw kenmerk**

**uw brief van**

**ons kenmerk**  
2013/4772

**bijlagen**

**contactgegevens**  
Coen van Atten  
T 0598 425555

Graag willen wij u uitnodigen om deel te nemen aan een onderzoek naar het gebruik van maatschappelijke voorzieningen in Slochteren. Bij maatschappelijke voorzieningen kunt u bijvoorbeeld denken aan sportlocaties, scholen, zorgvoorzieningen en dorpshuizen.

De bevolking verandert: er komen meer ouderen, minder jongeren en in delen van Slochteren neemt het inwoneraantal af (krimp). Om hier goed op in te kunnen spelen is een toekomstplan nodig. De gemeente Slochteren wil graag samen met de inwoners en met maatschappelijke organisaties in Slochteren een toekomstplan ontwikkelen voor maatschappelijke voorzieningen. Om dit plan goed te kunnen opstellen is het van groot belang om voldoende informatie te hebben over het huidige gebruik van voorzieningen door inwoners. Zo kunnen we in de toekomst samen met de maatschappelijke organisaties en inwoners de juiste keuzes maken.

De gemeente is een onderzoek gestart samen met het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool Groningen. Het grootste deel van dit onderzoek zal een vragenlijst zijn die wij aanbieden aan zo'n 2500 inwoners. Deze 2500 inwoners zijn willekeurig geselecteerd uit de gemeentelijke basisadministratie. U hoort daar ook bij.

De vragenlijst vindt u op [www.onderzoekslochteren.nl](http://www.onderzoekslochteren.nl). **Uw persoonlijke inlogcode is: [code invoegen] en [QR-code].**

Deze inlogcode dient ervoor om te zorgen dat alleen mensen die een brief ontvangen hebben, de vragenlijst kunnen invullen. Op deze manier zorgen we ervoor dat er vanuit alle dorpen voldoende mensen aan het onderzoek deelnemen. De antwoorden die u geeft, worden anoniem en vertrouwelijk behandeld.

Postbus 13  
9620 AA Slochteren  
Hoofdweg 10A  
9621 AL Slochteren  
T 0598 425 555  
E algemeen@slochteren.nl  
[www.slochteren.nl](http://www.slochteren.nl)

Ben je jonger dan 16 jaar, dan kun je voor het invullen hulp vragen aan een ouder of verzorger. We vragen je de vragenlijst in te vullen, omdat de gemeente dan ook een beeld krijgt van hoe kinderen en jongeren gebruik maken van de voorzieningen. En dat is voor de toekomst erg belangrijk.

Als u niet de beschikking heeft over internet, kunt u toch deelnemen aan het onderzoek. In dat geval sturen wij u een schriftelijke vragenlijst met retourenvelop. Wilt u die ontvangen, neemt u dan contact op met het publiekscentrum van de gemeente via 0598-425555.

Door de vragenlijst in te vullen helpt u ons inzicht te krijgen in het gebruik van en de waardering voor de diverse maatschappelijke voorzieningen. De gegevens gebruiken we om het toekomstplan op te stellen. Als u op de hoogte wilt blijven van de uitkomsten van het onderzoek kunt u dat bij het invullen van de vragenlijst aangeven. Hoe meer mensen de vragenlijst invullen, des te beter het beeld dat we krijgen van het gebruik van en de waardering voor maatschappelijke voorzieningen.

Onder de invullers van de vragenlijst worden 4 VVV-cadeaubonnen van €25 verloot. U kunt aan de verloting deelnemen door dat bij het invullen van de vragenlijst aan te geven.

Heeft u vragen over dit onderzoek? Dan kunt u mailen naar [info@onderzoekslochteren.nl](mailto:info@onderzoekslochteren.nl). Of u kunt telefonisch contact opnemen van maandag t/m donderdag met de coördinatoren van het onderzoek Coen van Atten (gemeente Slochteren), tel. 0598-425555 of Mariëlle Bovenhoff (Kenniscentrum Noorderruimte), tel. 050-5954524. Alvast hartelijk dank voor uw deelname!

Met vriendelijke groet,

het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Slochteren,

Burgemeester Geert-Jan ten Brink

Secretaris Chrétien van den Akker

**onderwerp**

onderzoek maatschappelijke  
voorzieningen

**datum**

6 oktober 2013

**blad**

4

**Bijlage 3**  
**Herinneringsbrief**





Naam  
Adres  
Postcode woonplaats

Geachte ,

Twee weken geleden heeft u een uitnodiging ontvangen om een digitale vragenlijst in te vullen over maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Slochteren. Met dit onderzoek brengt de gemeente samen met het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool Groningen in kaart hoe inwoners de voorzieningen gebruiken en hoe ze die waarderen.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als u de vragenlijst wilt invullen. U vindt de vragenlijst op [www.onderzoekslochteren.nl](http://www.onderzoekslochteren.nl). Uw persoonlijke inlogcode is: [code]

De vragenlijst staat nog open tot en met 31 oktober 2013. Hoe meer inwoners de vragenlijst invullen, hoe beter het beeld dat de gemeente zich kan vormen om een toekomstplan op te stellen.

Omwille van de privacy kunnen we niet controleren wie de vragenlijst al heeft ingevuld. Mocht u de vragenlijst intussen al hebben ingevuld: bedankt voor uw bijdrage! In dat geval kunt u deze brief vernietigen.

Heeft u vragen over dit onderzoek? Dan kunt u mailen naar [info@onderzoekslochteren.nl](mailto:info@onderzoekslochteren.nl). Of u kunt telefonisch contact opnemen van maandag t/m donderdag met de coördinatoren van het onderzoek Coen van Atten (gemeente Slochteren), tel. 0598-425555 of Mariëlle Bovenhoff (Kenniscentrum Noorderruimte), tel. 050-5954524. Alvast hartelijk dank voor uw deelname!

Als u niet de beschikking heeft over internet, kunt u toch deelnemen aan het onderzoek. In dat geval sturen wij u een schriftelijke vragenlijst met retourenvelop. Wilt u die ontvangen, neemt u dan contact op met het publiekscentrum van de gemeente via 0598-425555.

Met vriendelijke groet,  
het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Slochteren,



Burgemeester Geert-Jan ten Brink



Secretaris Chrétien van den Akker

**onderwerp**

onderzoek maatschappelijke  
voorzieningen

**datum**

6 oktober 2013

**blad**

3

**onderwerp**

onderzoek maatschappelijke  
voorzieningen

**datum**

23 oktober 2013

**datum verz.**

24 oktober 2013

**uw kenmerk**

**uw brief van**

**ons kenmerk**

2013/4772

**bijlagen**

**contactgegevens**

Coen van Atten

T 0598 425555

Postbus 13

9620 AA Slochteren

Hoofdweg 10A

9621 AL Slochteren

T 0598 425 555

E [algemeen@slochteren.nl](mailto:algemeen@slochteren.nl)

[www.slochteren.nl](http://www.slochteren.nl)



**Bijlage 4**  
**Wijze van steekproefberekening**



Steekproef per dorp per leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Froom- bosch	Hark- stede	Hellum	Kolham	Lage- land	Ludde- weer	Meerstad	Over- schild	Scharmer	Schild- wolde	Slochteren	Sidde- buren	Steendam	Tjuchem	Woud- bloem	Totaal
Totaal/ %	141	531	91	218	53	30	58	87	112	278	364	544	45	80	27	2659
6-10 0,07	10	37	6	15	4	2	4	6	8	19	25	38	3	6	2	
11-15 0,07	10	37	6	15	4	2	4	6	8	19	25	38	3	6	2	
16-20 0,06	8	32	5	13	3	2	3	5	7	17	22	33	3	5	2	
21-25 0,05	7	27	5	11	3	2	3	4	6	14	18	27	2	4	1	
26-45 0,29	41	154	26	63	15	9	17	25	32	81	106	158	13	23	8	
46-65 0,32	45	170	29	70	17	10	19	28	36	89	116	174	14	26	9	
66-80 0,11	16	58	10	24	6	3	6	10	12	31	40	60	5	9	3	
>80 0,04	6	21	4	9	2	1	2	3	4	11	15	22	2	3	1	
Totaal (afgerond)	142	536	92	220	54	30	59	88	113	281	368	549	45	81	27	2686

**Uitbreiding steekproef voor kleine dorpen/kernen**

	<i>Aantal inwoners</i>	<i>In steekproef</i>
Froombosch	881	141
Harkstede	3321	531
Hellum	566	91
Kolham	1361	218
Lageland	213	34 <b>53</b>
Luddeweer	59	10 <b>30</b>
Meerstad	204 <sup>1</sup> <b>232</b>	35 <b>58</b>
Overschild	544	87

	<i>Aantal inwoners</i>	<i>In steekproef</i>
Scharmer	451	72 <b>112</b>
Schildwolde	1740	278
Slochteren	2275	364
Siddeburen	3399	544
Steendam	181	30 <b>45</b>
Tjuchem	319	51 <b>80</b>
Woudbloem	107	16 <b>27</b>

In zwart staan de oorspronkelijk berekende aantallen inwoners (16% van het totale aantal inwoners in een dorp of kern). Bij dorpen/kernen waar de oorspronkelijke steekproef is uitgebreid, staan de daadwerkelijk uitgenodigde aantallen inwoners in rood vermeld.

In Meerstad is de steekproef uitgebreid naar aanleiding van het gegroeide aantal inwoners naar 232 (per 1 september 2013). Daarnaast is van alle kleine dorpen (met minder dan 500 inwoners) 25% van de inwoners in de steekproef opgenomen. Onverhoopt grote uitval in een klein dorp zou immers kunnen leiden tot een te klein aantal respondenten om nog iets te zeggen over de resultaten voor dat dorp. Voor Luddeweer is de steekproef zelfs uitgebreid tot 50%, vanwege het zeer kleine aantal inwoners in deze kern.

Kinderen van 0-5 jaar zijn via de ouders bevraagd. Kinderen van 0-5 jaar maken 5% van de totale bevolking van Slochteren uit. Deze kinderen zijn meegenomen door de leeftijdscategorieën van de ouders, namelijk 21-25 jaar en 26-45 jaar, uit te breiden met 1% respectievelijk 4%.

Er zijn iets meer inwoners in de steekproef terechtgekomen dan vooraf was vastgesteld, doordat de informatie over bevolkingsopbouw (waarschijnlijk door afrondingen) in totaal op 101% uitkomt.

---

<sup>1</sup> 226 per 1 mei 2013

## **Bijlage 5**

### **Representativiteit van steekproef en respons**





## Representativiteit van steekproef en respons

### 1) Representativiteit van de steekproef

#### *Leeftijdscategorieën in de steekproef*

$\alpha = 0.05$

N= 592

H0 = steekproef is representatief naar leeftijdscategorieën

H1= steekproef is niet representatief naar leeftijdscategorieën

**Leeftijd in jaren**

	Observed N	Expected N	Residual
5-9	14	40,6	-26,6
10-14	37	41,9	-4,9
15-19	24	38,7	-14,7
20-24	18	26,3	-8,3
25-44	123	153,6	-30,6
45-64	251	197,3	53,7
65-79	121	69,9	51,1
80 en ouder	4	23,7	-19,7
Total	592		

**Test Statistics**

	Leeftijd in jaren
Chi-Square	100,574 <sup>a</sup>
df	7
Asymp. Sig.	,000

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 23,7.

#### **Conclusie**

*De berekende Chi-kwadraat is 100,574. Met een p-waarde die kleiner is dan 0,05, namelijk 0,000. De verdeling van de steekproef is gelijk aan de verdeling in de populatie. Hiermee kan worden aangenomen dat er sprake is van een representatieve steekproef. Dus H0 wordt niet verworpen. De steekproef kan als representatief worden beschouwd.*

**Verdeling respondenten over de verschillende dorpen** $\alpha = 0.05$ 

N= 590

H0 = steekproef is representatief naar verdeling van respondenten per dorp

H1= steekproef is niet representatief naar verdeling van respondenten per dorp

**Ik woon in**

	Observed N	Expected N	Residual
Froombosch	42	33,2	8,8
Harkstede	111	125,2	-14,2
Hellum	16	21,3	-5,3
Kolham	40	51,3	-11,3
Lageland / Luddeweer / Schaaphok	21	10,2	10,8
Meerstad	9	8,5	,5
Overschild	16	20,5	-4,5
Scharmer	21	17,0	4,0
Schildwolde	69	65,6	3,4
Slochteren	82	85,8	-3,8
Siddeburen	123	128,2	-5,2
Steendam	13	6,8	6,2
Tjuchem	22	12,0	10,0
Woudbloem	5	4,0	1,0
Total	590		

**Test Statistics**

	Ik woon in
Chi-Square	35,769 <sup>a</sup>
df	13
Asymp. Sig.	,001

a. 1 cells (7,1%)  
have expected  
frequencies less  
than 5. The  
minimum  
expected cell  
frequency is 4,0.

**Conclusie**

De berekende Chi-kwadraat is 35,769 met  $df = 13$ . P-waarde is kleiner dan 0,05, namelijk 0,001. De verdeling van de steekproef komt overeen met de verdeling in de populatie. H0 wordt niet verworpen. We kunnen de steekproef als representatief naar verdeling van respondenten per dorp beschouwen.

## 2) Representativiteit van de respons

### *Leeftijdscategorieën in de steekproef*

$\alpha = 0.05$

N= 592

H0 = respons is representatief naar leeftijdscategorieën

H1= respons is niet representatief naar leeftijdscategorieën

**Leeftijd in jaren**

	Observed N	Expected N	Residual
5-9	14	40,6	-26,6
10-14	37	41,9	-4,9
15-19	24	38,7	-14,7
20-24	18	26,3	-8,3
25-44	123	153,6	-30,6
45-64	251	197,3	53,7
65-79	121	69,9	51,1
80 en ouder	4	23,7	-19,7
Total	592		

**Test Statistics**

	Leeftijd in jaren
Chi-Square	100,574 <sup>a</sup>
df	7
Asymp. Sig.	,000

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 23,7.

### **Conclusie**

*De berekende Chi-kwadraat is 100,574. P-waarde is kleiner dan 0,05, namelijk 0,000. De verdeling van de respons is gelijk aan de verdeling in de populatie. Hiermee kan worden aangenomen dat er sprake is van een representatieve respons. Dus H0 wordt niet verworpen. De respons kan als representatief worden beschouwd.*

**Verdeling respondenten over de verschillende dorpen** $\alpha = 0.05$ 

N= 590

H0 = respons is representatief naar verdeling van inwoners per dorp

H1= respons is niet representatief naar verdeling van inwoners per dorp

Ik woon in			
	Observed N	Expected N	Residual
Froombosch	42	33,2	8,8
Harkstede	111	125,2	-14,2
Hellum	16	21,3	-5,3
Kolham	40	51,3	-11,3
Lageland / Luddeweer / Schaaphok	21	10,2	10,8
Meerstad	9	8,5	,5
Overschild	16	20,5	-4,5
Scharmer	21	17,0	4,0
Schildwolde	69	65,6	3,4
Slochteren	82	85,8	-3,8
Siddeburen	123	128,2	-5,2
Steendam	13	6,8	6,2
Tjuchem	22	12,0	10,0
Woudbloem	5	4,0	1,0
Total	590		

**Test Statistics**

	Ik woon in
Chi-Square	35,769 <sup>a</sup>
df	13
Asymp. Sig.	,001

a. 1 cells (7,1%)  
have expected  
frequencies less  
than 5. The  
minimum  
expected cell  
frequency is 4,0.

**Conclusie**

De berekende Chi-kwadraat is 35,769 met  $df= 13$ . P-waarde is kleiner dan 0,05, namelijk 0,001. De verdeling van de respons komt overeen met de verdeling in de populatie. H0 wordt niet verworpen. We kunnen de respons als representatief naar verdeling van inwoners per dorp beschouwen.

## **Bijlage 6**

### **Respons en responspercentages per dorp**



		Aantal inwoners*		Missing		Totaal	
		Totaal berekend voor steekproef					
		Daadwerkelijk in steekproef(= uitgenodigd)					
		Respons					
		Respons% van de uitgenodigden					
		Respons% van aantal dorpsbewoners					
Lageland/Luddeweer/Schaaphok	Froombosch	881	141	142	42	29,8%	4,8%
	Harkstede	3321	531	536	111	20,7%	3,3%
	Hellum	566	91	92	16	17,4%	2,8%
	Kolham	1361	218	220	40	18,2%	2,9%
	Lageland/Luddeweer/Schaaphok	272	83	84	21	25,0%	7,7%
	Meerstad	226**	58	59	9	15,3%	4,0%
	Overschild	544	87	88	16	18,2%	2,9%
	Scharmer	451	112	113	21	18,6%	4,7%
	Schildwolde	1740	278	281	69	24,6%	4,0%
	Slochteren	2275	364	368	82	22,3%	3,6%
	Siddeburen	3399	544	549	123	22,4%	3,6%
	Steendam	181	45	45	13	28,9%	7,2%
	Tjuchem	319	80	81	22	27,2%	6,9%
Woudbloem	107	27	27	5	18,5%	4,7%	

\* per 1 januari 2013

\*\* per 1 mei 2013





## **Bijlage 7**

### **Exacte aantallen gebruikers per voorziening**



In deze bijlage staan voor een zestal voorzieningen de exacte aantallen gebruikers (voor zover de tabellen niet al in het rapport zelf staan): sportvoorzieningen buiten de gemeente, jeugdhonken, huisartsen buiten de gemeente, zwembaden, ijsbanen en dorpsrandparken.

**Tabel behorend bij figuur 8**

*Sporters buiten de gemeente, naar woonplaats*

Woonplaats	Ik sport buiten de gemeente in				
	Hoogezand	Groningen	Wagenborgen	Delfzijl/Appingedam	Veendam
Froombosch	7	4	0	0	1
Harkstede	1	7	0	0	1
Hellum	0	0	1	1	2
Kolham	2	0	0	0	0
Lageland/Luddeweer	1	6	0	0	0
Meerstad	0	3	0	0	0
Overschild	0	0	0	1	0
Scharmer	1	1	0	0	0
Schildwolde	2	2	0	0	0
Slochteren	4	0	2	2	0
Siddeburen	3	0	4	2	0
Steendam	0	0	1	0	0
Tjuchem	0	0	1	2	0
Woudbloem	0	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	<i>21</i>	<i>23</i>	<i>9</i>	<i>8</i>	<i>4</i>

**Tabel behorend bij figuur 12***Jeugdhonkbezoekers naar woonplaats (n=27)*

Woonplaats	In welk jeugdhonk kom je het vaakst?				
	De Schans	De Keet	't kon Amper	Veur elk 'n	't Schienvat
	in Siddeburen	in Tjuchem	in Schildwolde	ain in Harkstede	in Schildwolde
Froombosch	1	0	0	0	0
Harkstede	0	0	0	6	0
Lageland/Luddeweer	0	0	1	1	0
Scharmer	0	0	0	1	0
Schildwolde	2	0	5	0	1
Slochteren	1	0	0	0	2
Siddeburen	4	0	0	0	0
Tiuchem	0	1	0	0	0
Woudbloem	0	0	0	0	1
<i>Totaal</i>	<i>8</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>8</i>	<i>4</i>

**Tabel behorend bij figuur 16***Aantal ingeschrevenen bij een huisarts buiten de gemeente, naar woonplaats (n=573)*

		Als ik een huisarts nodig heb, ga ik naar										
Woonplaats	Hoogezand- Sappemeer	Sappemeer	Appingedam/Delfzijl	Wagenborgen	Loppersum	Ten Boer	Garmerwolde	Groningen	Haren	Zuidlaren	Totaal	
Froombosch	7	3	0	0	0	0	0	0	0	0	10	
Harkstede	1	0	0	0	0	0	5	3	1	0	10	
Hellum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kolham	12	4	0	0	0	0	0	1	1	0	18	
Lageland/Luddeweer	0	0	0	0	0	1	1	5	0	0	7	
Meerstad	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	6	
Overschild	0	0	1	0	2	4	0	0	0	0	7	
Scharmer	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
Schildwolde	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	
Slochteren	2	0	0	0	0	2	0	0	0	1	5	
Siddeburen	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	4	
Steendam	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	
Tjuchem	0	0	5	1	0	0	0	0	0	0	6	
Woudbloem	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2	
Totaal	27	8	9	2	2	7	6	18	2	1	82*	

Tabel behorend bij figuur 17

Bezoek aan zwembaden vanuit de verschillende dorpen (n=127)

Woonplaats	Naar zwembad										
		De Tobbe	Borgmeren	Groningen	Hoogezand	Veendam	Engelbert	Westerbroek	Schildmeer	Appingedam/Delfzijl	Zuidbroek
Froombosch		10	0	1	1	2	0	0	0	0	0
Harkstede		1	5	12	4	1	2	1	0	0	0
Hellum		4	0	0	0	2	0	0	1	0	0
Kolham		1	0	1	2	0	0	0	0	0	0
Lageland/Luddeweer		1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Meerstad		0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Overschild		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Scharmer		1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Schildwolde		14	0	1	4	2	0	1	0	1	0
Slochteren		24	2	2	2	0	0	0	1	0	0
Siddeburen		11	1	1	1	10	0	0	0	4	2
Steendam		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tjuchem		2	0	0	1	0	0	0	0	1	0
Woudbloem		0	0	2	1	0	0	0	0	0	0
<i>Totaal</i>		<i>70</i>	<i>9</i>	<i>24</i>	<i>16</i>	<i>17</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>6</i>	<i>2</i>

Tabel behorend bij figuur 18

Ijsbaangebruik vanuit de verschillende dorpen (n=241)

Woonplaats	naar ijsbaan									
		Froombosch	Kolham	Lageland	Overschild	Slochterbosch	Tjuchem	Woudbloem	Siddeburen	Kardinge
Froombosch		28	2	1	0	4	0	1	0	5
Harkstede		0	4	31	0	1	0	0	0	11
Hellum		0	0	1	0	6	0	0	2	1
Kolham		1	17	0	0	0	0	0	0	0
Lageland/Luddeweer		1	0	10	0	0	0	0	0	0
Meerstad		0	0	0	0	0	0	0	0	2
Overschild		0	0	0	4	0	2	0	0	2
Scharmer		0	2	4	0	1	0	0	0	2
Schildwolde		3	0	2	0	24	0	0	0	2
Slochteren		3	0	5	1	34	0	0	0	2
Siddeburen		2	0	1	1	8	6	0	46	7
Steendam		0	0	0	1	2	2	0	0	1
Tjuchem		0	0	1	0	2	10	0	0	1
Woudbloem		0	0	0	0	1	0	2	0	0
<i>Totaal</i>		<i>38</i>	<i>25</i>	<i>56</i>	<i>7</i>	<i>83</i>	<i>20</i>	<i>3</i>	<i>48</i>	<i>36</i>

**Tabel behorend bij figuur 19***Gebruik van dorpsrandparken naar woonplaats (n=149)*

<b>Woonplaats</b>	<b>Dorpsrandpark Slochteren</b>	<b>Noorderwold Siddeburen</b>	<b>Zwaneveeldspas Kolham</b>	<b>'t Kooiland Tjuchem</b>
Froombosch	3	0	5	0
Harkstede	0	0	3	0
Hellum	1	1	0	0
Kolham	0	0	21	0
Lageland/Luddeweer	1	0	1	0
Scharmer	1	0	1	0
Schildwolde	18	2	1	1
Slochteren	40	1	6	1
Siddeburen	7	36	3	6
Steendam	1	1	0	0
Tjuchem	2	0	0	10
<i>Totaal</i>	<i>74</i>	<i>42</i>	<i>42</i>	<i>19</i>

## **Bijlage 8**

### **Prognoses ontwikkeling aantal inwoners 2014-2025**





	CBS	PEARL	Primos	Provincie	PEARL	Primos	Provincie	PEARL	Primos	Provincie
Assen	67.160	69.900	71.173	73.400	2.740	4.013	6.240	4,1	6,0	9,3
Bedum	10.494	10.400	9.973	10.011	-94	-521	-483	-0,9	-5,0	-4,6
Ten Boer	7.477	7.100	7.171	7.524	-377	-306	47	-5,0	-4,1	0,6
Groningen	198.201	228.400	218.846	220.229	30.199	20.645	22.028	15,2	10,4	11,1
Haren	18.788	17.600	18.150	18.383	-1.188	-638	-405	-6,3	-3,4	-2,2
Hoogezand-										
Sappemeer	34.307	34.400	34.007	33.901	93	-300	-406	0,3	-0,9	-1,2
Leek	19.611	19.500	19.017	19.425	-111	-594	-186	-0,6	-3,0	-0,9
Noordenveld	31.096	30.600	30.723	29.400	-496	-373	-1.696	-1,6	-1,2	-5,5
Slochteren	15.552	15.100	14.626	15.560	-452	-926	8	-2,9	-6,0	0,1
Tynaarlo	32.497	31.700	32.434	31.300	-797	-63	-1.197	-2,5	-0,2	-3,7
Winsum	13.847	14.300	13.094	13.392	453	-753	-455	3,3	-5,4	-3,3
Zuidhorn	18.777	18.400	18.744	19.281	-377	-33	504	-2,0	-0,2	2,7
Regio Groningen-										
Assen	467.807	497.400	487.958	491.806	29.593	20.151	23.999	6,3	4,3	5,1

Bronnen: CBS - Pearl, Provincie Groningen, ABF Research - Primos 2013



**Bijlage 9**  
**Aantal inwoners per dorp 1980-2014**



Dorp	1980	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Slochteren	2368	2597	2462	2427	2429	2393	2390	2434	2422	2411	2410	2370	2341	2301	2282	2275	2353
Hellum	576	608	602	604	612	613	609	592	574	570	573	568	546	568	575	566	557
Siddeburen	2902	2887	3214	3195	3255	3360	3200	3174	3236	3313	3395	3420	3414	3397	3401	3399	3352
Overschild	631	640	621	609	616	618	620	616	625	601	575	578	575	554	554	554	541
Luddeweer	76	68	62	79	82	80	76	76	72	71	72	67	67	65	61	59	58
Froombosch	888	837	856	841	848	852	845	851	850	852	895	906	899	884	865	881	875
Kolham	1590	1484	1492	1480	1484	1492	1486	1488	1479	1533	1457	1403	1368	1355	1359	1361	1346
Scharmer	514	516	540	544	560	524	539	560	557	551	548	514	514	535	458	451	454
Woudbloem	128	128	118	119	128	126	124	122	121	104	104	99	99	97	100	107	95
Lageland	247	205	231	242	238	228	227	223	224	232	233	226	223	220	222	213	219
Harkstede	1902	2046	2512	2609	2667	2709	2710	2712	2708	2881	3120	3255	3276	3304	3323	3321	3316
Tjuchem	335	305	318	309	310	314	311	323	325	317	317	324	326	327	328	319	303
Steendam	120	162	176	184	183	182	181	184	184	189	177	183	191	189	190	181	184
Schildwolde	1616	1514	1628	1631	1614	1613	1591	1566	1562	1563	1682	1678	1716	1741	1747	1740	1752
Meerstad														10	70	204	243
Totaal	13893	13997	14832	14873	15026	15104	14909	14921	14939	15188	15558	15591	15555	15547	15535	15631	15648





